

Да превърнеш чуждата болка в своя

ОТЕЦ. ДИОНИСИОС ТАЦИС

Да превърнеш чуждата болка в своя

ОТЕЦ. ДИОНИСИОС ТАЦИС

На 12 юли 1994 г. почина в Господа отец Паисий - известен светогорски старец, велик наставник в духовния живот, опитен богослов, аскет и подвижник, изразител на епохата, неуморен утешител на своето паство, и все още неизвестен писател. Той си отиде, и ние останахме сами, в скръб и тревога.

След смъртта на стареца наш дълг е да съхраним неговото духовно наследство. Това е неотменен дълг, особено за мене, който, по Божие благословение, познавах стареца и изпитвах неговото благодатно влияние. И така, аз реших да разкажа това, което сам зная за великия старец Паисий, и което съм слушал от хора от различни краища на Гърция, които подробно съм разпитвал. Надявам се, че уважаемият читател ще види, че моят опит да разкажа за стареца, - макар и да не е първи, - дава своите плодове. Делото, разбира се, не е завършено: а и аз не зная, възможно ли е изобщо да бъде завършено, тъй като през последните двадесет години отец Паисий наставляваше хиляди хора, всеки от тях посвоему. В същото време неговата молитва е оказала благодатна помощ на мнозина. Всичко това е невъзможно да се опише: тук изложих само част от поученията на стареца и някои събития, които записах за моя поука и на братята.

Тук искам да благодаря на всички, които ми предоставиха материали, отнасящи се до отец Паисий: тези хора допринесоха твърде много за написването на тази книга.

Издава се с благословието на славянобългарския манастир "Св. Вмчк Георги Зограф", Света Гора, Атон.

“ОТ ДЕТЕ ИСКАХ ДА СТАНА МОНАХ...”	1
Раждане. Детски години	1
Приемане на монашество.	2
В светата обител Есфигмен	2
В светата обител Филотей	4
В светата обител Стомион в Коница	5
Заминаване за Синайската пустиня	6
Завръщане в Градината на Пречистата	7
Килията Панагуда	9
Смъртта на отец Паисий	10
МОИТЕ СРЕЩИ СЪС СТАРЕЦА	11
Спомени	11
Архондарик под открито небе	11
Първа записка	11
“Послушай, благословена душо...”	13
Килията Панагуда	14
Очакване при оградата	14
Ние видяхме светия човек	15
Посетители от цяла Гърция	16
ПОУЧЕНИЯ	17
ЗА ДУХОВНИЯ ЖИВОТ	17
ЗА МОЛИТВАТА	26
ЗА БЕЗМЪЛВИЕТО	31
БОЖИЯТ СЪД	31
ЗА СМИРЕНИЕТО	31
ЗА ПРОСТОТАТА	32
ЗА ПОМИСЛИТЕ	33
ПОСРЕЩАНЕТО НА ТРУДНОСТИТЕ	35
ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА	37
ЗА АНГЕЛА-ПАЗИТЕЛ	39
ЗА СВОБОДАТА	39
ДЕЛАТА НА ДЯВОЛА	39
ЗА СВЕЩЕНСТВОТО	42
ЗА МОНАСИТЕ	44
ЖЕНЕН ИЛИ НЕЖЕНЕН?	45
ЗА БОГОСЛОВИТЕ	46
ЗА СЪВРЕМЕННИЯ ЧОВЕК	46
ЗА РАЗГЛАСЯВАНЕТО НА НРАВСТВЕНИТЕ ГРЕХОВЕ	47
КАК ДА СЕ ОТНАСЯМЕ КЪМ БОГОХУЛНИЦИТЕ	48
РАЗЛИЧНИ ТЕМИ	48
БЕСЕДА НА ОТЕЦ ПАИСИЙ С МОНАХИНИ	52
ЗА БРАКА	56
ПИСМОТО НА ОТЕЦ ПАИСИЙ	56
ПИСМО ДО ЕДИН ЖЕНЕН БРАТ	57
РАЗКАЗИ И СЛУЧКИ	60
Дългът на добрия търговец	60
Чудо вече не е необходимо	60
Неверието се разколеба	60
Желание за друг живот	61
Добър замисъл	61
Полюс на привличане	61
Удивителен пример	61
Истинска любов	61
За лицемерието	61

Желание	61
Зависи от покаянието	62
Внимание към всичко	62
“Власт да настъпвате на змии”	62
Светостта придава сладост на твоето слово	62
Борбата със сърцето	63
Духовният компютър	63
Свидетелство	64
Двама благодатни старци	64
За заклинателните молитви срещу бесовете	64
Боговдъхновено описание	64
“Аз съм лентяй...”	65
За молитвата	65
Неизказано благоухание	66
“Аз съм консервена кутия”	66
Воден от молитвата	66
Духовен опит	66
Съществува ли Бог?	66
Старецът и змиите	67
Напоил змията	67
Старецът “върху ветрени криле”	67
Оскъдната храна	68
Закрилник на децата	68
Изцеление на болна жена	68
Предвиждане	68
Той знаеше имената на непознати	68
“Аз те чета като книга”	68
Бремето на любовта	69
Картина в архондарика под открито небе	69
Той четеше мислите	69
Увещание	69
Той знаеше какво те безпокои	69
Очакване край оградата	70
Нестяжателност	70
Посещение на Пресвятата	70
Общуването с еретиците	70
Да събуждаме добро безпокойство в еретиците	71
Въздействието на телевизията	71
Облят със светлина	71
ЕПИЛОГ	72

“ОТ ДЕТЕ ИСКАХ ДА СТАНА МОНАХ...”

Отец Паисий имаше смирен нрав и животът му беше непрекъснат подвиг. Той беше роден монах и подвижник във висша степен, независимо от разклатеното му още от детските години здраве.

Сведенията за живота му, които предлагаме тук, са плод на внимателни и упорити търсения. Добре известно е, че старецът никога не говорел за живота си. В много редки случаи отронвал по някоя дума за себе си, и то винаги скрито. Така че събирането на сведения за живота му изисква нелек труд. И при всичко това ни се удаде да съставим хронология на най-важните събития и да направим общо описание на живота му, което, разбира се, не може да разкрие цялото духовно богатство на стареца. В такъв смисъл можем да кажем, че пред нас стои само външната страна на неговата биография, защото духовното му богатство остава скрито от нас, и сам старецът, следвайки правилото на светиите, “измерваше дълбочината на своите грехове”. Но има неща, които не можеше да скрие, и по голямата си любов се откриваше, давайки духовна милостиня. Ние излагаме именно това, отсявайки всичко излишно.

Накрая следва да кажем, че аскетическите идеали на стареца, сериозните трудности със здравето му, немощите на хората, с които беше свързан, го принуждаваха често да преминава от обител в обител, от килия в килия, на самата Света Гора и отвъд пределите ѝ, за да избягва неприятните ситуации и поводите за съблазни. Освен това старецът не искаше да го “използват”, както сам се изразяваше. Отец Паисий, както свидетелстват за него, всеки път решително се възпротивяваше, когато го уверяваха, че негови близки хора се позовават на името му, за да оправдаят отклонението си от подвижническия път, който самият той следваше и който, естествено, желаше да следват и духовните му чеда.

Раждане. Детски години

Отец Паисий (в мире Арсений Езнепидис) се родил във Фараса Кападокийска, през юли 1924 г. родителите му, Продромос и Евлампия, имали десет деца: Екатерина, Сотирия, Зоя, Мария, Рафаил, Амалия, Харалампий, Арсений, Христина и Лука. Първите осем се родили в Фараса, а последните две - в Коница, тяхната втора родина. Майката Евлампия починала в 1963 г., а три години по-късно - и бащата Продромос.

Няколко дни след раждането си детето Арсений било кръстено от селския свещеник иеромонах Арсений, който му дал своето име. За преподобни Арсений Кападокийски, сега прославен в лика на светиите на Еладската Църква, отец Паисий писал: “Чувствам се голям длъжник пред отец Арсений, както заради името си, което ми даде, за светите негови молитви над купелта, така и заради това, че след известно време се хранех с малкото негови книги, запазени от Продромос Корциоглу, син на Хадзисинис. Свети Арсений помолвил родителите ми да ми дадат името Арсений, а не Христос (така се казваше дядо ми). Той им казал: “Прекрасно е желанието ви да оставите един човек на мястото на дядото, но защо аз да не искам да оставя един монах след себе си?”

Същата 1924 г. семейството на Продромос Езнепидис се преселило в Гърция поради обмена на население. В една от записките си отец Паисий отбелязал: “Мене, четиридесетдневния бежанец, пренесоха в нашата възлюбена майка Елада.” Семейството напуснало мястото, на което живеело, на 14 август и точно след месец, на 14 септември, те слезли на пристанището в Пирея, където прекарвали три седмици. След това ги преселили в Керкира. Бежанците навсякъде били придружавани от свети Арсений, техният любещ пастир, който починал на 10 ноември в Керкира, на 83-годишна възраст, и бил погребан в градското гробище. След това семейството на Продромос Езнепидис се преместило в Игуменица, а в 1927 г. - в Коница, където се установило окончателно.

Продромос Езнепидис се сблъскал с многобройни трудности, най-вече финансови, толкова естествени за едно многодетно семейство. С подобни трудности се сблъскавали и други семейства на бежанци, които отседнали в Коница. Малкият Арсений завършил началното училище, но не продължил обучението си в гимназия, въпреки че притежавал големи способности и се отличавал с любов към учението. Поради бедността на семейството не го изпратили в Иоанина да продължи учението си, а в Коница тогава нямало

гимназии. Затова Арсений се заел с дърводелския занаят, който бързо усвоил. Наред с това се занимавал и със стопанските дела на баща си.

От най-ранна възраст у момчето се проявявал вроден стремеж към Бога, и той започнал да се посвещава на различни аскетически подвизи. Тук посочваме свидетелството на един иеромонах, който известно време живеел недалече от отец Паисий, и имал възможност да чуе много неща за живота му.

“В Коница пред Арсений се открила тайната на благочестието. Той живеел в подвизи и молитви. Когато бил на петнадесет години, имал обичай следобед да ходи в близката гора, където си построил проста килия от дърва и клони, и да се моли там. Той чувствал особена сладост, когато в уединение се молел със сълзи на Христа. Родителите му, прости хора, като забелязали, че момчето отива само в гората, започнали да се безпокоят и искали да го отучат от този навик. Но усилията им били напразни.

Веднъж един младеж, малко по-възрастен от него, студент в университета, също се опитал да разруши този прекрасен обичай. Той искал да отслаби вярата на момчето в Христа и да докаже, че от поста и молитвата няма никаква полза. Но и този опит се оказал неуспешен. За известно време малкият Арсений се разколебал, но после се върнал към подвизите с още по-голямо усърдие. Въпреки че богохулните помисли, които младежът посял в него, продължили да му досаждат, Бог не оставил Арсений. Той отново намерил вярата. Веднъж, молейки се в гората в пълно уединение, Арсений видял до себе си Христа, Който беседвал с него, държейки в ръка разтворено Евангелие. Всичко, което говорел Христос, се появявало написано на страниците на разтворената книга. Особено силно впечатление направили на момчето думите: “Арсений, аз съм Възкресението и Животът. Всеки, който вярва в Мене, дори и да умре, ще бъде жив”. Тази среща с Христа била за малкия Арсений първо докосване до света на свръхестествените откровения и определящо знамение за монашеския му път.

Сам старецът писал: “От малък исках да стана монах”. Когато взели младежа в армията, той, изпълнявайки длъжността на свързочник почти пет години, както сам казва, “служел на земния цар”, и се уволнил през март 1950 г.

Приемане на монашество.

В светата обител Есфигмен

След уволняването у Арсений съзряло решението да се запознае по-добре с монашеския живот. В Коница, естествено, нямало монаси. Ето защо в 1950 г. той предприел първото си поклонническо пътуване до Света Гора, тъй като, по неговите думи, “в него започнал да действа Христос”. Детската мечта на Арсений да стане монах трябвало скоро да се осъществи.

През февруари 1952 г., обзет от любов към Бога, Арсений с нетърпение се стреми да уреди земните си дела. Светът го отегчава, и той търси уединение. Парите, които получава за работата си, ни най-малко не го интересуват. В Коница пребивава само тялом: сърцето му бие в ритъма на монашеския живот и умът му е прикован към Света Гора. Той пише до своя духовен брат, по-късно иеромонах Павел Зисакис:

“Коница, 2 февруари 1953.

Възлюбени духовни брате Павле! Винаги се радвай в Господа и се весели в Него!

Моля се за твоето душевно и телесно здраве. За съжаление, аз, нещастният, съм здрав само телесно. Знай, че се намирам в Амаранта (село в Коницка епархия) и работя. Тук ще прекарам няколко дни. Не можеш да си представиш изкушенията, които преживявам! Това много ми тежи. С нетърпение очаквам, кога Бог ще ме удостои да оставя света.

Брате, пиши ми изобщо как живеете и ако имате нужда от пари, аз съм готов да помогна с цялото си приятелско усърдие. Ако има възможност да се устроя до края на март, ще мога да внеса малко пари, които

“ОТ ДЕТЕ ИСКАХ ДА
СТАНА МОНАХ...”

бих изкарал и с които вие бихте могли да покриете домакинските си нужди. Впрочем това ще стане, ако има пари, тъй като преди доходите бяха по-големи.

Това е всичко. Поздравявам ви,

ваш брат в Христа,

многогрешният Арсений.”

Седем месеца по-късно Арсений отново пише до отец Павел вече от манастира Есфигмен, където тогава бил послушник. Това второ писмо представлява особен интерес, тъй като в него старецът подробно разказва на своя духовен брат за отричането си от света и постъпването си в споменатия манастир.

Манастир Есфигмен, 1 август 1953.

Отче Павле, благословете!

Моля се настоящото писмо да Ви завари в добро здраве, а аз съм здрав. Намирам се в манастира Есфигмен. През цялото време, докато живеях в Коница, с голяма тревога очаквах вест от Вас, но напразно. Слязох във Вела, надявайки се да Ви срещна там, но уви! Там видях една монахиня, и разбрах, че, вече за трети път, нищо няма да стане, защото служението, което можех да предложа, изпълняваше тя. А голямото забавяне на Вашите писма затвърди в мен предположението, че нещата вече стоят така. От друга страна, много се страхувам, че ще ме мобилизират, както знаете, в Батальоните на националната сигурност, и тогава ще минат години, преди да успея да изпълня обета си пред Христа.

Намирах се в голяма тревога. Имаше три места, където исках да отида, хвърлих жребий и се падна Света Гора. И така, трябваше отново да се отправя към Света Гора. Имах намерение да отида в манастира Костамонит, но сутринта от тази страна се надигна буря, и аз се качих на друг кораб. Очевидно, не беше Божия воля да отида там. Пристигнах в манастира Есфигмен и останах. Ако питате как съм - слава Богу, чудесно. Единственото е, че изпитвам голяма умора. Тук имаме трапезария, а близо до нея пекарна. Моля Господа да ме укрепи. В манастира има добродетелни отци и прекрасен устав. Както изглежда, такъв е бил Божият Промисъл - да остана в обителта Есфигмен, и аз се уповавам на Господа, че Той ще причисли и мене, грешния, Своята болна овца, към малкото стадо на манастира.

Това е всичко.

Прося Вашите молитви.

Арсений.

Споменавайте ме в молитвите си.”

След като завършил срока на послушничеството, на 27 март 1954 г. Арсений става расофорен монах и получава името Аверкий. Подробно за това той разказва в друго писмо до своя духовен брат Павел:

Манастир Есфигмен, 29 март 1951.

Отче Павле, благословете!

Моля Пречистата за Вашето душевно и телесно здраве, аз самият съм здрав, за съжаление, само телесно.

Писах Ви много пъти, но уви, ни вест, ни кост! Не зная дали сте получили писмото ми. Не искам да тълкувам това превратно, защото не зная какво става.

Преди два дни станах расофорен и ми дадох името Аверкий. Искане да ме пострижат във велика схима, но аз, нещастният, не мога да изпълнявам дори и това, което изисква малката, как тогава ще изпълня това,

което изисква великата! Отдавна Ви търся, за да чуя Вашето мнение. Всъщност, изобщо не съм готов за велика схима.

Пишете ми как сте, макар и само с две думи. Ако получите писмото ми и не ми отговорите, очевидно изпитвате отвращение от мене, и напълно справедливо - защото аз от главата до петите съм потънал в грехове. И затова, ако имате желание, споменавайте ме понякога. Моля се за Вас. Пасхалната радост да бъде с Вас!

Това е всичко. Покланям Ви се и целувам ръката Ви.

Най-нищожният от монасите, Аверкий.

В този период младият монах Аверкий бил много неспокоен и неудовлетворен, тъй като още не бил намерил това, към което се стремяло сърцето му: “Върни се в Градината на Пречистата, както обикновено правят новоначалните, за да намерят благоуханните цветя на Всесветата (т. е. светите отци) и съберат духовен пращец”. Той сам признава: “Като новоначален монах бях много нещастен, докато не намерих това, което желаех. Естествено, никой не беше виновен за това, освен множеството ми грехове и това, че се надявах на самия себе си. Благодаря на Бога за всичко това, защото то ми беше от голяма полза. Тези удари снеха от мене ръждата на ветхия човек, дадох ми опит и смекчиха жестокото ми сърце.” Младият Аверкий търсел нещо истинско и неподправено. Откакто се спасил от бурното житейско море и намерил пристанище, той не искал отново да се качи на стария кораб и да продължи плаването, иначе казано - да повери душата си на неподходящ старец.

В светата обител Филотей

На 12 март 1956 г. монах Аверкий напуска Есфигмен и отива в манастира Филотей. Вече имал сериозни здравословни проблеми, и поради това, по настояване на отците, отишъл в Коница за необходимото лечение. Болестта го поставила в трудно положение, но той не искал да постъпи в болница, за да не произлезе скандал и да не се опетни монашеското звание. Показателно е следващото му писмо до отец Павел:

“Коница, 18 юни 1956.

Отче Павле, благословете!

Получих писмото Ви и Ви благодаря за добрия съвет и съчувствието. Но аз виждам нещата малко по-различно. обстоятелствата, в които ще попадна, ще станат известни на всички. Както знаете, малките големи, бидейки духовно мъртви, търсят повод да оклеветаят монашеския живот. Те ще започнат да говорят, че някои стават монаси, за да влязат накрая в санаториум. Ако стана за съблазън на тези, които искат да приемат монашество, тогава за какво живея?

Тук поне никой не знае за това. Дори и близките ми не си представят ясно в какво състояние се намирам. А инжекциите ми слага сестра ми.

Така виждам нещата. Моля Ви, пишете ми правилно ли мисля или не, за да тръгна по по-добрия път.

Това е всичко. Смирено се покланям и целувам светата Ви десница.

Монах Аверкий.”

Отец Аверкий живее в Коница няколко месеца, получавайки необходимото лечение. Същевременно продължава да изпълнява монашеските си задължения, без да ги намалява. Вълнува се за съдбата на светата обител Стомион, намираща се в дефилето Аой. Жителите на Коница се интересуват дали ще го задържат тук; но той се завръща в мястото на покаянието си¹. Отец Аверкий още не се е решил на каквото и да е.

¹Манастира, в който е постриган.

Няколко месеца след завръщането му в манастира Филотей, на 3 март 1957 г. го постригват в малка схима и му дават името Паисий. На 3 май той изпраща на майка си в Коница своя снимка в монашески дрехи с надпис: “Монах Паисий Филотеит”.

В обителта Филотей отец Паисий оставил добър спомен за себе си. Особено ценно е свидетелството на един архимандрит, който дошъл да се подвизава тук и на когото добродетелният живот на стареца направил силно впечатление:

“В 1957 г., когато още млад пристигнах на Света Гора, и по-точно в обителта Филотей, която тогава беше идиоритъмна, заварих там отец Паисий. Той беше дошъл от обителта Есфигмен; изпълняваше послушание в трапезарията и раздаваше храна на отците. Спомням си с кава благост и простота отец Паисий ни раздаваше храна! Той беше изключително любезен и приветлив, когато идвахме при него да напълни чиниите ни. Отец Паисий бе извънредно услужлив и много обичаше братята. Всички чувстваха мира и покоя, които излъчваше. Имаше смирено изражение на лицето, и винаги бе готов да послужи на братята. Отец Паисий бодърстваше, молеше се и постеше. Страдаше от туберкулоза.”

В 1958 г. отец Паисий се сблъскал със сериозна трудност, предизвикана от някаква записка. Ето какво разказал старецът на свой познат монах: “Получих писъмце, в което ми пишеха да дойда в обителта Стомион, за да помогна в някакво важно дело. Аз не исках да отида. Тогава за кратко време живеех в Каруля. Взех броеницата и бос се изкачих на връх Атон, където се молех Бог да ми открие какво трябва да направя. След няколко часа се върнах измъчен, без да получа никакъв отговор. На душата ми беше тежко. Тогава реших да отида при един старец за съвет. Старецът каза да отида в света. Прибирам се в килията си, и намирам друга записка от Коница, в която ме молят да им напиша мнението си, и тогава ще уредят всичко. Върнах се при стареца и му разказах за писмото. Той повтори, че трябва да отида лично и да им помогна.”

По това време отец Паисий имал духовно общуване със стареца Петър, който живеел в Катунския в една колибка на Малката “Света Анна”. За него отец Паисий писал: “Познавах много подвижници, но никой не може да се сравни със стареца Петър! Той излъчваше божествена сладост, която се отразяваше на лицето му. Старецът вече бе напълнил своя духовен кошер, и от устата му се изливаше духовен мед.”

Отец Паисий искал да отиде при него и да остане на послушание. Но отец Петър, предчувствайки близкия си край, дошъл в манастира Филотей да се прости с отец Паисий и казал: “Отец Паисий, прости ме, аз искам да се приготвя за своето Причастие на свети Петър Атонски, на 12 юни. Дойдох да се простя с тебе и да си простим един на друг, защото скоро ще умра, и поради това не мога да те взема на послушание. Прости ми, защото ще умра.” И наистина, старецът Петър починал на 12 юни, след като се причастил същия ден.

Така отец Паисий не отишъл в пустинята, както сам желаел. Божията воля била друга. Ето какво разказва старецът за това: “Един следобед, когато се готвех да изляза, за да отида в пустинята, внезапно изгубих способност да се движа. Някаква невидима сила ме прикова към стола, на който седях. Два часа прекарах така, сякаш бях прикован към него. Започнах да се моля със сълзи и чух глас: “Няма да отидеш в пустинята. Ще отидеш в Коница, където те чакат хората.” И веднага след това се освободих. Бог ме изпрати в света.”

В светата обител Стомион в Коница

През август 1958 г. отец Паисий напуска Света Гора и пристига в обителта Стомион. Това събитие зарадвало жителите на Коница, които хранели особено уважение и дълбока любов към него. Те положили всички усилия манастирът Филотей да разреши на стареца да отиде в света. Сред суровите скали на Стомион старецът продължавал своя подвиг, въпреки постоянните сериозни проблеми със здравето. В същото време той започва обновяване, или по-точно, повторно строителство на обителта, която тогава се намирала в запустение.

През октомври същата година отец Паисий пристига в Керкира и съдейства за откриването на честните мощи на свети Арсений Кападокийски, които тайно пренася в Коница. И тук следва да разкажем за чудото, което извършил свети Арсений с отец Паисий след откриването на мощите. Отец Паисий се намирал в хотела, а драгоценното съкровище - честните мощи - лежали на възглавницата. “Вечерта, в десет и десет, -

разказва старецът, - когато се молах, преклонил колене, чух груб, заплашителен глас: “Чи са тези мощи?!” И някаква сила се приближи към мене, но не видях цяло тяло. Различих само две черни и груби ръце, които ме сграбчиха и едва не ме задушиха. И в този момент, когато се намирах в опасност - не знаех как ми дойде това в главата, - аз силно извиках: “Свети Арсений, помогни ми!” И веднага почувствах друга сила, като на някакъв борец, който хвана тези страшни ръце, отблъсна ги и ме освободи. Тогава сърцето ми заби радостно, и аз продължих да се моля с дълбоко благоговение към отец Арсений.”

Дейността на отец Паисий не се ограничавала само с манастира. Той обърнал внимание и на жителите на Коница, които имали не само големи материални трудности, но били изложени и на сериозни духовни опасности. Той обърнал в тяхна полза любовта им към бедните. Във всеки квартал отец Паисий поставил сандъчета за събиране на пожертвования и организиран за това дело настоятелство от няколко члена. Миряните знаели в кои къщи се намират сандъчетата и донасяли там своята лепта. След определено време старецът и членовете на настоятелството отваряли сандъчетата и разпределяли събраното в тях за хляб, облекло, лекарства и т. н. за бедните.

Старецът давал манастирските ниви на бедните и нуждаещи се селяни, без да взема пари за това. Когато събирали реколтата, можели да отделят нещо и за манастира. Бог благословил всичко това, и реколтата по нивите всяка година била добра.

Той обръщал голямо внимание на евангелистите и мюсюлманите в Коница. “По-добре е някой да богохулства, отколкото да бъде еретик, защото той има някакво оправдание, тъй като върши това в състояние на гняв”, - казвал отец Паисий. По това време в Коница имало евангелисти, дошли от Фараса Кападокийска. В тяхната молилня се събирали около петдесет души, които постоянно се занимавали с разпространението на своята ерес. Старецът много се грижел да спечели тези души. Той ги просветил и след известно време молилнята на евангелистите опустяла. Отец Паисий написал статия, в която изобличавал заблужденията на евангелистите, и я закачил на входа на манастирския храм. Тези мюсюлмани, които не проявявали жестокосърдие и упорство, той събирал всеки петък в различни къщи и водел беседи с тях. Старецът бил убеден, че те скоро ще успеят да станат християни. Но вследствие на неочакваното му заминаване от Стомион, и изобщо от Коница това начинание било прекратено.

В 1960 г. отец Паисий пише: “Кратка летопис на светата обител Стомион”, в малка тетрадка от 26 страници.

На 7 октомври 1961 г. обителта Филотей издава на отец Паисий официален документ за освобождаването му от манастира. След като решил да напусне Коница, на 30 септември 1962 г. отец Паисий предава манастира Стомион на иеромонах Иаков Пападелис. Това събитие много огорчило жителите на Коница, които впрочем не подозирали за духовното богатство, което притежавал отец Паисий. Повечето от тях искали той да остане в манастира и да им оказва гостоприемство, когато идват тук. Той не бил за тях свят човек, към когото биха могли да прибегнат за духовна подкрепа и утешение. С други думи, жителите на Коница познавали отец Паисий само външно.

Заминаване за Синайската пустиня

В Стомион отец Паисий посетил отец Дамиан, впоследствие архиепископ Синайски, който му предложил да отиде в Синай, още повече, че решението на отец Паисий да напусне Коница вече било съзряло. Той приема предложението и след необходимата подготовка пристига на Синай, където отново започва да живее подвижнически в килията на светите Галактион и Епистимия, недалече от манастира на света Екатерина.

В Синайската пустиня старецът живее напрегнат духовен живот, и по неговите молитви стават чудеса.

Когато пристигнал на Синай, цялата околност страдала от продължително бездъждие. Старецът убедил отците да извършат бдение и да се молят Бог да изпрати дъжд. И наистина - на другия ден завалял проливен дъжд.

В Синай ръкоделието на стареца било дърворезбата. Тъй като нямал необходимите инструменти, той взел ножици, които бил донесъл от Коница, наострил режещите им части и с тях обработвал дървото. По това

време той живеел в усърден подвиг. По собствените им думи, на Синай той бил “Божи босяк”, тъй като ходел без обувки. Разбира се, не забравял и бедуините, за които го боляло и искал винаги да им помогне. Малкото, което получавал за ръкоделието си, той раздавал на тях. Той не можел да остане равнодушен, когато хората живеели в такива непоносими условия.

Особено впечатление направил на стареца фактът, че бедуините се борели с болестите с различни природни средства, използвайки лечебни треви, известни само на тях. От бедуините старецът научил много рецепти, които с желание казвал, когато било необходимо.

От Синайската пустиня старецът изпращал на познатите си писма и поздравителни картички. Той поддържал връзка с тях, защото знаел, че хората имат нужда от това. Тук поместваме две писма, изпратени до негови познати:

На картичка с изглед от Синайската света обител той написал следното:

“Манастир свети Галактион,

27 декември 1962.

Здравей, наш брате в Христа, Панталеймоне!

Получих писмото ти и си спомних предишните дни. Моля Всесветия Витлеемски Младенец да ти изпрати телесно и душевно здраве, на тебе и твоето семейство. Също и на нашите възлюбени Таисия и Вангел, и на всички врагове и приятели.

Желая ви щастлива Нова година.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

Интересен е и следният откъс от едно писмо, изпратено до негов познат на 16 юни 1963 г.:

“... Тук нямам почти нищо. Малко ме смущава висотомерът, тъй като манастирът се намира на височина 1500 м, а там, където живеея е 2000 м. Тук кислородът е малко, поради което местността е съвсем гола. Разбира се, това не бива да се казва на близките ми, за да не се тревожат излишно. Когато няма вятър, чувствам болки в главата и дишането ми сякаш спира, но, за щастие, Бог е така близък и ме храни с небесна манна - Своята Божествена благодат, така че чувствам голяма радост... Много те моля да се помолиш, заедно с децата си, за едно мое дело - Бог да ме укрепи и да се изпълни Неговата всевята воля: всичко, което Той определи. Пазя се да ти пиша повече. Пиша ти само едно: Благият Бог действа. И не са нужни повече думи...”

С любов в Христа,

монах Паисий.”

На Синай старецът живял около година, понасяйки местния климат невероятно тежко. Силният студ вечер и голямата горещина денем, особено при задуха, от който страдал, били непоносими за него, който винаги имал проблеми със здравето. Затова той решил да напусне обикнатата от него Синайска пустиня и да се завърне на Света Гора.

Завръщане в Градината на Пречистата

Старецът отдавна искал да отиде в Капсала. Но някакъв монах го посъветвал да не ходи там, а да отиде в Иверския скит на Честния Предтеча, където би могъл да намери килия за 500 драхми. Така отец Паисий се устроил в Иверския скит, в килията на светите Архангели. Според монахология на Иверската обител той постъпил в скита на 12 май 1964 г. Скоро след това иеромонасите Василий Гонтикакис и Григорий

Хаджиемануил се присъединили към стареца и станали негови ученици: първият в 1965, вторият - в 1966 г., но живеели в друга килия.

В този период старецът общува с подвижника отец Тихон, който живее в Ставроникитската килия на Честния Кръст, намираща се на върха Капсала, над Калиагра. Старецът го познавал още откакто обхождал манастирите, и естествено, бил в обителта Есфигмен. На 11 януари 1966 г. отец Тихон постригал отец Паисий във велика схима. Чинът на пострижението бил извършен в килията на Честния Кръст.

Здравето на отец Паисий предизвиквало все по-сериозна тревога. В 1966 г. той решил да се подложи на операция в Солун, при която била отстранена част от белия му дроб. Сега старецът имал “половин бял дроб”, както сам казал. Намесата била сериозна и отец Паисий се нуждаел от преливане на кръв, която дали млади вярващи жени. Те оформили ядро на светата обител Суроти, която старецът започнал да строи в 1967 г. След операцията дълго време живял извън пределите на Света Гора, но след оздравяването се върнал там и няколко месеца живял в Ипатиевата килия в околностите на Катунския, където търпял големи лишения - той нямал дори и най-необходимото.

В 1968 г. иеромонасите Василий и Григорий решили да поемат управлението на манастира Ставроникита, който бил пред закриване поради недостатъчния брой монаси. След необходимите формалности с Протата отец Василий станал игумен. За да се увенчат усилията им с успех, иеромонасите поканили стареца, който излязъл от пустинята и дошъл в манастира, където поел задълженията на настоятел. Точната дата на пристигането му била 12 август 1968 г. Той се трудел заедно с другите, готвел и се грижел за преустройството на обителта. Заедно с това посещавал и своя старец отец Тихон, който доживявал последните си дни.

След смъртта на отец Тихон, който починал на 10 септември 1968 г., отец Паисий се преместил в килията на Честния Кръст, според желанието на своя старец. И така, на 2 март 1969 г. той се установил в тази пустинна килия, запазвайки общуването си със Ставроникитската обител. Тук той започва напрегнат аскетически подвиг, вече без да се разсейва с никакви грижи.

Със задълбочаването на неговия подвиг Божията благодат непрестанно обогатявала стареца с нов духовен опит. Естествено, растяла и славата му, и посетителите, идващи при него, се умножавали с всеки изминат ден. Така отец Паисий става голям духовен благодетел, изпълнявайки на дело това, в което вярвал: “Тези, които се трудят смирено, придобивайки добродетели, и раздават смирено, от любов, своя тайнствен личен опит, са най-големите благодетели, защото те раздават духовна милостиня и действено помагат на немощните или колебаещите се във вярата души. Ако те отново се връщат в света от любов, това вече става, след като са умрели за света. Те вече летят към Небето, и светът не ги улавя.”

Килийката, в която живеел старецът, била крайно бедна. Иеромонахът който я познавал, я описва така: “Тя не беше украсена с нищо и беше във висша степен аскетична. На стената бяха залепени икони и обикновено горяха свещи. Имаше малка зидана печка, която винаги гореше, защото старецът много страдаше от студа. В единия ъгъл имаше малко дървено легло, подобно на ковчег, множество икони и над леглото - руска схима. От другата страна имаше столче, на което старецът седеше и се молеше. Имаше и широка дъска, която слагаше на коленете си, за да пише писма. В малката ниша в стената имаше листове хартия и два-три молива. Старецът не използваше умивалник и нямаше никакви кухненски съдове. Той обикновено вареше в някаква кутия ориз, леца или нещо друго, каквото се намираще под ръка. Когато бях при него, той всеки два дни ми казваше да отида в някой манастир да се нахраня, тъй като самият той нямаше нищо, освен сухари, чай и то, което можеше да се намери в градината. Той беше истински безпльтен Ангел и небесен човек.

В килията на Честния Кръст старецът остана десетина години, и от духовна гледна точка това беше най-плодотворният период от монашеския му живот. Освен с голяма кореспонденция, старецът се занимаваше и с писане на книги. Добре е накратко да отбележим най-важните събития от живота на отец Паисий от този период.

1968, 6 ноември: Великата Лавра дава отпусно писмо на отец Паисий.

1970: старецът пренася свещените мощи на свети Арсений Кападокийски от Коница в светата обител Суроти.

1971: старецът пише житие на свети Арсений, което излиза четири години по-късно, в 1975 г. На 13 ноември същата година пише писмото “Духовни цветя”, което е поместено в книгата “Писма”, излязла в 1994 г., след смъртта му.

1972, 29 октомври: посещава родината си, Фараса Кападокийска, придружен от игумена на Ставроникитската обител Василий. На 2 декември същата година пише писмото “Блаженства”, поместено в книгата “Писма”, в 1994 г.

1973, 13 март: старецът пише удивителното писмо “Към новоначалните”. На 25 ноември същата година пише писмото “За девството и любовта”. И двете са поместени в гореспоменатата книга.

1974, април: пише посланието “Шепа опит, - семена, изпитани в пламъка на изкушенията”, което е поместено в книгата “Писма”.

1975, 21 ноември: пише писмото “Благословение от малко “сушени плодове”, напечатано в същата книга.

1977, 26 май: отец Паисий пише жизнеописание на стареца Тихон, поместено 16 години по-късно в книгата “Светогорски отци”.

1978: по покана на Австралийския епископ Стилиан посещава далечния континент, за да ободри духовно своите сънародници.

1979, 13 май: старецът напуска Ставроникитската килия на Честния Кръст.

Килията Панагуда

След напускането на килията на Честния Кръст старецът дошъл в килията Панагуда, която се намира в скита на свети Панталеймон. Името Панагуда означава Всесвета, то било дадено на килията по името на малката църквица, посветена на Рождеството на Пресвета Богородица. Отначало старецът се колебаел дали трябва да дойде да живее тук, и накрая останал, тъй като свети Панталеймон, застъпник и покровител на скита, му се явил и му заповядал да живее в скита, за да слави Бога със своето житие и да утешава хората.

В Панагуда старецът бил включен в “поклонническата програма”. Той приемал всеки ден десетки и стотици хора. Неговият архондарик² под открито небе бил отворен за всеки. Тук с него се запознали множество хора. Старецът ги приемал, черпел ги с локум или с каквото имал и беседвал с тях. Тук идвали хиляди страдащи, които търсели неговия съвет и просели светите му молитви.

По-долу поместваме кратка летопис на главните събития в живота на стареца по време на пребиваването му в Панагуда.

1980: пише останалите глави от книгата “Светогорски отци”, излязла в 1993 г.

1984: пише кратка статия за генерал Макриянис, която раздава на посетителите. Публикувана е в периодиката и в нашата книга “Архондарик под открито небе”

1986: отец Паисий разпространява книгата “Старецът Хаджи-Георги Светогорец”, по случай сто години от смъртта му. Издава се и “Патриаршески и Синодален акт на Вселенската Патриаршия за причисляването на иеромонах Арсений Кападокийски към лика на светиите”.

1987: пише кратка статия за антихриста, която раздава на посетителите. Старецът претърпява операция за отстраняването на херния.

1988, 2 февруари: пише “Завещание”, в което предава честните мощи на свети Арсений и книгите си на манастира Суроти.

²В Атонските манастири - помещение за поклонниците, където често се водят духовни беседи.

1993, октомври: поради влошаване на здравословното му състояние старецът пристига в Солун за общо изследване. Убеждава се в сериозността на своята болест. Започва лечение. Сестрите от манастира Суроти, негови духовни чеда, му оказват помощ във всичко.

Смъртта на отец Паисий

На 4 февруари 1994 г. старецът претърпява операция на червата и се откриват многобройни разсейки на рак. Това предизвиква силно безпокойство. Безпокои се братството на манастира, безпокои се Света Гора, Патриаршията, Еладската Православна Църква. Старецът бавно гасне. Умножават се молитвите на народа, но Бог е промислил другояче.

Старецът знае, че животът му се приближава към своя край. Той посреща смъртта като освобождение. Заслужава внимание свидетелството на лекуващия лекар: “За пръв път се грижех за живота на старец от Света Гора и това ми правеше неизлично впечатление. Той не мислеше за смъртта, виждаше в нея освобождение, гледаше на нея като на мост, който води към Бога. Това беше толкова потресаващо, че едва ли е възможно да се опише”. Старецът приемаше лечението само за да бъде в състояние да изпълнява служението си до последната минута. Когато силите му се изчерпаха, той помоли лекаря да прекрати всяко лечение. Ето характерните за него думи: “Щом не да мога да заставам на колене да се моля, светът повече не ми е нужен, трябва да си отивам.” Друг път казал на свои познати: “Искам да умра, но лекарите не ме оставят. През целия си живот ние се борим, за да се намерим близо до Бога, сега от какво да се плашим?” Веднъж той признал: “Болестта ми донесе повече полза, отколкото всичките години подвижничество.”

След операцията главното желание на стареца беше да се върне на Света Гора, когато почувства известно подобрене на здравето. Но от ден на ден състоянието му се влошаваше и той разбра, че връщането му на Атон вече е невъзможно. Още щом осъзна това, старецът реши да остане в обителта Суроти и да бъде погребан тук. Той изложи това желание в писмен вид, за да избегне евентуални недоразумения.

На 12 юли 1994 г., във вторник, старецът почина в Господа и беше погребан в манастира Суроти, близо до храма на свети Арсений. Съгласно желанието му, на гроба му е поставена малка мраморна плоча със следните стихове:

Тук завършва земният път,

и плътта се връща в земята.

Тук прекъсва сетният дъх -

ще се зарадва душата.

Тук почива моят Ангел свят³,

и това е чест за мене.

Към окаяната ми душа

вярвам, ще изпита скръб и съжаление.

Да бъда с Девата Пресвята,

ще принася на Христа моления.

Монах Паисий Светогорец

³Свети Арсений Кападокийски, чиито мощи се намират в светата обител.

МОИТЕ СРЕЩИ СЪС СТАРЕЦА

Спомени

Още като ученик в гимназията в Коница, веднъж или два пъти, се случи да видя бързачия през градския площад монах Паисий. Тогава за първи път видях монах. У мене се породих някакво странно впечатление, което не мога да опиша. То остана завинаги дълбоко в душата ми. Благият Бог устрои така, че да общувам с отец Паисий, и разбира се, получавах духовна помощ от него.

Тогава дори не знаех за манастира, в който се подвизаваше отец Паисий. След заминаването му от нашата област се случи да отида, заедно с други ученици от гимназията, в Стомион. Тогава не знаех нищо за монашеския живот, но чух от момчетата, че монахът, който си е заминал, е свят човек. Този факт ми внуши уважение към монашеството. Но всичко това беше някак смътно. Похвални думи по адрес на отец Паисий чух и от някои селски жители, които си спомняха как той посетил нашето село. Те говореха много за това как той се прекръстил, когато изпил кафето, и че отказал да яде. Нощта, когато отец Паисий бил в селото, прекарал в молитви в църквата на Пресвета Богородица, намираща се близо до къщата, в която бил отседнал.

Това е, което знаех за стареца, и още много години не можех да го оценя от духовна гледна точка. По-късно, когато завърших гимназията и реших да стана клирик, си спомних всичко това и при първия удобен случай (в 1969 г.) отидох на Света Гора и се запознах с отец Паисий.

Така започна общуването ми със стареца, което имаше решаващо значение при моя избор на свещеническото служение. Минаха години и честите ни срещи постепенно се прекратиха поради семейните ми дела. Накрая те се ограничиха само с няколко дни, през които всяка година посещавах Света Гора.

Архондарик под открито небе

Тези, които имат обичай да идват на Света Гора, знаят, че архондарик е манастирската стая за гости, в която се приемат и обслужват поклонниците. Тук често се устройват беседи, които нерядко биват безполезни и празни. Ако се ограничиш само с архондарика, ще получиш душевна вреда, защото ще се лишиш от единствено потребното, т. е. от личния опит на участието във всеобщата божествена служба, който ще придобиеш по време на дългите молитвословия в църквата, а също и от беседите с духовно опитни монаси.

Но архондарикът, за който ще говоря, не е в манастир или в сграда, - а под открито небе! Няколко пъна за сядане, каменна плоча вместо маса, каменна пейчица, пристоеена към стената на аскетичната килия и дървено столче под дървото. Архондар¹ е отец Паисий, знаменитият светогорски старец.

В този архондарик много пъти са ми оказвали гостоприемство. Имал съм плодотворни беседи с прославения отец Паисий, които подробно записвах в своя бележник. Отначало водех тези записки изключително за свои духовни нужди. Но по-късно, от любов към братята, публикувах някои от тях, и те направиха особено впечатление на читателите. Това ме подтикна да продължа с повече постоянство започнатото дело.

Първа записка

Лятото на 1970 г. От манастира Ставроникита до килията на подвижника се стига за 20 минути. Мястото е обрасло с дива растителност. Вървя по пътеката, и приближавайки се до килията на Честния Кръст, отправям благодарствени молитви към Господа, задето ме е удостоил да видя светия отец Паисий. В същото време чувствам своето недостойнство, тъй като мисля, че монасите посвещават живота си на Христа, молейки

¹Архондар - монахът, който посреща гости.

се непрестанно, а аз и моите братя в света сме смешни с нашите малки молитвички. Приближавам се до килията, слизам по няколко каменни стъпала и спирам да си поема дъх. Отвътре чувам пеенето на стареца. Той пее Великия покаен канон. Чуват се и удари на чук. След малко отново чукам на вратата, но не получавам отговор. Старецът не ме чува: изцяло е погълнат от псалмопението и ръкоделието. Чукам трети път, малко по-силно. Веднага чувам гласа на стареца отвътре, който ми отговаря: “Амин”. Той отваря, приветства ме и ме води в параклисчето да се поклоня. После сядаме в работилницата и без особени официалности започваме да беседваме.

“Не забравяй, че мълчанието за монасите е най-богоугодната беседа - започва отец Паисий. - Но щом си положил толкова усилия да дойдеш, за да получиш духовна полза, нека поговорим малко. Да говорим за това, което иска твоята любов.”

Душата ми жадува за духовно наставление. Прилича на изсъхнала земя, която веднага попива влагата. Моля стареца да ми разкаже за своя духовен опит и го уверявам, че ще приема с радост и с открита душа всичко, което ми каже. И старецът продължава:

“Разсейването на ума с житейски и празни неща разсейва и душата. Човек трябва да се обърне навътре, към необработеното лозе на душата, за да изсуши всички тръни на страстите и на тяхно място да насади добродетелите. И бъди внимателен: тази работа не е лесна. Нужни са упоритост и търпение, защото ще срещнеш твърде много трудности. В този твой подвиг ще ти бъдат много полезни различните Светоотечески книги, които в днешно време излизат с хиляди. Там ще намериш всичко, за което копнееш и от което имаш нужда. Те ще те поведат по сигурен духовен път. Но само ги чети със смирение и молитва.”

Като каза това, старецът замълча. Той наведе ниско глава на гърдите си и започна да се моли с явно умиление. След малко, с глас, изпълнен с болка и с дълбоко съчувствие, той каза: “Слава Тебе, Боже”. Аз, нещастният, се затрогвам. Чувствам сърцето си омекнало и просто. Преживявам това, което търсех. Сега разбирам цената на мълчанието и вкусвам неговите духовни радости, за които преди не съм и подозирал.

Старецът става и ми прави кафе. Постоянно повтаря: “Слава Тебе, Боже!” След малко ми го поднася с вода и малко лешници. Старецът отново сяда и продължаваме разговора. Често, когато се затруднява да обясни нещо, допълва думите си с движения на ръцете и с израза на просветленото си лице. В паметта ми неизличително са се запечатали следните му думи:

“Пост, бдение, молитва. Ако правилно ги прилагаш в живота си, брате мой, ще напреднеш много. Бъди прост в живота си. Виждаш ли моята килия, която е бедна? В моя дом има само необходимото. Многого вещи не спомагат за духовния живот.”

Моля стареца да ми разкаже за молитвата. Той и сам е убеден в големия ми интерес и казва няколко встъпителни думи:

“Послушай ме, благословена душо. Разговорът за молитвата не свършва никога, защото и молитвата никога не свършва. Молитвата е разговор с Бога. Не мога да ти кажа какво чувства молещият се човек. Душата на истинския християнин желае постоянно да се моли. Той започва със славословие, преминава към обикновена молитва, а след това - към просителна. И пак отначало. Молещият се споменава и своите братя, и всеки ден моли Бог да ги просвети, помилва и ръководи по пътя на спасението.”

Силно впечатление ми прави желанието на стареца да ми помогне. Тук, в неговата работилница, се чувствам като в рая. Не ми се тръгва оттук. Но отец Паисий ме прекъсва. Не ме оставя да се ентузиазирам много. Излизаме от килията и сядаме под едно старо маслиново дърво. Старецът ми казва:

“Не мисли, брате Дионисий, че тук аз съм сам. Имам една жаба, която ми е другар. Ето я в корените на доматиите. Сипвам малко водичка в корена, и жабата живее без лишения. И тя ще стане монахиня...”

В лятната жега жабата леко помръдва. От доматиите скача в саксията с босилека и след малко отново се връща на предишното си прохладно място. Старецът продължава:

“Виждаш ли, брате, в пустинята всички се облагородяват. И дивите животни се подчиняват на Божия човек. Някога в килията си имах много мишки. Още щом вземех триона да отрежа някое дърво, около мене се събираха петнадесетина мишки и играеха със стърготините. Това продължи доста време. Бяха гладни, горките, а аз нямах нищо за ядене, за да им дам. Затова един ден си отидоха и не се появиха отново.”

С такива свети преживявания започна познанството ни с отец Паисий. Тези негови думи се запечатаха в сърцето ми и посяха първите семена, и душата ми се заплени от неговия свят образ.

“Послушай, благословена душо...”

Август 1977. Служим бдение в навечерието на Успение Богородично в Иверския манастир. След това отиваме в Ставроникитската обител. Както е известно, двата манастира се намират съвсем близо до морето. Вървим по мокрия пясък. Морето е леко развълнувано. Водата се плиска в краката ни. когато дойдохме в Ставроникитския манастир, всички се молеха. Само архондарят ни чува, донася ни вода, сладки и ракия. После ни придружава до църквата, където се удивляваме от изкуството на Теофан Критски, и съобщава, че отец Паисий е в манастира и можем да се видим с него.

Аз се радвам и с нетърпение очаквам срещата. Колко много благословения в този свят ден! Впечатленията от бдението се допълват с поученията на отец Паисий. Разговарям с други поклонници, за да скъся времето. Старецът не се забави да се появи на балкона. Изкачвам се по стълбите и му целувам ръка. Той с нисък и уморен глас ми казва:

- Как живееш, благословена душо?

- Добре, отче. Ние искаме да Ви видим.

- Да, отче мой, почакай малко долу, докато се подготвя, и ще поговорим.

Минават два часа. Старецът се бави. Но защо? Забрави ли за нас? Обзема ме нетърпение и безпокойство. За нас, миряните, е трудно да следваме бавните и спокойни действия на монасите. За нас всичко е спешно. А около тях малко неща се случват.

Старецът слиза по стълбата с торба на рамо и с тояжка в ръка. Придружава го млад лекар. Старецът гледа към нас.

- Малко ви задържах, но какво да правя! Трябваше да разговаряме по един въпрос с игумена. Сега какво ще правите? Ще си тръгнете, или ще останете?

- Отче, ние отиваме в Кутлумуш.

- Добре, нека вървим заедно.

На излизане от манастира се приближават двама монаси, които носят няколко картона с яйца. Старецът вдига тоягата и, усмихвайки се, им казва:

- Оставете ги долу, аз ще ги разбия...

- Благослови, - отговаря единият монах.

Отпускане на духовния лък. Кратък отход. Старецът и печалният лекар се приближават. Ние вървим след тях. Чувстваме как неговата любов се излива върху нас. След това идва моят ред. Близо до стареца се чувствам като в тихо пристанище. Разказвам му това, което ме тревожи. С голяма любов той дава съвети за духовното и земното, и аз ги разбирам. Преди да разреши някакъв мой проблем, старецът се моли. Откривам му нещо, което много ме безпокои. Той не бърза да отговори. При това продължаваме да вървим. Мисля си дали ме е чул? След пет минути той ми казва:

- Благословена душо... Ето каква мисъл ми дойде...

Потресен съм от отговора му. Чувствам как душата ми се изцелява и славословя Бога.

Всички заедно се изкачваме. По пътя виждаме една смокиня, натежала от плод. С любов в гласа старецът ни казва:

- Идете при смокинята, късайте и яжте. Плодове има, колкото искате, не се стеснявайте.

Сядаме на края на пътя. Беседата преминава към прости житейски неща. Задаваме му различни въпроси, понеже знаем, че сам няма да започне да говори. Ние слушаме отговорите му, като глас Божий. Продължаваме да вървим пеша. Неусетно се приближаваме към мястото, където старецът завива към своята килия. "Батерийките се изтощиха", и той с уморен глас казва:

- Време е да се разделим.

- Помолете се за нас, отче, - казваме всички ние развълнувано и се прощаваме.

- Бог да благослови. Всичко добро, Пресветата да бъде с вас.

Той се изкачва по склона и леко-леко се отдалечава и се скрива зад храстите.

Килията Панагуда

Лятото на 1982 г. Намирам се в зелените околности на Карея, на Света Гора. Известността на отец Паисий вече е много голяма. Всеки ден множество поклонници се отправят към неговата килия. Пътекката, утъпкана от хиляди стъпки, е много прашна. Тези, които жадуват за нещо истинско и неподправено, тичат към стареца.

От манастира Кутлумуш килията на стареца се вижда добре. Изкачвам се 15 минути и влизам под сянката на кипарисите. Килията е заобиколена с ограда, вратата е заключена с катинар. На стъпалото виждам вазичка с листови хартия и малко моливче. Това е, за да могат посетителите да пишат, каквото им е необходимо. Едно въже започва от външната врата и стига до балкончето. След известно колебание го дръпвам. Звъни малко звънче, но отговор няма. Чакам няколко минути и виждам на балкончето стареца, който ми спуска ключовете по другото въже. Отключвам и отново затварям вратата. В двора има дървени пейки. Старецът излиза и ме поздравява. Черпи ме с локум и вода. И ето, дава ми се възможност още веднъж да запиша поученията на отец Паисий...

Очакване при оградата

Юли 1986. Пладне в Карея. Получавам разрешение да посетя Атон. Първата спирка, както винаги, е в Кутлумуш, втората - килията на отец Паисий. Неизбежното очакване край оградата. Чакаме няколко часа. Множество бележки, които обезкуражават посетителите. Бележка на висящия сандък на главния вход препоръчва:

"Пишете каквото искате, пускайте бележките в сандъчето: много повече ще ви помогна с молитви, отколкото многословие. Така ще имам време да помогна на повече страдащи. Дошъл съм тук за молитва, а не да бъда учител."

Над горния вход постоянно висеше лист с думата: "Отсъствам". Но това не ни правеше впечатление: ние знаехме работата и навиците на отец Паисий. Седяхме под сенчестия храст и чакахме. Желанието на душите ни бе толкова силно, че не обръщаме внимание на телата си, въпреки че бяхме пътували цяла нощ. Тук, на Света Гора, всичко е различно. Могъщото застъпничество на Пречистата и любовта на монасите ни даваха сили да посрещнем с търпение и издръжливост трудностите и изненадите, които често се случват

тук. Понеже отец Паисий знае, че множеството поклонници, дошли при неговата килия, са уморени, намира начин да ги ободри. Той е прекарал от външната страна на оградата маркуч с вода и по-нататък е оставил една кутия с локум. До тях виси торбичка с други сладки неща, сушени плодове и писмено указание: “Яжте за благословение”.

Чакаме два часа под сянката. Изкушението от нашето нетърпение не ни дава да се успокоим. Чуваме по железцето -клепало. След малко чуваме пак. Старецът отваря вратата и ни гледа. Върви тихо, отключва катинара, поздравява ни и ни посочва сенчестия архондарик. Тук пожънваме плодовете на нашето търпение. Той ни поднася локум и вода. На двете момчета, Теофан и Яни, които са с нас, дава много фъстъци за “ръкоделие”.

Тук всичко е просто и, бих казал, бедно. Убеден съм, че у отец Паисий гори апостолска ревност. Той не се отдалечава от своята килия. Но хората го посещават всеки ден и той поучава непрестанно. Всички го слушат с внимание и желание да се учат. И епископите, и клириците, и миряните.

Ние видяхме светия човек

Юли 1987. Едва сме стъпили на атонска земя, в Дафни, и започват безпокойствата, предизвикани от горещото ни желание и тази година да се срещнем с отец Паисий. Познати поклонници ни съобщават, че старецът не приема, тъй като е болен. Но ние въпреки това отиваме в Карея. Лично аз не се вълнувам. Убеден съм, че всичко ще бъде добре. В 11 часа преди обяд пристигаме в столицата на Света Гора. Започват обичайните формалности с издаването на разрешения. След кратко забавяне, поклонили се на Пречистата, ние излизаме от Протата и се спускаме към Кутлумуш. Обяснявам някои неща на своя спътник и предварително го подготвям за беседата със стареца. В манастира срещаме един познат монах, който ни осигурява нощуването. Зарадвахме се на любовта и вниманието, които ни оказа. Вървим по пътеката, следвайки честите знаци, прикрепени към дърветата. Под един от тях виждаме надпис: “До отец Паисий 1000 м, следвайте стрелките. Не безпокойте обитателите на другите килии.” По склона се върви леко, краката тичат сами.

Решението ни да се срещнем с отец Паисий е твърдо, въпреки че един поклонник с две момчета се връща оттам и ни съобщава, че, за съжаление, не е успял да види, както сам се изрази, “светия човек”. Но ние продължаваме пътя, преминаваме по дървеното мостче и се приближаваме към килията. Ето ги кипарисите и оградата. Слънцето пече и потта избива през дрехите. Ние не сме първите, които са дошли до килията. Други са се приближили повече и мълчаливо чакат на сянка. Очевидно те знаят обичаите на стареца и поради това търпеливо седят. Водата ни освежава. Подкрепяме се с локум и различни плодове. Без излишни разговори ние също сядаме. Седмина сме. Мълчим. Един ходи, друг наблюдава мравките, които носят товари, по-големи от тях самите. Един страдащ се е облакът на ствола на дървото и е навел глава, в ръцете му се върти броеница. Непрестанната монотонна песен на щурците не ни пречи да пребиваваме в пълно мълчание. Два пъти чуваме по желязното клепало. И ето, той излиза от килията. Отваря ни, отключва катинара и ние влизаме. Архондарикът под открито небе отново ни приема. Отец Паисий сваля висящата чанта с различни сладки неща, донесени от други поклонници, които така и не са успели да го видят. Той отваря торбичката, изважда кутия с локум, черпи ни и казва:

- Какво става? Вземете си сладко и вода. Вземайте по два локума.

Приятелят ми държеше малък магнетофон. Още щом го видя, старецът се обезпокои. Той вежливо го взема и се опитва да го сложи в джоба му. Накрая го оставя до себе си на тревата. Напразно искахме да се възползваме от него! Същото се случва и с другия посетител, който седи срещу нас. Старецът му попречи и му взе касетата. Обяснява ни, че не е добре да записваме, защото тук беседваме за лични неща, за които другите не бива да чуват.

Плахо изваждам бележника си. Старецът го поглежда и казва с усмивка:

- Ще пишеш, за да го дадеш във вестник ли?

Разговорът ни продължи три часа. Темите бяха много и всичките интересни. Лицата на братята изразяват вътрешна затрогнатост. Те явно са получили духовна полза. Седим на пъновете, като в удобни кресла. Умората на телата ни е изчезнала, защото, както казва старецът, ние отпочиваме духовно.

Посетители от цяла Гърция

Минаха почти три часа в архондарика на отец Паисий под открито небе. Трябваше да си вървим, защото старецът искаше да отдели време “за духовното”. Ние свършихме, а той започва отново. Ето, двама младежи с радостни гласове викат зад оградата:

- Благословете, отче!

- Минете през дупките на телта, - шеговито им отговаря старецът.

Станахме деветима. Ние сме готови да тръгваме. Аз разговарям със стареца още известно време. Той ми дава духовно облекчение и ми препоръчва да търпя. Личният разговор се прекъсва, когато, без да разберем откъде, нахълтва група младежи и се приближава към стареца. Лицата на момчетата изразяват искрено любопитство. Отец Паисий поздравява, разпитва, раздава локум и вода. Сега пред килията са се събрали представители от цяла Гърция. Ние от Коница, двама от о. Самос, един от Икария, трима от Лариса, двама от Пелопонес, останалите от Крит. Всички искат да видят и чуят отец Паисий, но и да му открият своите тайни болки.

Великата лечебница Панагуда! Старецът събира човешката болка и я прави своя болка, прибавя я към собствените си телесни страдания, превръща тази болка във въздишки, молитви и сълзи. Има съчувствие към страдащите, защото и сам има много болести, и търпейки болката, събира духовни плодове. Често казва, че търпи болестите и не се оплаква, “за да не живее наготово”. На същото учи и своите посетители.

ПОУЧЕНИЯ

Поученията, поместени в тази глава, са взети главно от три източника:

- 1) писма до познати на стареца от периода 1971-1976 г. Тогава старецът писал множество писма. По-късно приел за правило да не отговаря на писмата, тъй като преписката била много обширна и не му стигало време;
- 2) от моите бележници, които винаги носех със себе си, когато посещавах стареца на Света Гора, отначало в килията на Честния Кръст в Ставроникитската обител, след това в килията Панагуда на манастира Кутлумуш. Част от тези записки са поместени в книжката “Атонски дневник”¹, която се разпродаде в множество екземпляри;
- 3) от различни магнетофонни записи и ръкописи, които по моя молба ми изпращаха познати и непознати.

Както е известно, отец Паисий не произнасяше проповеди и поучения, не беше красноречив дипломиран богослов. След завършването на средното училище той продължи образованието си в подвижническата килия, имайки за учител само Светия Дух. Старецът имаше дар на разсъждение. Той слушаше страдащия човек и мислеше как най-добре може да му помогне. Светостта подслаждаше всяка негова дума. Можеше да се види как разговаря, плетейки кошници или перейки подрасника си в легена, или играейки с коте. Първо донасяше сладко, сушени плодове, вода и всичко друго, което можеше да се намери в килията му, след това се отваряше изворът на Духа, и той поучаваше посетителите с прости и радостни думи. Примерите, които даваше, бяха взети от живота, от природата, но и от изкуството на дърворезбата, което беше негов занаят в света. В беседите със стареца времето минаваше незабелязано. Беседата се водеше бавно, нейна изходна точка, като правило, бяха насъщните житейски нужди. След това той преминаваше към духовното, в съответствие с това, към което го подтикваша. Говореше с любов и искрено съчувствие, без да следва някаква определена линия. Той сякаш претегляше скръбта и болката на всеки, и постъпваше по съответния начин. Беше старец на скърбящите и страдащите, истинска Силоамска къпалня. От време на време правеше прекъсвания, шегуваше се и беше близък на всеки посетител. Хората си тръгваха от килията му дълбоко разчувствани.

ЗА ДУХОВНИЯ ЖИВОТ

1. Отец Паисий каза: “Колкото по-духовен е човек, толкова по-малко права има в този живот. Той е задължен да проявява търпение, да понася несправедливости и да приема оскърбления от други. Кривото дърво (своенравният човек, който е отдалечен от Бога), има много права. Има право да удря, да обижда, да постъпва несправедливо. Бог запазва нашите права за другия живот. Но ние много често поради неразумие си търсим правата тук, за да не ни оцетят в нещо. Ако ни кажат нещо, веднага търсим правото си. И след това мислим, че вярваме в Бога. Това е голяма подигравка. Човешкото правосъдие не казва нищо за духовния човек. Но то е една спирачка за онзи, който върви наопаки.

2. Старецът каза: “Хората, които имат чувствителна душа, голямо достойнство и деликатност, скърбят и страдат от депресия или завършват живота си със самоубийство. Те и сами са чувствителни, и дяволът ги прави още по-чувствителни. Както и безчувствените прави още по-безчувствени, защото дяволът помага наклонностите им да се развиват.” И добави: “С тези състояния човек не може да се бори сам. Той не бива да казва, че скърби за нещо и че иска да получи духовна полза от това. Ако някой се задълбочава в такъв помисъл, то дяволът върно ще му служи. В някой момент той ще му помогне, но после ясно ще се открие цялостното състояние. Или например, друг казва, че ще мълчи, поставя си го за правило, понеже някой го е наругал, и известно време не отвърща, а после предишното състояние се открива в цялата си сила. Човек никога не бива да си дава сам канони, това е опасно.”

3. В една от беседите на духовни теми, след признанието на някои, че вървят по пътя на греха, отец Паисий каза нещо характерно: “И аз, колко години минаха вече, не мога да водя духовна борба и затова казвам кога

¹Във второто гръцко издание носи заглавие “Архондарик на открито”.

ще ме прибере Бог, за да си отида по-рано. Ние много пъти се отклоняваме, защото си мислим, че правим нещо сами. Помага ни Бог, а ние не разбираме това. Смятаме, че се придвижваме напред.

Помага ни Бог, а ние не разбираме това. Смятаме, че се придвижваме напред. Естествено, в началото Той ни дава бонбон, а ние мислим, че сме се потрудили. Но всъщност Бог ни го е дал, за да ни покаже, че там горе има сладкарница и че ние трябва да вървим сами. Тогава, естествено, апетитът ни се възбужда, но после се изморяваме.

Знайте и това, че когато се отклоняваме поради немощ, това също ни помага по някакъв начин, защото Божията благодат ни оставя за малко, за наше смирение. Така човек се смирява. След това Божията благодат се връща и човек познава Бога. Тогава той разбира как Бог му помага. Ще ви дам един пример: когато пеленачето поотрасне, майката го взема за ръка, то прави по-големи крачки, не се спъва и мисли, че може да върви добре. Ако и след това продължи същото, то остава недоразвито. Ако майката постоянно го държи за ръка, у детето се създава лъжливо чувство, и щом поиска да върви само, то пада. И става ясно, че тези крачки не са били негови.”

4. Старецът казваше: “Аз не съм се занимавал с много неща. Зная по нещо от Светите Отци и се старая... Разбрал съм, че в човека няма отрова². Отровата става сладка, когато я посрещнеш духовно. Ние често виждаме някой, който греша. Разбира се, той сериозно се огорчава, кае се, преживява скръб, изповядва се и получава божествено утешение. Но ако той не чувства това утешение, трябва да разбере, че нещо в самия него го изкушава. Изкушава го помисълът, и той трябва да отиде и да каже за него, и тогава утешението ще дойде. Същото се случва и когато проявява съчувствие към скърбите на някой брат, който страда. Той се моли за него, оказва му помощ, и Бог му помага.”

5. Старецът казваше: “Често забелязвам нещо странно, което се случва с вярващите хора. Това ми напомня пазар за плодове и зеленчуци. Там всички викат - един: “Хайде на прасковите”, друг: “Хайде на цвеклото” и т. н. Всеки иска да продаде стоката си. Нещо подобно се случва и с християните. Някои казват: ако постъпиш в тази община, - ще се спасиш, ако постъпиш тук и там, - ще се спасиш. Но много хора не отиват нито тук, нито там, имат нужда от нещо друго. Господи помилуй! Божият човек може да помогне. Да помогне, но не да принуди. Да си представим, че аз отида в някоя казарма, за да кажа там няколко думи за монашеството. Няма да говоря лъжи, ще им кажа това, което е в действителност. И след това какво ще стане? Нима всички са готови да станат монаси? Аз, естествено, само ще причиня зло, защото някои може би ще станат монаси, а после ще се измъчват и ще бъдат нещастни. Трябва да намеря чиста душа, за да ѝ подпомогна в призиванието ѝ.”

6. На същата тема старецът каза: “Някой иска да се занимава с иконопис, има наклонност да рисува икони и те ще вършат чудеса. Нека се занимава. Друг иска да стане женен свещеник. Каква радост! Нека стане женен свещеник, и ще получи помощ. Исква да стане неженен свещеник? Нека бъде неженен. Исква да стане монах? Също ще получи помощ. Не може всички да се мерят с една мярка. Някои измъчват другите, искайки от тях да правят противното на това, което могат.”

7. Старецът казваше: “Не е добре да сменяме духовниците си. Погледнете сграда, в строежа на която постоянно са се сменяли различни архитекти и инженери. Нима може да излезе нещо добро от нея?”

8. Отец Паисий казваше: “Духовникът трябва да бъде свободен и да действа по съответния начин. Да не следва предписания, давани от други хора.”

9. Отец Паисий казваше: “Аз не давам рецепти отдалече. Не можеш да бъдеш лекар отдалече. Аз само се моля.”

10. Старецът каза: “Колкото по-високо хвърлиш нещо, с толкова по-голяма сила ще падне и ще се разбие на парчета. Често виждаме, че някой мисли високо за себе си, а отвън нищо не му се случва, за да придобие смирение. Това е опасно. Той придобива гордостта на Денница, и в този чин, Бог да пази, се изравнява със сатаната.”

²На човешката природа не е присъщо злото.

11. Попитали стареца дали на Света Гора има отци, които са достигнали такава любов, че да смятат всеки човек за свой брат. И той отговорил: “Те би трябвало да са много, но за съжаление, такива души са малко. Ние, светогорците, търпим голямо зло заради календара. Това ще навреди на Света Гора, то вече нанесе вреда на народа навсякъде. Предизвика голям смут.”

12. Старецът отново каза: “Сега хората в света се занимават с всякакви неща, освен със самите себе си. Предполагам, че ако всеки се заеме със себе си, всичко ще потече в правилния ритъм. Това и трябва да направим. Както виждате, дяволът ни отваря работа - създава работа на всеки.”

13. Старецът каза: “Когато изправя себе си, ще се изправи и една частица от Църквата, така че ще можем да живеем в съгласие. Светият Дух е Един. А сега хората създават много духове. Не мога да разбера това.”

14. Старецът каза: “Бог няма да изисква едно и също от всички хора. Вие не можете да избягате от света. Можете ли? Не можете. Насочете всичките си сили към това добро, което можете да извършите в него. Това има голяма стойност.”

15. Старецът каза: “Човекът дава на сина си плът. Бог му дава душата. Когато детето порасне, родителите престават да носят отговорност. Бог дава на всеки човек Ангел-Пазител, който му помага през целия живот. Затова не трябва се боим да поверим себе си на Бога.”

16. Някой попита стареца не го ли изморяват всекидневните посетители, и той отговори: “Виж какво ще ти кажа. Когато беседата е духовна, не. Лошото е, когато задават напълно безсмислени въпроси. Ако хората не са образовани и задават такива въпроси, тогава имат някакво оправдание. Но идват учени, математици, и те питат, например, каква е връзката между космоса и човешката съвест. Сам си направи извод. Аз обикновено им казвам: “Имам кафе. Поседнете на сянка, а после лека-полека ще разрешим вашите въпроси.” Както виждате, необходимо ни е да имаме кафе и аспири. Имаше три вечери една след друга, през които почти не спях. Не знаех дали ми се събират и три часа сън. И все пак не се уморих. Но когато се случи някой разговор, изпълнен с въпроси, от хора с външно образование, от техните 500 въпроса ме заболява главата. Това е, което ме изморява.”

17. Веднъж попитах стареца как да не приемаме похвалите, и той ми отговори: “Имайте смирение и познайте себе си. Ще ви дам следния пример: когато изрязвам образа на някой светец върху дърво и завършвам, мисля, че е станало добре. След малко отново се вглеждам в него и виждам, че има недостатъци. Ако взема лупа, ще видя, че недостатъците са много. Същото е, когато гледаме ръцете си. Виждаме, че те са чисти. Но ако погледнем през лупа, ще видим нечистота и множество микроби. Така е и когато внимателно се вглеждаме в душата си. Виждаме, че там няма нищо от това, което светът казва за нас.”

18. Старецът каза: “Понякога ние казваме, че имаме любов. Но каква е тя? Човек ще преуспее в духовната любов тогава, когато вижда всички хора по света като свои братя. Ама ще научи, че бил идолопоклонник или иеховистът... Да, но той е наш брат по плът. Естествено, не по Дух, в Който ние сме православни. Но трябва да плачем и за него. И ако православният е станал иеховист или папист, също трябва да плачем за него. Сега има толкова милиони неправославни. Нима съм плакал за някого от тях? Следователно, аз съм много далече от истинската любов.”

19. Старецът каза: “Всички ние трябва да имаме търпение. И малките, и големите. Имайки търпение, винаги ще бъдем в някакво напрежение. Всеки - повече или по-малко - е егоист. И всеки път, когато ни води егоизмът, малкият повод води до голяма кавга. И тъй, започва се с това, че в семейството възниква изкушение. И вие, дори и да сте уловили този момент, ако не се пазите, няма да получите никаква помощ. Имайте търпение, и голямо доверие в Бога. Ние още не сме осъзнали до каква степен Бог ни следи и ни помага. Не сме разбрали това. Ако хората го разберат, ще чувстват голяма сигурност и ще отдават душата си и целите себе си на Бога.”

20. На един познат иеромонах отец Паисий разказал следното: “Когато дойде голяма благодат, човек никога не предвижда това отнапред. Тогава цялото му същество бива потресено. Тялото бива разтърсено като от електрически ток. Той не очаква такава блаженство. Тогава идват сълзи, блаженство, неизказана радост, изменение, Божествена любов. Спомням си какво се случи с мен преди много време. Цяла нощ мощите на

свети Арсений лежах на постелята ми, а аз бодърствах и се молех. Внезапно се появи дяволът, хвана ме и ме бутна надолу с вик: "Чия е тази глава?!" Тогава аз извиках: "Свети Арсений, помогни ми!" Дяволът начаса стана невидим, а душата ми се изпълни с неизразимо блаженство. На сутринта дойде един мой познат и бе поразен от това как благодатта бе преобразила лицето ми."

21. Старецът каза: "Първите сълзи, на покаянието, изморяват. Вторите - на знанието - не уморяват, а сълзите на любовта - на Божествената любов - радват сърцето."

22. Старецът каза: "Сълзите на монаха имат очистителна сила за душата, когато са примесени с потта му."

23. Старецът отново каза: "Първите сълзи са от Божественото утешение. Този, който се моли, плаче и се съкрушава. Вторият плач идва от славословието и се извършва в друг свят. Първият плач усмирява тялото, докато вторият дава всички необходими жизнени сили и на душата, и на тялото. Той идва от ликуването и славословието. И оттук всеки може да види разликата."

24. Старецът каза: "Ние приличаме на бурени коприва, които отдалече изглеждат зелени и свежи като поляна, но когато се приближиш и се докоснеш до тях, ще видиш тяхната лошотия и ще усетиш жилото им."

25. Старецът казал на един младеж: "Не се уповавай на своите познания. За да получиш вътрешно божествено знание, трябва да се освободиш от светското знание. Бъди прост като дете, не се гордей с познанията си. Знанието възгордява."

26. "Старецът каза: "Днес всички искаме да станем светии с малко труд. Отдалечихме се от традицията. Не гледаме да сме с първите в състезанието, а с последните."

27. Старецът пак каза: "Колкото повече се уморяваш, толкова повече благодат и радост получаваш."

28. Старецът каза: "Бог може да изпълни сърцето ни с такова блаженство и любов, каквито никога не сме изпитвали, и тогава бихме паднали от преголяма сладост. Но тогава бихме напуснали манастирите и бихме се затворили в пещерите. А миряните биха изоставили работата и семействата си. Ето защо Бог, Който е Любов, не ни изпълва с такова блаженство."

29. Старецът каза: "Винаги поставяйте под въпрос собствените си съждения. Ние не знаем какво може да се случи."

30. Старецът каза: "Гневът е необходим, когато трябва да защитим вярата си, а не за да се защитаваме физически. Когато виждаме, че нашата вяра се хули, трябва да се гневим. Ако ме обвиняват, аз съм длъжен да го приема. Но ако обвиняват и нападат Православието, трябва да се гневя."

31. Старецът каза: "Духовният живот трябва да започне от сърцето. Тогава всичко върви добре. Човек трябва да разбере, че това, което е преживял до този момент, не е нищо."

32. Старецът каза: "Когато някой ни дойде на гости, а денят е постен, трябва да внимаваме с храната. Ако гостът желае нещо по-специално, да го помолим да дойде на другия ден, за да го нагостим, и да кажем, че сме му длъжници. Ние, християните, трябва да внимаваме, за да не се хули Божието име от другите."

33. Старецът каза: "Не четете вестници и не гледайте телевизия. Често дори и църковната периодика вреди на християните, защото събужда гняв към отделни хора и изобщо, предизвиква смущение. Внимавайте във всичко. Четете Светоотечески книги."

34. Старецът каза: "В духовния живот понякога трябва да се самопринуждаваме. Ние често губим духовен апетит. Трябва да накараме себе си да изядем една хапка, и апетитът ще дойде. Както правим с изкълчената ръка: необходимо е рязко движение, за да си дойде на мястото. Да не бъдем като костенурката, която тръгнала на сватба, а пристигнала за кръщение."

35. Старецът каза: "Когато някой се е избавил от стреса, тогава всички около него си отдъхват."

36. Отец Паисий казал на един посетител, който се интересувал от духовни въпроси: “Помисли за змията, която цяла зима е лежала под камъка, и напролет е поискала да излезе на слънце, а ние сме я убили. Помисли си, ако Бог те беше създал магаре - и имаш господар, който прави каквото си иска - товари те с багаж, сяда на гърба ти, оставя те в някой дол, удря те... Ако се замислиш за това, ти дори би почувствал товара на магарето. Тогава би прославил Бога, задето те е създал човек, който може да придобие Рая, защото за човека съществуват Рай и Ад, а за животните - не.”

37. Старецът каза: “Когато обичаш животните, те чувстват това и гледат на тебе като на приятел. В рая, преди грехопадението, животните били приятели на човека. Адам притежавал благодатния дар на проникателността, - духовното зрение - виждал нуждите на всяко животно и му помагал. Всички животни били кротки, и подивели едва след грехопадението.

38. Старецът каза: “В началото човек отдава целия себе си на Бога, а след това Бог го очиства и го отдава на хората. Когато човек вярва, че е по-лош от всички, тогава едно-единствено “Господи помилуй”, което произнесе за света, ще струва повече от хиляда “Господи помилуй” на друг.”

39. Двама атонски поклонници дошли при отец Паисий за духовно утешение, и той, желаейки да удовлетвори духовната им нужда, казал: “Какво да ви разкажа? Ще ви разкажа за един човек, чиято килия се изпълни с Божествена светлина, и той не знаеше дали се намира в тяло, или не. Той бе възнесен от Духа. Когато дойде на себе си и видя тази нетварна светлина, и отвън проникна обикновената слънчева светлина, този човек видя ужасяващата разлика между тях. Той почувства колко тежко е тялото му. Тогава започна горчиво да плаче, търсейки сладостта и сиянието на Божествената Светлина.”

40. Старецът каза: “Нека не поставяме Бога в затруднено положение. Целият Той е Любов. Той не иска да ни вижда нещастни. Но какво правим ние? Ако ни даде обилна благодат, ще се превъзнесем. Ако не ни даде, ще бъдем нещастни и ще загубим надежда.”

41. Около 17 месеца (1972-73 г.) служех в армията при военния затвор Боятиос (“Свети Стефан”) в Атика. Там имаше много затворници-иеховисти с дълги присъди. Поради характера на моята служба в различни отдели на Управлението на затвора, аз общувах с много от тях и с тъга се убедих в психическата разстроеност на тези хора. Достойни за съжаление бяха и затворените наркомани, които режеха вените си с бръснарско ножче и гълтаха различни таблетки.

Живеейки в такова общество, аз още повече се стремях към Света гора и към стареца. Това силно желание ми даваше тайнствена сила, и аз можех да безмълвствам, разхождайки се с часове под сенките на дърветата или в кабинета, а нерядко и в караулната будка. Не усещах как минаваше времето. Отпуските не ме интересуваха. Аз живеех с творенията на Светите Отци, всяка неделя ходех в църквата “Свети Стефан” и се причастявах. От време на време получавах писма от отец Паисий, които ми доставяха голяма духовна радост и ми помагаша да излизам от много затруднения. Ето едно от тях:

“Честният Кръст, 4 ноември 1972.

Здравей, възлюбени брате Дионисий!

Получих писмото ти и видях, че се намиращ в голяма борба. По повод на иеховистите: не спори с тях и не се смущавай. Старай се, колкото имаш сили, да живееш с Православието, и с това ще им помогнеш повече, отколкото с досадни увещания. Божията благодат да ти помага. Ако се случи да се срещнеш с някой иеховист не по своя воля, се помоли и действай така, както те просвети Бог.

По същия начин постъпвай и с наркоманите. Ако някой иска да получи помощ, трябва така да настрои приемника на сърцето си, таке че да може да приема сигналите на другия. А ако сърдечният приемник на някого не е настроен, трябва да молим Бог да му го настрои, и след това да му изпратим Неговите Божествени слова.

По повод на Светото Причастие, както ти пишеш, това, разбира се, е въпрос за духовника. Ако няма духовни пречки, се причастявай често, попости малко, макар че тук строгостта на поста зависи не от тебе, а от

началника на столовата и готвача. Причастявай се дори и два пъти в седмицата, ако няма пречки, защото Причастяването със Светите Тайни ще те укрепи в сегашните ти житейски обстоятелства и в това достойно за плач общество, пълно с всякакви изкушения.

Повече нямам какво да кажа, брате мой. Христос и Пречистата да бъдат с тебе. Прости ми, че ти пиша така набързо.

С любов в Христа,

твой брат, монах Паисий.”

42. На въпроса дали болестта е разпятие, старецът отговори: “Когато по време на болестта идва славословие, всичко се променя.”

43. Старецът каза: “Често младите хора започват да се подвизават, молят Бог да ги отвърне от страстите, водят чист живот, постят, бодърстват, но не виждат напредък. Може би вината не е в плътта, а в някакъв помисъл: на осъждане, превъзнасяне или нещо друго.”

44. Старецът каза: “Веднъж в мен възникна мисълта, че може би съм нещо. Дяволът ме смути, и аз се лиших от покой. Приложих духовни средства: пост, бдение, но той не отстъпи. Заприличах на скелет. Тогава отидох при един опитен духовник и му казах, така и така. А той ме прегърна и каза да ям, да пия и да спя. Това беше неразбираемо за мен: аз пребивавах в уединение, подвизавах се строго, а дяволът не прекратяваше борбата. Старецът каза, че в мен има някакъв помисъл на превъзнасяне. Погледнах в себе си и го открих, и видях крайностите, до които ме беше довел. Аз бях сметнал себе си за светец, макар и съвсем малък, но светец! И сега разбрах, че дяволът не ти показва онова, което е по-високо, но те сравнява с тези, които стоят по-ниско. След това откритие всичко свърши. Виждате ли колко може да навреди на човека един помисъл!”

45. Особен духовен интерес представлява следното писмо на стареца:

“Манастир Ставроникита,

18 ноември 1968.

Мой брате в Христа, Георгий, винаги се радвай в Господа и се весели в Него!

Получих и второто ти писмо, което удвои радостта ми. Моля те да ми простиш, че, за съжаление, не мога да се срещна с тебе. Аз, слава Богу, съм здрав. Не искам да те отегчавам с многословие, тъй като ти, разбира се, си беседвал с отец Василий. Затова искам направо да изложа мнението си по твоя въпрос.

Тъй като никой не може да избегне прилога³, преди всичко трябва да се избягва разслабването. И тъй като никой не може да избегне срещите с хора, трябва да се прилепяваме към небесното и невещественото. За това много спомага отдалечаването от вещественото, доколкото е възможно. Материалните неща винаги събуждат материални потребности.

Нашият телесен живот не се съгласува с духовния живот; затова, ако един духовен човек, изведнъж поиска да поживее телесно, макар и по отношение на това, което смята за безвредно за душата, в един прекрасен ден, без сам да забележи, ще завърши с падение. Ето защо животът на духовните хора трябва да бъде над естеството, за да могат да се освободят от светския дух и да пребивават в духовната област. Да чувстват ясно Божието присъствие, да горят от Божествената любов и да се питат дали в рая има нещо по-добро от това, което преживяват. За съжаление, познавам това само умозрително и ти пиша от любов.

Благият Бог първо изследва колко може да побере сърцето, а после, в съответствие с това, изпраща от Своята любов. Човек може да получи това след усилен подвиг, и в такава мяра, в каквата е преуспял в

³Прилог - единична мисъл или представа, внесена внезапно в сърцето. Появата му не зависи от човека и не е грях (Б. пр.).

себепознанието. И когато човек познае себе си, тогава става “излитането на личността” и тя се изтръгва от земното и навлиза в духовното пространство. Защото, когато познае себе си, иска или не иска, ще се смири, а когато се смири, Божията благодат при всички случаи ще слезе върху Неговото творение. Тогава човек ще се просвети, дори без да иска без да го чувства, и така Бог ще се прослави.

Простете ми за многословието, предизвикано най-вече от любов. Нашите отци се молят за Вас.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

46. Старецът каза: “Който има Божията благодат, ще му се прибави и друга. А този, който има малка благодат и я пренебрегва, ще му се отнеме и тя. Божията благодат не почива върху днешните хора, защото те са отхвърлили и малката, която са имали. И когато се вдигне благодатта, всички демони връхлитат върху човека.”

47. Старецът каза: “Освещавайте живота си. Когато домакинята се моли, вършейки домакинска работа, всичко се осветява - не само храната, но и тези, които ядат от нея.”

48. Един от посетителите каза на стареца, че съвременните хора се страхуват от смъртта, и старецът добави: “Затова и смъртта идва при тях: защото се страхуват. Ако не се страхуваха от нея, тя щеше да се страхува от тях.”

49. Старецът каза: “Когато човек живее с Христа, чувства радост.”

50. Старецът каза: “Хората са опитвали само обикновеното вино. Но има и духовно вино.”

51. Старецът каза: “Тялото търси да си прекара добре. Трябва да го разпънем. Но кога? Ако някой е болнав и го разпъва, това няма смисъл. Но когато тялото е здраво и безчинства, тогава трябва да го разпънеш и да го подчиниш на духа. Ако например плътта иска чинията да бъде пълна като връх Атон, или иска вино: тогава отсеци това. Така ще разпънеш тялото си.”

52. Старецът каза: “Вижте колко много губят жените. Бог ги е надарил с голямо сърце, докато на мъжете е дал голяма разсъдливост. С голямото си сърце жените имат по-силен стремеж към духовното. Те не изследват много: вярват и вървят напред. Но какво прави дяволът? Вместо, имайки такова сърце, да преуспеят, дяволът в края на краищата го ограбва. Те например отиват да купят поднос за вкъщи, заради това, че на него има цветя. Когато го намерят, се радват, но цветята не ползват. Така сърцето им остава в цветята, и в дантелите, от което печели дяволът.”

53. Старецът каза за светските грижи: “Какво е светът? - Дрънкулки, суета. Дяволът управлява чрез суетата и светските дела. Този, който е отдал сърцето си на суетата, се намира под властта на дявола, без дори да разбира това. Дяволът няма власт над света: той управлява чрез тези, които са заети със светски грижи. Човек трябва да отвърне сърцето си от светското и суетното, и тогава сърцето му без усилия ще дойде при Христа.”

54. Старецът разказа следното: “Веднъж една жена ми изпрати одеяло. Беше го украсила. Бе направила бродерии, бродерии, бродерии, и бе наплела дантели, дантели, дантели. Бедната! Колко радост е изпитала, когато е правила тези бродерии и дантели. Но аз изпитах радост, когато изрязах с ножицата всички тези украшения и ги изхвърлих. Тази жена не чувстваше радост в Христа, а я намираше в бродирането. Това одеяло стоя при мен малко време, и после го дадох на човек, който повече се нуждае.”

55. Един посетител каза на стареца, че хората очакват чудеса, за да придобият вяра и да променят живота си. Старецът внимателно го изслуша и обясни: “Но нещата не стоят така. Бог може за половин секунда да обърне към вярата целия свят. Ще извика веднъж силно: “Или се покайте, или ще ви пратя земетресение 12 степени по Рихтер!” - и ще започне лека-полека. Но от това няма да има смисъл. Светът си има кусури и ще създава проблеми и в рая. В този живот се явяваме на изпити. Премахваме кусурите си и преминаваме на

небето. И хубавото за човека е това, че Бог проявява любов! Не е като учителите, при които се явяваш един, два, пет пъти, и те късат. Тук имаш право да се явяваш на изпити до самата си смърт.”

56. Някой попитал стареца ще бъде ли грешно, ако човек се стреми да достигне висотата на древните светии, и старецът отговорил: “Необходимо е внимание. Ако такъв човек, да предположим, се подвизава просто и смирено, това е добре. Ако се подвизава от чиста любов, благодарност и признателност към Бога, и изправя и освещава живота си, това е добро и угодно на Бога. Колкото повече човек изправя живота си, толкова повече Бог се радва за него.”

57. Старецът каза: “Истинската любов не търси изгода и се ражда от горещата вяра. Любовта иска безмълвие.”

58. Духовната борба на християнина не бива да бъде користна. По отношение на това старецът отбеляза: “Ние ще бъдем избавени от ада заради чистата, безкористна любов към Бога. Не е достатъчно, ако от греха ни възпира само геенският огън. Разбира се, това е добро, но в него няма благородство, духовно благородство. Например, ако давам чаша вода, за да дойдат при мен от Кавала и да ми дадат бутилка лимонада и две коли - това са дребни сметки. Не казвам, че в това има нещо лошо, но ако мисля така, това са дребни сметки. Тогава става дума само за услуга.”

59. На въпроса лошо ли е човек да се стреми да стане свят, за да помага на ближните си, старецът отговори: “Това съдържа отрова в себе си. Можеш ли безшумно да поработиш върху себе си? Това е, което е необходимо. След това Божията благодат, искаш или не, ще ти съдейства. Така ти наистина ще помогнеш. Работата върху самия себе си не е напразно губене на време.”

60. Старецът каза: “Бог открива и този, който е достигнал висока степен на съвършенство и се стреми да скрие добродетелите си, ставайки юродив заради Христа. Но когато тези хора сами скриват своето съкровище, Бог ги открива, а ние, чедата на Православната Църква, намираме тяхното съкровище, събрано на едно място.”

61. Старецът каза: “Тези, които вършат добрини и чувстват пустота в душата си, са подтиквани към тях от пустославие. Когато вършиш нещо не от тщеславие, чувстваш радост.”

62. Старецът каза: “Бог е благ, Той е Любов. Когато някой върши духовна работа, чувства това.”

63. Старецът каза: “Ако изгубиш пътя, никога няма да стигнеш в града.”

64. Старецът казал на един посетител: “Намерете опитен духовник, за да ви даде насока. След това проявете послушание и си направете програма. Четете и изучавайте, но не тълкувайте сам това, което четете. Питайте своя духовник.”

65. По отношение на последствията, които има телевизията върху живота на хората, старецът каза: “Тя прави голямо зло, тя е най-голямата катастрофа. Самият апарат има вредно за човешкия организъм излъчване. Има малки деца с телесни увреждания от това, че майките им са гледали продължително телевизия по време на бременността. Човек се срамува да греши пред очите на другите, но при телевизията не е така: греховни дела и греховни картини се показват без срам. Телевизията е демон.”

66. Старецът каза: “Велико нещо е да възприемаш другия човек като свой брат.”

67. Изречения на отец Паисий:

“Бог обръща всичките ни кривици в добро, и така дяволът не може да върши зло.”

“Най-голямата радост идва от жертвата.”

“Бог оставя лошите хора свободни до определено време.”

“Църковният дух се губи. Добре, че има закваска.”

“Тези, които живеят светски, трупват в себе си стрес.”

“Когато човек живее духовно, той се радва.”

“Светските хора изравниха живота си със земята, и те сами бяха изравнени със земята.”

“Грехът се превърна в мода.”

“Колко по добър трябва да стане всеки от нас, за да се умножи доброто около нас!”

“Когато някой се страхува от смъртта, тогава тя го направлява.”

“Не бива да водим борба в името на злото.”

“Ако не успяваме да обърнем другите към добро, поне ние да не увреждаме сърцата си.”

“Това, което не става по човешки, нека го поверим на Бога. Егоистично е да упорстваме.”

68. Старецът каза: “Чувствам такава радост в себе си, че идва момент, когато казвам: “Боже мой, ако е възможно, запази радостта ми в някакъв акумулатор, за да взимам толкова, колкото ми е необходимо, защото ми иде да умра.”

69. Старецът казал на един познат монах: “Когато дойде голямата благодат, човек не я очаква. Тя го разтърсва целия. В нея никога няма нито капка скръб. Човек не очаква такава блаженство. Сякаш електрически ток преминава през тялото му. Тогава има сълзи, неизразима радост, изменение и Божествена любов. Това се случи и на мен два пъти в голяма степен: точно когато преживях истинско нападение от дявола и призовах свети Арсений, и когато ми се яви свети Арсений.”

70. Старецът каза: “Когато някой съзерцава видение - независимо дали е от Бога, или от дявола - той го вижда с очите на душата.”

71. Старецът каза: “Когато човек умира в покаяние и отива в рая, той сякаш се намира в автобус, а по него бягат кучета (тоест нечисти духове) и лаят. Те не пречат на пътуването му и не могат да го възпрепятстват.”

72. Старецът каза: “Христовият човек, понеже е с Христа, където и да се намира, се чувства в рая. Представете си още, че и в ада с Христа е като в рая. Той се моли Бог да го вземе от рая, и на негово място да сложи някого от ада. А дяволът, и в рая да го поставиш, пак ще се чувства като в ада.”

73. За душите, напреднали в духовния живот, старецът казваше, че имат радар, който улавя божествените събития.”

74. Старецът каза: “Всички ние се състезаваме. Едни играят и се състезават по стадиони и площадки, ритат топка и получават купи и награди. Всеки от нас трябва да изпълва купата на своето състезание с добродетели и добри постъпки, и винаги да бъде готов да я поднесе пълна на Бога.”

75. На един познат старецът написал следното за духовния живот: “Не зная, купил ли си си книгата на авва Исаак Сирий (“Аскетически слова”). Тя много ще ти помогне, но трябва да я изучаваш постепенно, за да усвоиш добре прочетеното. Също ще ти помогне атмосферата на една исихастка стая, за да привикнеш към личната молитва, защото това би ти дало духовно спокойствие, което ти прогонваш със светския шум. Заедно с това извършвай непрестанна молитва и постепенно преминавай към умната, която съединява чедото с Отца.”

76. Старецът писал на един познат: “От тебе искам само едно: да повериш на Бога това, което от човешка гледна точка е трудно изпълнимо, за да се избавиш от стреса и напрежението. Доверието към Бога е една непрестанна молитва. Тогава ще имаш и вътрешен, и външен покой.”

77. Веднъж един младеж попитал стареца къде е щастието: с Христа или в света с неговите удоволствия, и старецът отговорил: “Знаеш ли какво е - когато не си погледнал на кой светец се чества паметта на другия ден, той да ти се яви през нощта и да говори с тебе, а на другия ден да четеш житието му в църковните книги?”

78. Старецът каза: “Когато Христос вижда, че някой се подвизава и не получава човешка помощ, тогава Сам идва и му помага.”

79. Старецът каза: “Христос чука на сърцето, а дяволът - на ума.”

80. Старецът каза: “Христос има тайни начини да заплати на хората, когато изпълняват Неговата воля.”

81. Старецът каза: “Без търпение не става нищо. Някои са толкова нетърпеливи, като човек, който едва е посадил лозето, а на другия ден иска да пие вино. Това обаче е невъзможно. Този, който няма търпение, се измъчва. Студът му се струва двойно по-силен, а жегата - двойно по-голяма. Като войник, на когото му се струва, че последният месец от службата е по-дълъг от цялата служба. Необходимо е голямо търпение във всичко, и особено в духовните неща.”

82. Старецът казал на една стара жена, която се страхувала от смъртта: “Живяла си толкова години, сега ще бъде чест за тебе да те вземе Ангелът.”

83. Старецът каза: “Човек незабелязано се променя, не внимава в живота си и започва да си измисля оправдания. Той не иска и да чуе за второто пришествие, защото се развлича и избягва притесненията; не иска и да чуе за комети и въобще за опасности. Но това много помага, защото напомня на човека, че ще умре и затова трябва да се готви.”

84. Старецът каза: “Една жена не искала и да слуша, че някой е умрял, и казвала: “Не, не! Не искам да слушам такива неща, говорете ми само за кръщавки и радости!” Тя беше забравила, че всички ще умрат - един по-рано, друг по-късно. Нашата цел не е да пуснем корени тук. Бог е насадил земния рай, за да се подготвим и да спечелим небесния!”

85. Старецът казал на християните, които се събрали да го слушат: “Привиквайте по малко към суров живот. Правете по някои и друг поклон. Предпочитайте твърдото пред мекото, защото ще дойдат тежки години. Сегашният свят се измъчва от изнеженост. Веднъж отидох в един манастир, и ме сложиха да спя на постелята, която потъваше от единия край до другия. Свихах се и страдах. Много ме измъчва меката постелята.”

86. Старецът каза: “Изнеженият живот ще направи хората негодни.”

87. Старецът каза: “Ние имаме много духовни книги, но, за съжаление, повечето ги четат и се възхищават от тях, без да напредват в подвизите. Тези хора приличат на някой, който гледа хубав филм, възхищава се на героите, ръкопляска им, но продължава да седи в удобния фотьойл. Но без труд и подвиг освещението не идва.”

ЗА МОЛИТВАТА

1. Отец Паисий казал на един свещеник: “За да имате време за молитва, не е необходимо да се занимавате с неща, които могат да вършат други. Ще ви дам пример: лекарят не трябва да се занимава с марли и превръзки - за това има сестра. Той върши много по-важни неща: преглежда, оперира и т. н. Ако лекарят започне да слага превръзки, няма да има време за сериозните неща, и тогава много, които имат нужда от него, няма да получат помощ. Същото е и с вас. Молете се за страдащите енориаши, споменавайте ги поименно и впишете в своя поменик онези, които имат особена нужда. Много добре е, ако знаеш кой от какво страда. Тогава ще можеш по-добре да се молиш.”

2. Старецът каза: “Независимо дали се молиш за себе си или за другите, молитвата трябва да бъде от сърце. Нека чуждата болка стане и наша собствена. Трябва предварително да се готвим за молитвата. Четете откъс от Евангелието или от Отците, и едва след това се молете. Необходимо е усилие, за да се пренесе умът в

областта на божественото. Духовното четене прилича на пътека, която Бог ни дава, за да ни води към по-духовното. Душата се сгрива именно с богомислие.”

3. Старецът каза: “Живейте в дух на непрестанно славословие и благодарност към Бога. Най-големият грях е неблагодарността.”

4. Ето какво ми написа отец Паисий за събирането на ума по време на молитва:

“Честният Кръст, 3 май 1972.

Възлюбени брате Дионисий, здравей!

Получих писмото ти и много се зарадвах на настъпилите вътрешни промени. Ще моля Бога всичко това да бъде за полза на душата ти и за Негова слава.

По отношение на събирането на ума, на което пречи разсейването, много ще ти помогне четенето на Светоотеческите книги, в които се дават наставления за молитвата. Много ще ти помогне и Патерикът, защото само два реда от тях могат да заглушат всички грижи. Патерикът ще те пренесе в светата земя на Тиваида и Нитрийската пустиня, и ти ще възхождаш, молейки се и чувствайки Светите Отци близо до себе си.

Естествено, сега не ти е леко и имаш много работа (предполагам, че сега служиш в армията). Всичко, което правиш, е подвиг, и той има голяма стойност. Що се отнася до манастири наблизо - не зная (имам пред вид мъжки). Зная женски, но там не искам да изпращам мъже. Потърпи, и службата ще мине, без да усетиш как. Ще се моля Бог да ти даде търпение. Христос и Пресвятата да бъдат с тебе!

С любов в Христа,

монах Паисий.”

5. Старецът каза: “Някои казват, че човек, когато се моли, трябва да съсредоточи ума си в иконата или в текста. Не. Нито в иконата, нито в текста. Нека насочи ума си към своята греховност, но с разсъждение. Защото и в това дяволът често може да вреди. Той ще каже на човека: ти си грешник - за да се разстрои. А човекът в отговор трябва накратко да каже това, което е в негов интерес. Ще каже, че съм грешник тогава, когато аз поискам, а не когато поиска дяволът. Защото целта на дявола е да ме доведе до отчаяние.”

6. Старецът каза: “Човек трябва да съзнава своята греховност и да има доверие и надежда на Божията милост, - че тя ще го спаси. Така умът ще се събере и ще почувства молитвата като необходимост, както потребна е и Божията милост. Тогава той ще започне да казва: “Господи Иисусе Христе, дойди” и сърцето ще си почива.”

7. Старецът каза: “Безмълвието и отсъствието на грижи помагат на човека да се съсредоточи в молитвата. И обратно, грижите пречат, защото разсейват ума.”

8. Старецът каза: “Бог няма да иска едно и също от всички хора. Във всеки случай знайте, че този, който се моли, някога достига такова състояние, че казва молитва дори и когато спи, и това става не насън, а в действителност, защото молитвата продължава.”

9. Един човек, като чу тези думи на стареца, каза със съжаление, че миряните нямат възможност да достигнат такова състояние. И отец Паисий му отговори: “Нима аз, като казвам това, съм го достигнал! Само съм познавал хора, които са го достигнали.”

10. Обръщайки се към миряните, отец Паисий каза: “За умната молитва вие не знаете много, с изключение на това, което сте прочели. Жените нека се молят, защото имат чувство и любов, докато мъжете обичат Христа с ума си. Жените обичат със сърцето си, и са го показали, когато Господ бил разпнат. А мъжете обратното - действали чрез разсъждението. Те направили сметка колко иудеи - книжници и фарисеи - са се събрали при разпятието, колко войска и т. н., и поради това се затворили в домовете си и изчакали да видят какво ще

стане. Жените са по-чувствителни, лесно започват да проливат сълзи по време на молитва и да мислят, че са достигнали състоянието, за което говорят Отците. Нужно е внимание.”

11. Старецът каза: “Въпросът е не само да свикнем да казваме молитви. Целта е човек първо да познае себе си и осъзнае своята греховност. Дори една плесница да е ударил на някого, той е грешник, защото не е трябвало да го удря. Всички ние сме грешници. Нека помислим какво е направил Бог за нас и какво ние правим за Бога. След такива разсъждения сърцето, дори и да е от камък, ще се смекчи. Да помислим малко логично. Бог би могъл да ме създаде муле и да ме предаде в ръцете на равнодушни хора, които да товарят на гърба ми 150 кг и да ме бият. Накрая ще падна в някое дърво, ще разпорят корема ми и кучетата ще ме изядат, а минаващите ще запушват носа си, заради вонята. Само за това, че не ми се е случило подобно нещо, не трябва ли да благодаря на Бога? А аз не съм благодарил...”

Бог би могъл да ме създаде змия или скорпион, но Неговата Любов ме е създала човек. Бог принесе Себе Си в жертва за мене. Само с една капка Божествена Кръв са били измити всички грехове на света. Ако човек размисли за всичко това - тоест от една страна, за Божиите благодеяния, а от друга - за своята греховност и неблагодарност - сърцето му, дори и да е от камък, ще се смекчи. И след това той ще почувства Божията милост и човешкото сърце ще си почине при думите: “Господи Иисусе Христе, Сине Божий, помилуй ме!” Молитвата дава почивка, а не изморява. Но ако нещата не вървят така и се придобива само навик, това значи, че действа ветхий човек и следва прелест.”

12. Говорейки за молитвата, отец Паисий ни разказа следното: “Веднъж срещнах един монах, чиито уста действително произнасяха молитва - те непрекъснато се движеха и всеки виждаше това. Тогава се случи да дойдат няколко посетители, които се удивляваха на монаха. Започнахме да беседваме. Тогава този монах ми каза: “Веднъж писах на този и този епископ, на този и този митрополит и го изобличих в това и това и му казах, че ако остави сегашните си идеи, ще бъдем заедно. Аз му казах: “За Бога, нека помислим логично. Ти, изглежда, си малко по-образован от мен, защото аз не винаги поставям ударенията правилно, а ти можеш да го направиш. Освен това, имаш туберкулоза и на десния, и на левия бял дроб. И какво мислиш да направиш? Слушай, остави тези работи! Той продължи: “Ако имаше още един като мене, Църквата би се оправила.” Сега помислете и направете извод. Ако той беше умопобъркан и говореше подобни неща, разбира се, би имал оправдание. Но той си беше наред. Този монах имаше само навик за молитва. В неговия случай молитвата изморява.”

13. Старецът каза: “Когато се молиш, трябва да се чувстваш като дете в прегръдката на майка си. Какво чувства детето в скута на майка си? Ние не можем да разберем. Едва когато някой усети Божието присъствие и се почувства като невръстно дете, ще разбере.”

14. За хората на молитвата отец Паисий каза: “Ако някой ги чуе, когато се молят, ще каже, че са неразумни деца. Ако изобщо види движенията им, ще каже, че са полудели. Те просят от Бога така, както малкото дете измолва нещо от баща си. Тези хора в известна степен са малко пригодни към житейските дела. Те не могат да вършат работа, тялото им е разслабено, твърдите кости омекват като камък. Божията Любов, когато изпълни вътрешността на човека, го разтапя, и, ако той иска да отиде някъде и да направи нещо, трябва да излезе от това състояние. Затова често, когато разбирам, че някои хора преживяват такива състояния, се притеснявам, че сам не съм достигнал такава степен.”

15. Старецът каза: “Не бива да оставяме молитвата. При всеки удобен момент трябва да я извършваме, за да не се обръща умът ни към празни неща. В молитвата умът отпочива и се радва. Малките деца цял ден тичат, викат, играят и скачат, и си почиват едва вечер, когато идват при майка си. Човешкият ум трябва да се занимава с молитва и да не тича след празни неща.”

16. Старецът каза: “Ние често се молим за някой болен, и много други се молят за него. Накрая той умира и някои питат: защо Бог не е чул молитвите ни? Те не знаят, че Бог е чул молитвите, но Той е знаел нещо повече от нас. Ние не знаем какво би станало, ако Бог беше оставил този човек да живее. Нека славим Бога за всичко!”

17. Старецът отново каза: “Често ние сами се оказваме пречка за изпълнението на това, за което се молим. Понякога има и друга причина. Например, някой ме е помолил да се помоля за болен. И тъй, аз се моля. Да

предположим, че имам достатъчно вяра. Бог обаче не изпраща оздравяване на болния. Болният може да има вяра в Божията сила, но само вяра не е достатъчна. Необходимо е и съответното смирение. Така той сам се оказва пречка. Трябва да имаме доверие в Бога, трябва да даваме възможност на Бог да действа. Ако аз се моля добре, винаги чувствам, че силата на изкушението изчезва и нещата вървят добре. Когато Бог допуска изпитание за наше добро, ние може да се молим Той да го отмени, но това няма да помогне. Но когато изкушението е от лукавия, Бог веднага помага. В много случаи Божията воля остава неизвестна.”

18. Отец Паисий разказа: “Някога молех Бога за едно нещо, предполагайки, че то ще ми помогне в духовния живот. Чаках три години. Чаках да видя дали Бог ще поиска да ми го даде, но накрая това, което изглеждаше добро, ми навреди в духовния живот. Тогава започнах да се моля Той да го отнеме от мене. Минаха още три години, и Той го отне. Някой ще попита: след като съм се молел, защо Бог не го отне от мене веднага? Аз се молех за нещо, което не ми беше необходимо, и не след дълго трябваше отново да се моля да го отнеме. Затова Той ми позволи да се помъча малко, а след това изпълни молитвата ми. Трябва да искаме от Бога, но само Той знае кога трябва да действа. Той ще ни го даде в подходящото време, когато ще ни бъде полезно. Ако нямаме полза от нещо, Бог не ни го дава. И тъй, ние просим. Ако Той не ни дава, нека да не дава. Да предоставим на Бога да действа Сам.”

19. Старецът каза: “Господ ни е казал: ако някой има вяра колкото синапово зърно, и поиска нещо от Бога, Той ще му го даде. Но често човек може да има вяра, колкото един килограм синапово семе, а Бог да не му дава нищо. Не му дава, защото трябва да имаме и съответното смирение. И затова, ако Бог ни даде, а ние нямаме необходимото смирение, това, което ни се даде, ще ни бъде във вреда.”

20. Старецът каза: “Бог иска да ни помогне, защото времето, в което живеем, е много трудно. Ето защо трябва да мислим, че Бог е задължен да ни помогне. Бог чува молитвата най-вече на този човек, който е духовно издигнат.”

21. “Четенето на духовни книги подготвя за молитвата. Когато четеш нещо от Евангелието, макар и малък откъс, това сгрива душата и я пренася в областта на духовното. Когато има молитва, размишление не е необходимо. Аз не чета нищо.”

22. Един мирянин попитал отец Паисий защо не чувства нищо особено по време на молитва, независимо дали се моли в църква, или вкъщи. Старецът му отговорил: “Причините са много. Може би понякога чувстваш умиление и мислиш, че то произлиза от собствените ти усилия. Тогава Христос го отнема от тебе, за да разбереш, че то не е твое. Понякога се случва така, че си съгрешил или си огорчил някого, или си го оскърбил с поведението си, и това преминава в подсъзнанието. След това се случва нещо приятно, и изглежда, че това е минало. Минало-минало, но пречи. С мен се случва същото. Предполагаш, че няма нищо определено, но ако погледнеш архива, ще откриеш папката⁴. Същото се случва и по време на изповед - говоря това, което се случва с мен. Виждам, че има нещо. Тогава търся прошка от Бога, правя няколко поклона получавам сила и след това откривам причината.”

23. Старецът каза: “В молитвата не бива да се стремим да придобием плач или благодатни дарове. Понякога се случва да не оплакваш своето падение, защото вътрешно вече достатъчно си плакал с невидими сълзи, които са по-сигурни. А външните са опасни, защото предизвикват лъжливи чувства.”

24. Старецът каза: “Една въздишка струва повече от кофа сълзи. Нека да не търсим от Милостивия Бог нито сълзи, нито дарове. Искайте покаяние, покаяние, покаяние. Ние имаме нужда от покаяние.”

25. Старецът каза: “Когато човек разбере, че нищо не е негово, освен греховете му, тогава Бог му дава всичко, от което има нужда. Когато човек не разбира това, поставя Бога в трудно положение. Страшно нещо! Ако Бог му даде някакъв дар, ще причини зло, защото нещастният ще си помисли, че е нещо. Ако не му даде никакъв дар, пак ще го направи нещастен. Тогава какво да прави Бог? Ако му даде - ще му навреди, ако не му даде - Сам ще се огорчи. Когато човек разбере, че само греховете принадлежат на него, а останалото - на Бога, тогава Бог започва постоянно да му дава всичко, което му е необходимо, както бащата, който има едно-единствено дете, и му дава това, което е необходимо, за да преуспее.”

⁴За забравените грехове.

26. Старецът каза: “Когато проявяваме съчувствие към мъката на нашия брат, ние се молим и Бог му помага. В много случаи получаваме известие, че Бог му е помогнал, и чувстваме радост. Тогава притеснението за този брат ни напуска.”

27. Старецът каза: “Трябва да се молим за починалите. Те, горките, са подсъдими, и ако някой им даде нещо разхладително, разхлабва оковите им. В ада, както е казано, няма покаяние. Те, горките, не могат да си помогнат сами. Но ние можем да им помогнем. Бог иска да има хора, които да Го молят да им помогне.”

28. Старецът разказа на един свой посетител следния случай: “Молех се на Господа, както обикновено, и изведнъж мисълта ми измени посоката си. Аз си казах: “Ти знаеш, че имаш проблеми с белия дроб, и не вземаш необходимите предпазни мерки, което може да доведе до сериозни последствия за здравето ти.” И още щом тази мисъл съзря в съзнанието ми, веднага паднах на пода. Разбрах, че съм приел помисъл, който прекъсна молитвата, и след това доста време се молих Господ да ми прости. И след продължителна молитва наистина получих прошка.”

29. Старецът каза: “Молитвата е доверие към Бога. Когато повериш нещо на Бога докрай, няма нужда да Го молиш или да се безпокоиш, защото Бог вече всичко е разбрал. Само чакай с търпение плодът да узрее и да падне.”

30. По време на войната в Персийския залив старецът се затворил в килията си и не приемал посетители. Той усърдно се молел войната да не излезе от контрол и да не стане по-кръвопролитна. След това казвал на посетителите: “С молитва не можем да отменим това, което е определил Христос. Но Той е казал: молете се да бъде ден и да не настъпи нощ, да дойде пролет и да не е зима. От молитвата злото се намалява.”

31. Старецът каза: “Ако не се молим за болния, болестта му ще се усили. Бог предвижда бъдещето. Ако човекът, за когото се молим, се стреми да стане по-добър и ще помага на децата си, тогава и Бог ще му помогне да оздравее. Но ако Бог види, че след това човекът ще се отклони от доброто и няма да помага на децата си, тогава Той ще го прибере. И така, ако не се молим, болестта се развива.”

32. Някой казал на стареца, че се старее с гореща вяра да съсредоточи ума си в сърцето и да се моли дори и за другите, но нищо не се получава. Старецът обясни: “Това е външно усилие. Когато направиш болката на другия човек своя, тогава няма да са необходими никакви разсъждения. Ще те боли сърцето и молитвата ти ще стане сърдечна. Твоята молитва за болния ще помогне само тогава, когато той поиска да стане по-добър.”

33. Старецът каза: “Преди Господ изпращаше голяма благодат. Молитвата се извършваше в мене денем и нощем. Аз заспивах, а молитвата се казваше неспирно.”

34. Старецът каза: “Понякога Господ в часа на молитвата изпраща благоухание. То се дава за утешение, укрепяване и известяване⁵. Това благоухание е силно и по нищо не прилича на аромата от каденето. Чувства се голяма лекота. Понякога е невъзможно да го понесеш: толкова силно е то. Когато бях в манастира Филотей, отидох в келията на свети Дометий и едва не се задуших от благоухание. Попитах и ми казаха, че там някъде е погребан блаженият Дометий, но никой не знае точно къде. Друг път, намирайки се в Каруля, излизях от една разрушена келия, където бяха разхвърляни разни железни и дървени предмети, и усетих силно благоухание. Както узнах по-късно, в тази келия е живял свят старец с голям духовен опит.”

35. Старецът каза: “Зная, че нашият Ангел-Пазител ни закриля и ни ръководи. Когато се молим за някого, Ангелът може да помогне с мълниеносна бързина. Той може да предупреди или да запази този, за когото се молим.”

36. Старецът каза: “Бедуините на Синай се молят, когато слънцето залезе, имайки голяма вяра в своя бог, докато ние, познаващите Истинния Бог, не посвещаваме дори и малко думи на нашия Небесен Отец.”

37. Старецът разказа следното: “Веднъж, когато се молех в килийката си, видях лукавия отвън на прозореца и започнах да моля Бог да му даде покаяние и да го приеме в рая. Тогава той влезе и започна да ми се надсмива. И аз си помислих какво е това - аз да се моля за него, а той да ми се надсмива.”

⁵Получаване на божествено знание по благодатен път.

38. Старецът каза: “Когато търсим решение на проблемите си, Бог чува, но дава вид, че не чува, защото не ни е от полза да се решат всичките ни проблеми; така бихме изгубили богатството си на небесата, което се увеличава, ако те не са решени.”

ЗА БЕЗМЪЛВИЕТО

1. Старецът каза: “Когато сме достигнали безмълвие, тогава живеем в пустинята. Пустинята не е място. В пустинята трябва да опразня душата си от моите страсти. Когато приспособявам пустинята към себе си, аз не живея в нея. Трябва аз да се приспособя към пустинята. И в света някой може да постигне много неща. Достатъчно е да положи усилие и да види какво му вреди. Ако например чешмата му капе или будилникът му трака, може да ги смени. Може да постигне много.”

2. За безмълвието старецът пише: “Външното безмълвие, в съчетание с умерена аскеза, много скоро води и до вътрешно безмълвие (душевен мир), което се явява необходима основа за фина духовна работа, защото колкото човек се отдалечава от света, толкова и светът излиза от него, и светските помисли го напускат, умът на човека се очиства и той става Божи човек.”

3. Старецът каза: “Само по себе си безмълвието е тайна молитва, и много помага в молитвата, както дишането, което е незабележимо, но е необходимо на човека.”

4. Старецът каза: “Безмълвието далече от света много бързо води до вътрешно безмълвие на душата, заедно с аскеза и непрестанна молитва, и тогава човек вече не се дразни от външното неспокойствие, защото всъщност само тялото му е на земята, а умът му вече се намира на небето.”

БОЖИЯТ СЪД

1. Старецът каза: “Бог иска от човек, на когото е дал един талант, да го превърне в два. Два - това е отлично. Ако му е дал два - нека ги удвои. Четири - това е отлично. Ако му е дал пет - трябва да ги превърне в десет. А девет - вече не е отлично. Често се случва така, че три е повече от отлично, а девет не е прекрасно. Затова Господ е казал: “Не съдете по външност, но съдете с праведен съд”. Ние често казваме за някой човек, че е светец. Но откъде да знаем дали престъпникът не е отговорил на изискванията, а “светецът” - не.”

2. Старецът каза: “Ако някой е претърпял някаква несправедливост от началството, и в същото време е имал добро разположение и чисти подбуди, вярвам, че след години Бог ще му даде това, което не са му дали хората. Така става и в армията. Някой отива на поход, а когато се връща, получава петнадесет дни отпуск. Така постъпва и благият Бог!”

3. Старецът каза: “Познавах една душа в известен манастир, която търпеше обиди. У мене се създаде впечатлението, че тя беше достигнала такова духовно състояние, което хората рядко достигат. Тази душа беше девойка, която още не бе преживяла и шест-седем месеца в манастира, и вече бе достигнала такова състояние. Тя живееше с Тайнствата, с Божествената Литургия и свещените събития. Аз разбрах, че тя бе обиждана. И действително, хората постъпваха несправедливо с нея, докато беше в света. Тя притежаваше такава доброта! Хората, на които помагаше, не я доведоха там, където беше необходимо. Не зная, може би това е светски израз, но те искаха да вадят кестените от огъня с чужди ръце. Тя искаше след време да стане монахиня, а те искаха да им помага в светските дела. А защо да им помага? Ако тя помагаше на баща или майка, които са болни, добре. Но тя пряко сили помагаше на хора в техните човешки дела. Бог обаче устрои всичко, защото тази душа имаше простота и любов.”

ЗА СМИРЕНИЕТО

1. Старецът каза: “Смирението се придобива с борба. Когато познаеш самия себе си, тогава ще придобиеш смирение, което ще стане твое състояние. Защото в противен случай можеш да се смириш за една минута,

но твоят помисъл ще ти каже, че представляваш нещо, когато в действителност си нищо. И така ще се бориш до самия час на смъртта. Ако смъртта те завари с мисълта, че си нищо, Бог ще проговори. Но ако в часа на смъртта помисълът ти казва, че си нещо, и ти не си забелязал това, всичките ти усилия ще бъдат изгубени.”

2. Старецът каза: “Човек трябва да остави логиката. Например да си кажа: сега съм монах, а можеше да бъда животно. Но Бог не ме създаде животно, направи ме човек и ме е призва с лична покана в ангелския чин; а аз какво съм направил? Той е направил толкова много за мене, а можеше да ме създаде жаба, скорпион или костенурка. Но Той ме направи човек. Тези мисли смиряват. Трябва да отвърщаме с благодарност на това, което ни е дал Бог.”

3. Старецът каза: “За да преуспее човек духовно, са нужни предпоставки. Да има смирение, любов и чисто сърце. Когато има смирение, има Божествен магнит, който задържа Божията благодат. Погледнете смирените: на тях им се дава благодат. Така е наредено.”

4. Много църковни хора с лека ръка осъждат другите, а би трябвало да ги обичат и да ги поставят по-високо от себе си. Отец Паисий винаги казваше, че един грешник в очите на хората може да бъде светец пред Бога. Той казваше: “Някой престъпник може вече да е дал отговор пред Бога за греховете си, а някой монах например - да не е. Трябва да смятаме престъпника за по-добър от нас. Смирението и любовта вървят заедно. Трябва да болеем за другия и да се молим от сърце. Духовният човек смята за благоденствие това, че не се намира в по-лошо положение от другите. Той се топи вътрешно, чувства Божиите благоденствия и благодет, и се моли, и със сълзи умолява Бога да помогне на всички хора, които вижда като по-добри от него. Неговото смирение става вече състояние на душата му и той живее в действителността.”

5. По отношение на това, по кой път можем да напреднем духовно, старецът каза: “Аз съм за подвижничеството и разбира се, съм проверил това върху себе си. Но се убедих, че най-големият подвиг е, човек да придобие смирение и любов, нещо, за което не е нужно да прави поклони или други външни подвизи. Това е лесно и за мъжете, и за жените, а и за децата. Трябва да даваме предимство на душевното, а не на външното, защото външното може да породи лъжливи усещания.”

6. Много християни се отдават на някакъв подвиг, за да се очистят от страстите. Обикновено спазват пост, правят поклони, ходят на църква, но не напредват духовно и не постигат очистване. По отношение на това старецът казваше: “Нека размислим, защото има и друг подвиг. Телесният подвиг - дори някой да го увеличи, няма да преуспее в пълнота. Може само да увеличи превъзнасянето, че прави нещо. Ето защо е необходимо да насочи мерника си към превъзнасянето и да стреля по него. Тогава може с голяма лекота да постигне много. Мисля, че това не е голям подвиг. И малкото дете, което не може да се подвизава, може да съкруши дявола със смирение. Наистина, дяволът е много силен, но и много гнил. Той може да повали и гигант, но може да бъде победен и от малко дете.”

7. Старецът каза: “Над всеки подвиг трябва да бъде смирението. Ако не се смириш, влиза в сила духовният закон: всеки, който се превъзнася, ще бъде унижен. Когато опознаем себе си, смирението идва по естествен начин и става състояние на човека. Ако не познаваме себе си, ще играем не по правилата, и дяволът ще ни подхвърли мисълта, че сме нещо. Но нека разберем, че сме нищо. Нека повтаряме до самия час на смъртта: днес ни има, утре ни няма.”

ЗА ПРОСТОТА

Старецът каза: “Истинската простота е свързана със смирението. А другата простота е свързана с превъзнасянето. Ще ви дам пример. В Епир живееше един изоставен старец, по професия овчар. Намерих го в колибата му. През целия си живот само веднъж беше ходил на църква, на Пасха, и с възторг казваше: “О, каква вяра имаме! Владиката беше като Исус Христос.” И това беше всичко. Беше толкова прост, че не знаеше нищо на планината, където живееше, и мислеше за постижение това, че обръщаше канчето си надолу, за да не го облизват кучетата. “Това се казва ум”, - ми казваше той с особено удовлетворение. Разбирате ли? Той сериозно мислеше това. Ако погледнем външно, ще кажем, че той е прост. Но това беше свидетелство за простота, свързана с превъзнасянето.”

ЗА ПОМИСЛИТЕ

1. Старецът каза: “Веднъж пътувах с автобус. Какво ставаше там! Някой каза на шофьора да “смири” магнетофона, за да ми помогне и да прояви уважение към схимата. А шофьорът усили звука още повече. Аз казвах молитва, и песните, които чувах, не ми пречеха. Мислено си казах: “Ако, не дай Боже, по пътя се беше случило нещастие и изкарват хората осакатени и ги товарят в нашия автобус: един със счупен крак, друг със счупена глава, трети плаче, някое дете е осакатено, - как бих понесъл тази сцена? Слава Тебе, Боже, - си казах, - че хората са добре и даже пеят. Така направих техния шум част от моето псалмопение. Те си вършат своето, а аз - молитвата.”

2. Старецът каза: “Приемайте всичко с добри мисли. Иначе не става.”

3. Старецът каза: “Нека всеки се поставя на мястото на другия. За съжаление духът, който цари сред нас в днешно време, изисква човек да вземе мястото на другия, а не да се постави на него и да му съчувства. Затова светът се е превърнал в лудница. Когато някой се постави на мястото на другия, всичко ще се оправи. Ще ви дам пример. Ако младата съпруга бе влязла в положението на своята свекърва и беше помислила, че и тя един ден ще стане свекърва и ще иска снаха € да € помага, и да не се държи грубо с нея - нима тя не би се държала със свекърва си внимателно и учтиво? Знайте, че ако човек не постъпва духовно, тогава започват да действат духовните закони. И ето какво ще стане: Бог ще отнеме Своята любов от такъв човек, за да го накара да прави в този живот това, което е длъжен.”

4. Интересен е разказът за добрите помисли, с които трябва да посрещаме житейските трудности. И така, отец Паисий ни разказа следното:

”Веднъж един мой познат попадна в лошо положение. Той имаше къща в тихата част на града, в който работеше. След известно време близо до къщата построиха авторемонтна работилница, по-късно направиха голям булевард и районът стана оживен център. От постоянния шум горкият не можеше да спи. Той дойде при мене и ми каза: “Отче, какво да правя? Друга къща ли да строим? Но как да я построим, като имаме пет деца? Какво да правим? Не можем да се успокоим.” И така, положението на това семейство беше много тежко, и те бяха принудени да вземат успокоителни таблетки.

Аз му казах, че не посреща обстоятелствата духовно. “Ако, Боже пази, беше станала война и тази къща бе запазила живота ти, как би гледал на нея? Естествено, като на голямо Божие благословение за тебе и твоето семейство. Навън щяха да убиват, а твоят живот би бил в безопасност, и ти би смятал това за голямо благословение. А сега прибави още един добър помисъл и кажи: слава на Тебе, Боже! Не преминават колони, танкове и т. н. Минават само коли и хората бързат за работа. Слава на Тебе, Боже! Няма война. Какво велико благословение! И така, и за едното, и за другото да славим Бога.”

5. Старецът каза: “Ако не внасяме в ума си добри помисли и не постигнем безмълвие вътре в нас, и в пустинята да се намираме - не бихме могли да безмълстваме. Защото и там дяволът събира през нощта всички чакали да вият. А през деня ще събере всички цикади на дървото в двора. И ако денем гоним цикадите с пръчка, а нощем хвърляме камъни по чакалите, тогава дяволът ни въвежда в прелест. Затова посрещайте всичко с добри помисли.”

6. Дните на моята военна служба понякога минаваха спокойно, а друг път през нощта се случваха силни нападения на лукавия. В един труден и опасен за духовния ми живот период получих от отец Паисий следното писмо:

“Честният Кръст, 10 февруари 1973.

Брате Дионисий, радвай се в Господа!

Желая ти здраве по молитвите на свети Харалампий.

Получих писмото ти още преди месец, но не ти отговорих веднага, защото мислех, че имаш по-голяма нужда от Божията помощ, отколкото от човешките съвети.

Не се страхувай, брате мой, в борбата с врага, само не му давай повод за наглост. Така става в началото, когато душата се стреми да избяга от врага завинаги. Помислите, брате мой, са помисли, и тях ги допуска Бог, както например се случило с Иов, за да се открие Божията правда.

Положи усилия да не се съгласяваш с тях. И ако си бил победен няколко пъти, не губи присъствие на духа, но се изповядвай, и отново, със смирение на духа, се бори. Защото: ако пак успеете, пак ще бъдете победени, защото с нас е Бог. Не зная дали там си намерил някой духовник. Трябва да общуваш с духовни хора, за да получаващ помощ. В манастира Петраки е отец Серафим, там е и отец Елифанй Теодоропулос⁶. В обителта Пендели е отец Порфирий, но не в самата нея, а в манастирчето наблизко. В Атика има един добър дякон, отец Никодим (от Иоанина). Също и друг отец Никодим, проповедник на Атинската Митрополия; така че отиди, ако искаш, от мое име. В Тива е отец Игнатий, проповедник, и ако ти се отдаде случай, отиди и прекарай времето с полза за душата си.

Ако имаш време, няма да е зле да дойдеш и тук през отпуска, само че ела със запас от време, защото сега морето е малко капризно.

Винаги те споменавам и винаги съм на твое разположение, ако мислиш, че мога да ти бъда полезен с нещо. Прости ми за нечетливия почерк, но сега времето е мрачно и се вижда лошо.

Христос и Пречистата да бъдат с тебе,

твой брат, монах Паисий.”

P. S. Относно това, че мислиш, че всички се занимават с тебе: това е изкушение, не му обръщай внимание, защото врагът дявол се стреми да ти внуши мания за преследване. Виждаш ли, колко зъл е дяволът. Той разпростира мрежи за новоначалните и се стреми да ги вкара в тях. Затова изобщо не вярвай на този помисъл. Ако видиш конкретни случаи, знай, че и тях е подготвил същият този враг, за да те повали.”

7. Някой попита стареца: “Моят помисъл често бяга натам, накъдето не искам. С призоваването на името на Исуса Христа духът ми за известно време някак се спира вцепенен, но след малко отново се връща към този помисъл.” И старецът му отговори: “Това изисква анализ. Първо, не бива да приемаме никакъв помисъл. Когато те идват и ти не ги приемаш, постъпваш правилно. Ще ти разкажа за себе си. Аз имам колиба и искам тишина. Но над мене прелитат самолети. Какво да правя? Мога ли да ги спра? Би било лошо, ако изравня местността и направя летище. А сега те прелитат, бучат, но аз не отдавам значение на това.

Това, което каза за молитвата, пак е уловка на дявола. Спомням си, че когато бях млад, се борех със страстите. Видях, че в една страст падах непрестанно. Когато се молах, дяволът ме довеждаше до такова състояние, че мислех, че няма да успея да го победя и да придобия необходимата добродетел. Въпреки че имах някакъв успех, не го забелязвах. Бог ме обезоръжаваше като допусна да изпадна в отчаяние. Смятах, че няма да стана, няма да успея да преодолеея страстта, изпадах в паника, докато в началото имах напредък. Ще кажеш: как може някой да напредва, и в същото време да вижда, че върви назад? Така е, защото ние не виждаме с колко противници се борим днес, и с колко - утре.

Ще ви дам пример. Днес съм направил грешка, но си казвам, че утре няма да я повторя. Но вместо това, на другия ден правя нещо още по-лошо и казвам: “Боже мой! Защо отново направих грешка?” Дяволът събира петдесет свои и ме хвърля на земята. А аз не виждам многото, виждам само един. Опитвам се и следващия път да го победя, но напразно. Така ме хваща отчаянието. И дяволът си казва: успявам: “Ако го накарам да загуби ума си, аз съм преуспял. Ако го хвърля в отчаяние и безнадеждност и го доведе до самоубийство, тогава съм го придобил.” Ако бихме могли да видим с колко сме се сражавали първия ден, с колко втория, третия и т. н., дяволът не би могъл да устои и би побегнал.

И така, аз стигнах до такова състояние, в което предполагах, че не мога да достигна тази добродетел. След това обаче приложих друга тактика. Казах си: “Слава Тебе, Боже! Днес вече е по-добре”, дори да е било по-зле. Същото и на другия ден. Така си давах кураж, макар и да бях напълно сломен. Макар и да не можех

⁶Един от известните старци в Гърция.

да напредна, но самото “Слава на Тебе, Боже!” беше напредък, защото ми даваше смелост и надежда. Така първия ден направих една крачка, втория - две, и с помощта на Божията благодат, надмогнах от това положение.”

8. За борбата, която човек трябва да води с помислите, старецът каза: “В началото, каквато и борба да води, - естествено, с помощта на Божията благодат, ще има възходи и падения. Само когато Божествената любов се увеличава, целият боклук, който разсипва дяволът, изгаря. Тогава сърцето гори и нищо не може да се прилепи към него.”

ПОСРЕЩАНЕТО НА ТРУДНОСТИТЕ

1. Старецът каза: “Когато човек вярва в Бога, в Христа и в бъдещия живот, за него този живот става пуст и той трябва да си приготви паспорта за другия. Ако някой го обиди, нека се радва, защото така придобива нещо за небесния живот. Колкото един човек търпи обиди от другите в този живот, толкова се обогатява в бъдещия.”

2. Старецът каза: “Малко са хората, които могат да понесат нещастията. Повечето страдат, защото не разбират най-дълбокия смисъл на живота. Когато някой разбере дълбокия смисъл на живота, тогава всички неща тръгват правилно.”

3. Старецът каза: “Човек, който не вярва в Бога и в бъдещия живот, осъжда навеки душата си и живее без утешение в този живот. Нищо не може да го утеши. Безпокои се, че губи живота си, притеснява се, ходи при психиатри, които му дават таблетки и го съветват да се поразвлече. Човекът взема таблетки, замайва се, а след това ходи тук и там, за да разглежда забележителности и да забрави стреса.”

4. Отец Паисий разказваше: “Един учител имаше седем-осем деца. Беше на около петдесет години. На едно от децата му излезе нещо на окото. Изследваха го, откриха тумор и отстраниха окото. Всички деца в училище се надсмиваха над горкото момиче. Как да се утеши, горкото? Помислих си да му помогна. Защото беше на дванадесет години и вече разбираше някои неща. Горкото, то не знаеше какво е утешение. Кказах на учителя, че душите, които посрещат нещастията чрез славословие на Бога, в бъдещия живот ще бъдат заедно с изповедника Пафнутий, на когото извадили окото заради любовта му към Христа. Горкият учител разбра това и трепна от радост. Това не беше лъжливо утешение. Това беше действителност. Той видя, че тук няма несправедливост, защото Бог не върши несправедливости. Вярвам, че в Съдния ден Бог ще възнагради това дете.”

5. Старецът каза: “Скърбите очистват и просветляват човека. Няма нищо по-високо от това. Важна е и молитвата: “Господи Исусе Христе...” Блаженият отец Тихон казваше, че “Господи Исусе Христе” струва 100 драхми, а “Слава Тебе, Боже” - 1000 драхми. Той искаше да каже, че “Слава Тебе, Боже” има много по-голяма стойност. Ако първото е необходимост, която човек чувства, и ще не ще, трябва да го иска от Бога, то второто е подвиг: човек търпи и благодари на Бога!”

6. Старецът каза: “Човек трябва да се радва, когато постъпват несправедливо с него. Но не трябва преднамерено да търси това, тъй като в подобно действие няма любов.”

7. Старецът каза: “Когато постъпват несправедливо с вас, приемайте това като голямо благословение.”

8. Старецът каза: “Когато постъпват несправедливо с някого, той трябва да гледа на обиждащия го като на свой благодетел, тъй като той му събира богатство за бъдещия живот. Бог знае едно-друго. Той вижда по-далече и е заинтересован, като добър Баща, всеки човек да бъде близо до Него в рая. Той дава на всеки това, което ще му помогне да си осигури рая. То може да бъде изпитание, може да бъде нещо друго. Но човек трябва да разбере това и да не се притеснява. В противен случай ще загуби част от наградата си.”

9. За това как трябва да посрещаме изпитанията, старецът каза: “Да си представим, че съм се родил инвалид, без ръце и крака, напълно неподвижен и неспособен да помръдна. Ако приема това с радост и славословие, Бог ще ме причисли към изповедниците. Толкова малко трябва да направя, за да ме причисли Бог към изповедниците! И когато сам се блъсна с колата си в скала и приема случилото се с радост, Бог ще ме

причисли към изповедниците. Какво повече мога да желая? Бог ще признае дори резултата от собственото ми невнимание, ако го приема с радост.”

10. Старецът каза: “Много хора не посрещат правилно изпитанията, и се оплакват. У някои това се разпространява дори и върху родителите. Но какво са виновни те? Хората дават това, което могат да дадат като хора. Дават плътта. А душата дава Бог. И така, да предположим, че Бог и човекът създават човек. Тогава с какво са виновни родителите, ако детето се роди инвалид?”

11. Старецът каза: “Бог ни изпраща благословения, за да ни даде рая. Изпраща на всеки човек. За съжаление, ние пропускаме тези благоприятни случаи. Доколкото можете, посрещайте изпитанията с радост и славословие, и разбирайте най-дълбокия им смисъл, за да ще намерите покой в този свят.”

12. Старецът каза: “Ако в този свят изпълниш това, което си длъжен, ще се спасиш. Ако добавиш още нещо към него, ще получиш и монета в повече. Ако някой яде бой несправедливо, ще получи пълна награда. Хората с най-благочестив живот често търпят изпитания, с тях се случва най-лошото. Други, като виждат това, се питат защо Бог го е допуснал. Ще ви дам пример. Много добро семейство. И мъжът, и жената, и децата са много добри. Всички са църковни, всички се причастяват и т. н. Един ден минава някакъв пиан или луд, удря съпруга и го убива без причина. След това хората, които са далече от Бога, казват: “Ето, вижте го. Вървеше с кръст в ръка, и затова пострада.” Но това е безсрамие. Трябва да знаем, че Бог допуска да умират и съвсем невинни хора, за да даде възможност на крайно безсрамните да кажат това, което добрият разбойник казал на хулешия: “Не се ли боиш от Бога? Ние страдаме справедливо, а този Човек не е сторил нищо. Нима не се боиш от Бога?”

13. Старецът каза: “Бог допуска някои да пострададат без вина, за да даде възможност на безсрамните да се опомнят. Тези, които търпят без вина, могат да станат най-любимите Божии чеда. Вярвам, че в рая Бог ще им каже: “Изберете си най-доброто място.” Ето защо, когато търсим правата си, губим всичко. Губим и покой си, губим и наградата си на небесата.”

14. В центъра за новобранци в Коринт получих първото писмо от отец Паисий. Сред августовската жега и безумната, сурова система в казармата, аз всеки миг бях изложен на духовна опасност. Не можех да понасям скандалите, крясъците и грубото отношение към новобранците. Но утешителните думи на отец Паисий ме укрепиха.

“Честният Кръст, 16 август 1971.

Брате мой в Христа Дионисий, радвай се в Господа!

Получих писмото ти и се зарадвах. Може би е по-добре, че не си отишъл на Синай, защото положението там не е много добро.

Сега потърпи малко. Времето ще мине бързо, и срокът на службата ще изтече. Във всеки случай това е съвсем естественият път: кесаревото кесарю, а Божието - Богу.

За съсредоточаването (по повод на шума) си спомняй училището, в което си бил. Тогава суматохата не те е изкушавала, но си следял урока, четял си през междучасията, без да слушаш какво става около тебе или какво говорят другите. Тогава си се боял да не получиш ниска оценка и да не останеш. Същото, и дори по-голямо внимание се изисква и сега, защото става дума не за оценките, а за спасението на душата.

И така: като имаш пред вид това нека умът ти не се разсейва, но да се съсредоточава в молитвата.

Не искам да те отегчавам повече. Само ти напомням, че сега в центъра има много трудности. По-натам ще имаш възможност да се запознаеш с духовни хора.

Желая ти добро търпение. Христос и Пречистата да бъдат с тебе.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

15. Някой попита стареца защо на едни Бог дава много изпитания, а на други - не. Мнозина се оплакват от това. И отец Паисий отговори: “Бог не Го интересува този живот, интересува Го другият. Бог е справедлив. Естествено, има и човешка справедливост. Събират се трима лъжесвидетели, обвиняват някого и съдиите са длъжни да го накажат. По-късно могат да се явят други свидетели, които да кажат истината и да го оправдаят. Какво да кажем? Мъчат се хората. Но има Божия справедливост, която не греши. Щастливи са тези, които ще бъдат оправдани в другия живот.”

16. Много светски хора не очакват справедливост в другия живот и негодуват заради несправедливостите и изпитанията, които се случват с тях в този живот. За тях старецът каза: “Трябва да укрепяваме вярата им. Ако не са укрепени във вярата, всичко ще ги измъчва. С атрофирала вяра те ще негодуват за всичко.”

17. Старецът каза: “Някои хора имат слаба вяра в Бога и малко сили да посрещат трудностите. Често се намесва и дяволът и създава трудности, за да придобие тези хора. Ето защо те се нуждаят от помощ. Спомням си, когато бях малък и изучавах дърводелство, инструментите падаха върху краката ми и ме удряха. Тогава казвах: “пусти да опустеят”, “в дън земя да потънат”, и т. н. Друг път нищо не казвах, но се дразнех още повече. А след това взех решение, и всеки път, когато се удрях, казвах: “Велико е името на Пресвета Троица” или “Слава Тебе, Боже”. И така дяволът си хвана пътя, защото разбрах каква е целта му. Трябва да знаем, че идват изпитания от Бога, но дяволът се вмъква и ги прави по-черни. Тук е трудността.”

18. Старецът каза: “Когато някой боледува, тогава може да разбере болката на другия. Бог ни дава болест, за да се разплащаме или за да натрупваме спестявания.”

ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА

1. Старецът каза: “Ние трябва да помагаме на децата си до време. Оттам-нататък да ги поверим на Бога. Ангелът-Пазител е наблизно.”

2. Старецът каза: “Сега, докато децата са малки, трябва да им помогнете с добро да разберат в какво е най-дълбокият смисъл на живота.”

3. Старецът каза: “Младежите, започващи духовен живот, нека да внимават в причините за греха, и винаги да имат добри помисли. Нека помнят как някога един старец подвижник ходил в града по работа. Когато се върнал, другите подвижници го попитали какво е видял. А той отговорил, че не е видял хора, а само горски дървета.”

4. Старецът каза: “Виждам, че днешните младежи вършат толкова нередности, за да получат удоволствия, докато в духовния живот те биха получили много по-дълбоки, божествени радости. В удоволствия човек може да преживее минута, десет минути, десет дни или цяла година. Но може още тук да изживее една радост⁷ и да се пита дали в рая няма нещо по-добро от това, което преживява тук. Сега младите мислят, че получават нещо. Те приличат на гладни деца, които събират това, което са изхвърлили войниците окупатори; облизват и си мислят, че са получили нещо, а всъщност то е нищо.”

5. Старецът каза: “Обърнете внимание на малките деца - каква непорочност има в мислите им! С молитвите на малките деца ние можем да вършим чудеса, защото Господ чува техните непорочни молитви.”

6. Старецът каза: “Много миряни не създават семейства, или създават, но нямат деца. Така те сами разрушават собствения си род.”

7. Старецът каза: “Жените трябва да опростят живота си, за да могат да отделят повече време на децата си, когато децата се нуждаят от това.”

⁷Духовна.

8. Старецът каза: “Необходимо е младежът да има духовник и да следва съветите му. Така няма да има стрес, страхове и тревоги.”

9. За младите старецът казваше: “Юнаци! Нови машини със замръзнало масло.”

10. Старецът каза: “Нашите деца превърнаха училищата в затвори. А на Север затворите станаха училища.”

11. Много родители имат сериозни проблеми с децата си и често се чувстват в безизходица, когато се убеждават, че усилията им да насочат децата си по Божия път не дават никакви видими резултати. Следващото писмо на отец Паисий засяга тази тема и представлява особен интерес.

“Честният Кръст, 6 юни 1977.

Възлюбени брате ..., радвай се в Господа!

Относно вашето дете, за което ми пишете, аз съм на мнение, че суровото отношение към него ще го направи още по-лош. Говорете с него за доброто по добър начин, и след това не го потискайте, но показвайте, че се безпокоите заради пътя, по който върви. Нещата ще си проличат от самосебе си, защото нито радостта остава незабелязана, нито загрижеността. Вие изпълнявайте своя дълг, като давате съвети, а след това поверете детето на Бога.

Мисля, че трудът ви ще има по-големи резултати, ако бъде придружен с молитва. Когато страдате от непослушността на детето си и го потискате, няма да има резултат, защото той е обезпокоен от плътта и от нападенията на лукавия, на когото е дал право.

Това е една буря и ще премине. Не се притеснявайте, след време всичко ще се оправи. Нито го приемайте навътре, че ще загуби невинността си, и какво ще стане след това? Хората от днешното време имат една типична черта - превърнали са греха в мода. Бог да ни помилва!

Старайте се, доколкото можете, да не отблъсквате детето от себе си, както вече ви казах, за да не се скъса връзката и да не избяга от семейството, защото после може да стане така, че той няма да иска да се приближи поради егоизъм, и тогава напълно ще го загубите.

Що се отнася до лекаря, за когото пишете, - в това състояние, в което се намира детето, дори и да го види лекар, само ще му навреди, защото от една страна ще действа неговият голям егоизъм, а от друга - помисълът, че се е разболял от нещо, заедно с плътските забрани, които няма да се изпълняват, - той само ще се изплаши и ще стане по-лошо. На детето му няма нищо, освен детско плътско разпалване, свойствено за неговата възраст, което е достигнало висока степен и е станало причина за невнимателния му живот.

Ако мислите, че детето има някаква болест, и Вашият лекар предлага да му давате лекарства, аз не възразявам. Но потърпете още малко, затворете очите си за нередностите му, дотогава, докато той не се приближи към Вас, и при първи удобен случай, ако той сам почувства неразположение, или ако Вие забележите, че нещо не е в ред, тогава го заведете на лекар по този повод.

Не се притеснявайте, Бог няма да остави детето. Нито ще съди за греховете на днешните деца еднакво с греховете на децата от нашето време.

Молете се, и аз ще се моля, и благият Бог ще помогне и на Вашето дете, и на всички деца на света.

С любов в Христа,

монах Паисий.

12. Старецът каза: “Младите днес не обичат радостта от жертвата.”

13. Старецът каза: “Голямо значение за духовния живот на детето имат семейните наклонности. Ако родителите му са лукави и детето ще бъде палаво и лукаво. Веднъж срещнах едно такова момче, което

имаше неприлични снимки в джоба си. Предложих му да ми ги даде, а в замяна обещах да му дам по един шоколад за всяка. Момчето заинатено отказа да ми ги даде, което е неестествено за неговата възраст. Но то предпочете удоволствието от греховните картини пред сладостта на шоколада.”

ЗА АНГЕЛА-ПАЗИТЕЛ

1. Старецът каза: “Не бива да се отдалечаваме от Бога, защото това е малко мъчително. Помислете си, че Ангелът-Пазител се старее през целия живот да вложи един добър помисъл в човека и търпи, и страда, и се притеснява, когато човекът греши, и накрая идва при Бога с празни ръце. Само да си помислим за това! То е много мъчително. И затова никой не бива да се отдалечава от Бога; т. е. не бива да престъпва Божиите заповеди. Нека проявим малко любов към доброто.”

2. Старецът каза: “Много хора са виждали своя Ангел-Пазител. Когато някой го види, вече не иска нищо друго. Малките деца, когато се смеят, виждат своя Ангел-Пазител. Трябва да учите малките деца да се молят, защото Бог ги слуша.”

3. Старецът каза: “Бог се грижи и закриля всички хора. Спомням си един християнин, който имаше много деца. Веднъж той отиде на бдение с жена си и с две-три деца. Там ги попитаха къде са по-малките деца. И бащата отговори: “Оставихме ги у дома. Бог ще задели един Ангел и за децата ни. Ние идваме на бдение, а не на развлечения.” Виждате ли как разсъждаваха те? И така, ние хората сме длъжни да правим каквото можем, а всичко останало ще уреди Бог.”

4. Старецът каза: “Ако ние виждахме своя Ангел, колко е близко до нас, тогава никога не бихме чувствали самота. Ние имаме и други приятели: Предтечата, светиите, Херувимите и Серафимите, и особено Пречистата.”

ЗА СВОБОДАТА

Старецът каза: “Когато казваме на хората, че всичко е позволено, това не е свобода. Това е робство. За да успее някой, трябва да преодолее трудности. Да вземем пример. Имаме едно дръвче. Ние се грижим за него, боядисваме го, връзваме го с въже. Естествено, не го връзваме с тел, за да не го повредим. С тази цел не ограничаваме дръвчето. По друг начин не става. Погледнете и детето. От самото начало ние ограничаваме свободата му. От самото зачеване, то, горкото, е затворено в утробата на майка си и остава там девет месеца. Още щом се роди, го повиват в пелени и го връзват; едва започнало да расте, му слагат прегради и т. н. всичко това е необходимо, за да расте. Изглежда, че го лишават от свобода, но без тези защитни мерки детето може да умре още в първата минута.”

ДЕЛАТА НА ДЯВОЛА

1. Старецът каза: “Много от хората са нещастни. Те не спят и вземат таблетки. Други са много чувствителни и нервни. На всички тях им въздейства дяволът. Той иска да направи нервния още по-нервен, жестокосърдечния - още по-жестокосърдечен, а на пияния внушава да не спира, но да пие още повече.”

2. Старецът каза: “Дяволът не върви против Бога⁸. Ние вървим против Бога. Но той намира някого и влага в него помисъл да върви против Бога.”

3. Старецът каза: “Дяволът върши своята работа. Но за съжаление аз, монахът, не върша своята както трябва. Дяволът върши своята работа по-добре от всички ни. А ние, християните, и най-вече аз, като монах, за жалост не правим нищо.”

⁸Преподобни Макарий Велики казва: “Дяволът, бидейки роб и творение Божие, ни изкушава не толкова, колкото му е угодно, и ни причинява скърби не толкова, колкото би искал, но колкото му позволи Божието допущение. Защото Бог, Който в съвършенство знае всичко за всички, и колкото е силата на всеки, толкова и допуска да бъде изкушаван.” (Слово IV, гл. 6 и 7).

4. Старецът каза: “Този живот ни е даден, за да издържим изпитите и да преминем в другия. Нека да положим основите. Да водим борба.”

5. Старецът каза: “Бог е създал Ангелите. Някои от тях са станали демони. Сега Бог допуска демоните с лошотията си да ни помагат, защото така си вземаме изпитите. Той не им позволява да измъчват Неговото творение.”

6. Старецът каза: “Хората се издигат външно, а не по същност. Един удря друг, и понеже го е повалил, се издига в очите на останалите. Хората нямат любов, която да ги уязви духовно, и да не правят това, което правят сега. Когато в другия има егоизъм и отвърща на удара, въпреки че в много случаи разбира, че греша, егоизмът не му дава да отстъпи. И така помагаш на злото по някакъв начин. Разбирате ли сега какво става?”

7. Старецът каза: “Дяволът си има свой подход към всеки. В света той изкушава хората по един начин, нас на Света Гора - по друг. Той успява да погълне младежта. Влиза и в някои християнско семейство и ги прави да изгубят смисъла на семейния живот. Това е всеобщо зло.”

8. Често чуваме за някакви “харизматични” личности, които вдигат голям шум, развиват плачевна дейност, и в резултат на това част от народа тръгва по хлъзгави пътища. Старецът разказа следния от многото подобни случаи: “Веднъж един напълно необуздан грешник заявил, че му се явила Пречистата и каза: “Чедо Мое, кажи на хората, че равнината на Тесалия ще стане море и всички ще потънат.” Тогава той казал на мнимата Богородица: “О, Пресвята, ако хората са застрашени от потъване, аз ще ги спася като Моисей.” И Богородица уж му дала съответните знаци за това дело, което той зе заел да извърши. “Чедо Мое,верявам ти целия свят. Иди във Верия при еди-кого си, той ще ти даде кръст, за да прекръстиш света и да го спасиш.” Дяволът отишъл при един прелъстен във Верия и му казал, че ще дойде друг, и той трябва да му даде кръст. Той го чакал и му дал кръста, за да направи добро на света. За щастие, този човек в края на краищата дойде тук за благословение и ми разказа цялата история. Беше измъчен. Вместо да се покае за това, което е извършил като човек, и да отиде при духовник, той намерил дявола. Този човек не разбираше, че дяволът го е свързал. След това горкият си тръгна.”

9. Старецът разказа следното на един познат монах: “Веднъж дойде един младеж, почти бесноват, и аз му помогнах. Вечерта, по време на цялото бдение, се чуваше чукане по тавана, като че някой търкаляше дървени трупи, чуваха се и други силни звуци, сякаш някой удряше с тежести. Аз усилено се молех с броеницата, прекръствах тавана и пеех тропара: “На Твоя Кръст се покланяме, Владико”. Звуковете замлъкваха за малко, и след това започваха отново. Така премина цялото бдение. Следващата седмица младежът пак дойде. Аз пак му помогнах с каквото можах. Вечерта - отново чукане, гласове, лошо. Но и този път не си помислих, че това имаше връзка с идването на младежа. Не го свързвах с него. След известно време младежът пак дойде. И вечерта - отново силно бесовско нападение. Вратата силно се блъскаше. Аз се молех много усилено. Внезапно килията ми се изпълни с такава воня, че не може да се опише. След това бесовските действия престанаха.”

10. Старецът разказа на един познат монах: “Веднъж дойде един младеж със силно душевно разстройство и обладан от бесове. Виждаш ли, когато човек го напуска Божията благодат, тогава го обземат бесовете. Този младеж бе почернял! Той бе изпаднал в дълбоко отчаяние. Прекара с мене повече от девет часа. Аз търпя. Така трябваше. След като го приех, трябваше да докарам работата докрай. Ако го бях държал осем часа и половина, и го бях изгонил, трудът ми щеше да отиде напразно. За да има резултат, трябваше да търпя толкова време, колкото той беше с мен. В края на краищата той оздравя напълно. Сега учи богословие и често идва да ме посети.”

11. Старецът често говореше за бесноватите и много страдаше за тях. Неговите усилия да ги освободи бяха постоянни. От следващия разказ ясно се вижда, че старецът се бореше с бесовете в прекия смисъл на думата, имайки винаги гореща молитва, с която в края на краищата ги поразяваше, дарявайки на хората мир и покой. И така, старецът разказа следното:

“В светата обител Суроти дойде един обсебен. В църквата получи криза. Ругаеше и викаше. Аз взех главата на свети Арсений Кападокийски и я положих върху него. Той изрева и падна. Положих главата на светеца

на гърдите му, и започнахме да се молим и аз, и монахините. Тогава той получи гърчове, а после замря като в безсъзнание. Бесът излезе! Когато човекът се оправя, благодари на свети Арсений и на нас. Оттогава той постоянно идваше в светата обител и носеше дарове. Когато се случваше манастирът да е затворен, той оставяше даровете до оградата и си тръгваше. Веднъж този човек уж видял в съня си свети Арсений, който му забранил да идва и казал: "Иди си от манастира и повече не се връщай". Той му казал това с много строг глас, и всичко изчезнало. Човекът много се огорчи, и без да каже нищо на никого, веднага напусна манастира. И изведнъж започнаха да го нападат помисли: "Светецът не иска да ме вижда, не иска да идвам в манастира. Толкова съм нечист."

Той изпадна в отчаяние. Отново започна да води греховен живот, още по-лош от предишния, и отново беше обладан от бесове, този път по-силно от преди. Стана мъчение за семейството си. Бореше се с бесовете, виждаше ги очи в очи. Но беше юнак, много смел. Демоните го удряха, хвърляха го на земята, а той казваше: "Идвайте един по един, не всички заедно." Страдаше от демонични пристъпи. Но казваше и молитвата: "Господи Иисусе Христе, помилвай ме, грешния". Когато казваше молитвата, демоните му шепнели: "Не произнасяй това име. Повтаряй постоянно: "Казандзакис, Казандзакис", или други имена." Той започна да вярва, че тези имена имат нужда от молитва и ги записа на лист.

По-късно той дойде и ме намери на Света Гора. Дойде в килията ми и ми разказа за новото, по-тежко демонично състояние, и ме умоляваше да се помоля за него. Той хапна малко, и го сложих да си почине на диванчето. Започнах да се моля за него. Изведнъж, - аз бях в стаята, в която почиваше, - се чу свистене като от летящ снаряд и внезапно бесовете го хванаха и го хвърлиха на четири-пет метра. Той започна да реве и да псува. Бесовете, които бяха в него, крещяха и го заплашваха. Говореха му срамни думи и късаха дрехите, в които беше облечен, опитвайки се да го съблекат. Аз не виждах бесовете, а само дрехите му, които се надигаха, и чувах неприличните думи, които бесовете изричаха. За момент се обърках. Не знаех какво да правя. Но бързо се опомних и отидох в горната стая, взех пръста на свети Арсений Кападокийски и прекръствах тялото на бесноватия, произнасяйки различни молитви. Той се успокои за малко, но щом го оставих, отново се случи същото. Това стана 2-3 пъти. След това той се опомни, започна да плаче и да ми благодари. Каза, че върху него се нахвърлили четири бяса, дръпнали го и го хвърлили срещу стената, а петият го дърпал за носа. След като прекара достатъчно време при мене, той си тръгна. Оттогава този човек се чувства добре."

12. Старецът каза: "Ако за някой бесноват кажеш: "Господи Иисусе Христе, изгони нечистия дух от Твоето създание!", - дяволът веднага се смущава. Помня, че веднъж в манастира Суроти дойде един студент, който каза, че в него има бяс. Той посочи гърдите и корема си и казваше, че бесът го мъчи. Освен това бесът го караше да говори неприлични думи и доведе младежа до отчаяние. За да го утеша, аз му казах, че в него няма бяс, но изпитва външно демонско въздействие. Аз отидох в храма, взех малка частица от светите мощи и я държах в ръка. Около студента се събраха народ и монахини, които се молеха с броениците. Приблжих се до него и го попитах на кое място го поразява бесът. Той посочи мястото и аз сложих върху него ръката, в която държах светите мощи. Изведнъж той закрещя: "Ти ме изгаряш, ти ме изгаряш!", и започна да псува и да ругае. Тогава си казах мислено: "Господи Иисусе Христе, изгони нечистия дух от Твоето създание". След миг бесът го разтърси, хвърли го на земята и той започна да се гърчи. Той се мяташе на земята и целият му костюм се изцапа от прах и олио от кандилата. Вдигнахме го и го изведохме от църквата. Цялото му тяло се тресеше. Бесът излезе и младежът оздравя."

13. Старецът каза: "Често водят малки деца при мене и казват, че са обсебени. За да се убедя дали наистина е така, вземам малка частица от мощите на свети Арсений и я стискам в едната ръка. В същото време свивам и другата ръка. Тогава виждам дали има бяс в детето, тъй като бесноватите гледат със страх и трепет точно ръката, в която се намират светите мощи, а не другата. Понякога потапям светите мощи във вода, и след това давам на обсебените деца да пият от нея, но те не се приближават към водата, затова първо им давам нещо сладко, локум, мед или друго, за да почувстват жажда и да пият малко от водата. След това получават пристъп, и някои от тях оздравяват. А ако детето не е обсебено, но има психическо заболяване, тези неща не се случват."

14. Старецът каза: "Сега аристокрацията ходи при всякакви медиуми и магьосници и се ползва от въсъртни изображения на бога Кад. Тези хора искат да навредят на враговете си, да увредят очите, главата, краката им

и т. н. Тогава магът пробужда с игла восъчна кукла на мястото, което искат да увредят, и този човек наистина бива поразен от бесовската сила. Но това естествено се случва само с грешните и неразкаяни⁹ хора.”

ЗА СВЕЩЕНСТВОТО

1. Старецът каза: “Свещеникът трябва да приема всички хора еднакво. Всички те са негови близки. Когато при него идват врагове на Църквата, нека приема и тях. Щом идват при него, следователно искат нещо да им даде. Нека приема всички, без да прави разлика.”

2. Когато казах на отец Паисий, че съм решил да стана женен свещеник, той ми изпрати следното писмо:

“Честният Кръст, 25 октомври 1973.

Възлюбени брате Дионисий, здравей!

Получих писмото ти и се зарадвах. Бог да те укрепи да приемеш прекрасното служение, което си избрал, преценявайки силите си.

Ще се моля да изпълняваш това сериозно служение както за самия себе си, така и за душите, за които ще се грижиш. Постарай се да поставиш добро начало върху сигурната основа на Светите Отци, изучавайки книгите им.

Постарай се да развиеш в себе си всеобщата любов, която е у Бога и в която има благородство, а не другата, която е примесена с корист и е всяка човешка немощ.

Когато ми пишеш, ми напиши какво става в Албания. Има ли относителна свобода и могат ли да идват хора, които да подкрепят горките християни, наши братя?

Засега друго няма. Поклон от мене на твоя отец и поздравя на всички познати.

P. S. Отделяй голямо внимание на въпроса за съпругата на свещеника, за да ти помага във всичко. Обърни внимание на вътрешната красота на душата, и след това на другите външни неща.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

3. На моя въпрос как можем да бъдем близки с някой равнодушен човек, старецът отговори: “Трябва постепенно да му внушим добро безпокойство, и след това всичко ще се устрои. Ако няма добра загриженост, тогава го ръководи дяволът, и той ще бъде под демонично въздействие. Трябва да въртим копчетата, да имаме същата честота, за да може да ни чуе и да получи полза.”

4. Много пъти беседвах със стареца за енориите в нашата епархия. Той знаеше, че би ме устроило някое отдалечено село, където бих могъл да бъда сам и да имам време за духовна работа над себе си. Два месеца след ръкоположението ми получих следното писмо:

“Честният Кръст, 21 май 1974.

Възлюбени дяконе Дионисий, благослови!

По повод на енорията имам следното мнение: някое голямо село, което търси свещеник и се намира недалече от Митрополията, би ти дало много възможности и за работа над себе си, и за духовна грижа за паството.

Търси опростения живот, за да живееш свободен от стреса на светския дух и наред с това да имаш време за духовна работа.”

⁹Неизповядали се.

(За един мой познат старецът ми писа):

“Постарай се, ако те послуша, да му помогнеш да прогони светския дух, който го е завладял, защото ще влезе в сила духовният закон: Който се превъзнася, ще бъде унижен. Съжалявам, защото той е добро момче, но придобива пустославие и колкото повече расте, толкова ще се увеличава и празното в него. Той се стреми да изпълни себе си с празни дела (които не изпълват), и стресът ще се увеличава. Ти не му казвай това, за да не изпадне в паника, а аз ти го пиша, за да видиш предразположението му към духовна болест и да му помогнеш по подходящ начин.

Това е засега. Моля се по-скоро да узная за ръкоположението ти за свещеник.

С любов в Христа,

твой брат монах Паисий.”

5. Пет месеца след ръкоположението ми за свещеник отец Паисий ми написа следното писмо:

“Честният Кръст, 2 октомври 1975.

Възлюбени брате мой, отче Дионисие, благослови!

Получих писмото ти още преди два месеца, но не ти отговорих, - първо, защото ме изпратиха навън (в манастира Суроти, където се намирам), и второ, защото взех решение да прекратя кореспонденцията за няколко месеца, тъй като някои, за съжаление, я превърнаха в мода.

Но аз мислех за тебе през цялото това време. Научих, че си идвал на Света Гора (по благословение на Лука), и съжалявам, че не се видяхме, за да поговорим по въпроса, за който ми писа.

Приближавай се към този разпокъсан свят, доколкото можеш, просто, смирено и с действена любов. Прави се, че не забелязваш повечето неща, но отбелязвай само относително важното, защото светът е уморен и изнервен, и не е в състояние да понесе постоянните забележки, колкото и добри да са те. Освен това, в днешния свят има много егоизъм, гордост и грехове до мозъка на костите, затова и врагът има власт над него. Повечето хора се намират под неговото въздействие, поради което не приемат Божието слово.

Постарай се, доколкото имаш сили, да станеш един добър свещеник, работейки над себе си, и ще видиш, че енорияшите ти ще гледат от тебе и ще станат добри хора без особени усилия от твоя страна. Следователно, струва си всеки да се потруди над себе си, вършейки своята работа, и така незабележимо ще работи и за ближния.

Няма да те отегчавам повече. Благият Бог да те просвети, за да изпълниш Неговата всесвята воля. Аз ще се моля, моли се и ти. Ако мислиш, че мога да ти помогна по определени въпроси със съвети, пиши ми смело, по братски.

С любов в Христа,

твой брат, монах Паисий.”

P. S. Не зная, имаш ли контакти с Кефаловрис и познаваш ли тамошния свещеник. Ето какво е станало: до мене достигнаха достоверни сведения, че Продромос Корциноглу (от Коница) в 1942-43 г. предал частица от честните мощи на светителя Иоан Златоуст на един болен от Кефаловрис, който не му я върнал. Тази частица от светите мощи била от престола в храма на преподобномъчениците Варахисий и Иона в нашето село Фараса в Кападокия.

Бих искал да получа тази частица (а аз бих им дал от друг светец), тъй като тя има отношение към светия иеромонах Арсений, починал в Керкира в 1924 г., а след това частицата взел Продромос Корциноглу, негов четец.

Скоро ще започне да се разпространява жизнеописанието на отец Арсений. Аз не мога да го оставя в неизвестност, защото Божията благодат постоянно го прославя с чудеса, като се започне от 1970 г. и досега. Внимателно се погрижи у тях да не се създаде впечатление, че аз ще дойда и ще взема частицата. Убеден съм, че тя сега се намира в светия храм. Искане ми се да имам това малко благословение. Благодаря ти.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

6. Старецът каза: “На един мой познат монах се случи да отиде на екскурзия с група. Там имало един човек, който изобщо не вярвал в Бога. Взели го, защото бил познат на някого, макар и сам да признавал, че не вярва. И така, другите разговаряли помежду си, а монахът се приближил до невярващия, и по свой начин премахнал от него причината за неверието, така че другите изобщо не забелязали това. Човекът обаче разбрал. С него настъпила промяна, и всичко му изглеждало като небесна дъга. Този човек повярвал в Бога благодарение на монаха.”

7. Старецът каза: “Често казваме на някого едно-две духовни слова, и той се променя. Тогава ние казваме: “Охо! Аз спасих човека. Убеден съм, че човекът, който има предразположение и доброта в себе си, дори и да не се беше обърнал благодарение на нас, би могъл да се обърне по всякакъв друг начин. Да се пазим от лъжливото апостолство.”

8. Старецът каза за отец Тихон: “Този старец беше направил живота си прост. Той нямаше домашна прислужница. Беше свободен от всякакви удобства, защото това, което днес наричаме удобства, в действителност се оказват неудобства. Удобство е да опростиш живота си и да се ограничиш с необходимото. Това освобождава човека.”

9. Старецът каза: “Не бива да насилваме другия да води духовна борба. Нищо няма да постигнеш, ако той не е предразположен към това. В случая е същото, както с храната. Ако някой не иска да яде, а ние го караме насила, той ще повърне.”

10. Старецът каза: “Сега в света има нужда от добри духовници. В днешно време добрите духовници са малко, и те, когато при тях идва множество народ, вършат работата си набързо. Както добрият хирург, който прави много операции, в края на краищата, се уморява и не може да свърши всичко необходимо. Ако имаше добри духовници, нямаше да има толкова психиатри.”

11. На въпроса от какви правила трябва да се ръководи духовникът по време на изповед, старецът отговори: “Духовникът трябва да вижда всеки отделен човек и да постъпва по съответния начин. За мене духовник, който изпълнява чина, без да изследва всеки случай поотделно, е просто престъпник.”

ЗА МОНАСИТЕ

1. Старецът каза: “Неоправдаем ще бъде монахът, който не се стреми към областта на всеобщата любов. Налага се да излезе от своето малко семейство и да влезе в голямото. Бог не изисква от един глава на семейство да достигне такова състояние.”

2. Старецът каза: “Не бива да пренасяме в манастира света с неговите навици, удобства и разкош.”

3. Старецът каза: “Нека послушанието не се носи като нещастие или като ангария. Старецът или старицата, които казват “да” или “не”, не са Диоклетиан¹⁰. Ние трябва да им бъдем благодарни за това, че ни пазят. Да няма противоречия и непокорство.”

4. Старецът каза: “С излизането си от света монахът поверява близките си на Бога и забравя за тях. Тогава Бог се задължава да им помага. Така монахът излиза от своето малко семейство и влиза в голямото семейство на Адам. Той не си спомня за близките си, не се моли за тях по особен начин. Аз виждам в лицето

¹⁰Римски император (284-305), известен с особената си жестокост към християните (Б. пр.).

на всички хора свои родители, братя, племенници. Прекратил съм предишното общуване. Когато не мисля за близките си, за тях мисли Господ.”

5. Старецът каза: “Най-големият ми враг е моето име. Горко на монаха, чието име се прочува, защото след това няма да има покой, и хората ще започнат да си мислят за него това, което в действителност той не е.”

6. Старецът каза: “Веднъж дойдоха двама католици, архитекти по професия, които изглеждаха добри момчета. Те ми казаха, че православно монашество не допринася нищо, докато тяхното развива голяма мисионерска дейност. Аз им обясних, че мисията на монасите е друга, различна от мисията на клириците в света. Накрая им казах: ако угасим фаровете над скалите, какво ще стане с корабите? Монасите са като фаровете.”

7. Старецът каза: “Монахът се отдалечава от света не защото го мрази, но защото го обича, и по този начин в най-голяма степен може да помогне на света в нещата, които не се решават от човека, но само по Божествен начин.”

ЖЕНЕН ИЛИ НЕЖЕНЕН?

1. Много от младите вярващи изпитват трудности, решавайки какъв път да изберат в живота: да създадат семейство, или до останат безбрачни? На този кръстопът се намирах и аз, веднага след като се уволних от армията. Тогава сметнах за полезно да потърся помощ от отец Паисий. Ето какво ми написа той в отговор на моето писмо:

“Честният Кръст, 14 юни 1973.

Възлюбени брате Дионисий, здравей!

Получих писмото ти и се радвам, че вече почти си изял войнишкия си хляб. Слава Богу.

Мисля, че сега е необходимо единомислие, защото едно-две писма няма да свършат работа. Моята цел е да ти помогна да бъдеш внимателен, за да не паднеш в някое непоправимо изкушение.

Ако мислиш да станеш женен свещеник, няма какво толкова да се говори. Но ако искаш да станеш неженен свещеник, ще трябва предварително да се подготвиш и да се обучиш, и въоръжиш духовно, или ще трябва да живееш с друг неженен клирик, за да си помагате взаимно.

Относно светата обител Стомион, мога да те запозная с всички трудности, с които ще се сблъскаш, както от страна на Митрополията, така и от страна на народа.

Това, което е много опасно, е твоята младост, неопитността ти в монашеския живот и множеството капани на врага, за които не знаеш, и поради това може скоро да паднеш в изкушение. Не се доверявай на детската ревност на твоята възраст.

Това чувствам и това ти пиша. Би трябвало да дойдеш, преди да вземеш решение, и аз ще ти помогна, доколкото мога, в това, което желаеш. Както знаеш, аз в нищо не търся собствената си полза, но само ползата за душата на другия, и общата полза на Църквата.

Ще се радвам, ако станеш добър клирик, за да служиш на майката-Църква, където и да се намираш, а за това ти си подходящ и женен, и неженен.

Естествено, за мене ще бъде голяма радост, ако станеш иеромонах в манастир, например в Стомион, както ти казах. За съжаление, в Епир не са запознати с монашеския живот.

Не искам да те отегчавам повече. Това имах да ти кажа с болка и с братско съчувствие. Както те просвети Бог, така и действай.

С любов в Христа,

твой брат монах Паисий.”

2. Интересно е и следното писмо, което засяга поведението, което трябва да имат съпрузите помежду си.

“Честният Кръст, 26 септември 1974.

Обични Георги, здравей!

Получих предишното ти писмо, но не ти отговорих, тъй като темата му е за духовник. Това, което трябваше да направя, беше да се моля.

Старай се, доколкото можеш, да се отнасяш към съпругата си духовно, и да има любов и взаимно разбиране между вас, както и с децата. Духовният човек е длъжен да отстъпва, както казва и апостол Павел. Силните трябва да носят тежестта, за да могат немошните да почиват, а не силните да искат и немошните да носят същия товар.

Това е. Няма нищо друго. Христос и Пресвятата да бъдат с тебе.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

3. Един младеж попитал стареца какво да прави в живота си, какъв път да избере и какво Бог иска от него. И старецът му отговорил: “Дете мое, Бог иска това, което и ти искаш. Бог никога не принуждава да следва един или друг път. Бог е духовен Благородник и уважава свободата на човека. Той не е военен, за да строи всички в една редица. Онова, което иска Бог, е да изпълняваш честно това, което избереш. Ако избереш да станеш монах - бъди добър монах. Ако избереш семейния живот - бъди добър глава на семейство.”

ЗА БОГОСЛОВИТЕ

1. Старецът каза: “Пресявайте различните богословски възгледи през Светоотеческото сито. Трябва да ги пресявате на основата на Отците и да отхвърляте боклука и плявата. Изследвайте на основата на Отците. Ще ви дам пример. Има мед, бронз и злато: освен това има добра и лоша мед, добър и лош бронз, злато дванадесет карата, и злато двадесет и четири карата. Вие изберете златото двадесет и четири карата. И останалото може да послужи, но всички предпочитат златото.”

2. Старецът каза: “В богословските кръгове познавах някои, които се занимаваха с това кой е написал тази книга, кой е написал критика и т. н.? тоест с история. Но Боже мой! Поначало тази книга православна и Отеческа ли е? Ако е, аз изучавам какво казва Отецът на Църквата и се питам: “А аз къде се намирам? Какво трябва да правя?” Да знаете, че да се занимаваш със себе си, - това е тежък труд, докато да се занимаваш с другите е много лесно.”

ЗА СЪВРЕМЕННИЯ ЧОВЕК

1. Старецът каза: “Днешните хора са се отдалечили от своите духовници, и помислите и различните страсти са ги задушили. Те ходят на изповед при психиатрите. Вземат таблетки, за да забравят проблемите, които ги тревожат. Не след дълго проблемът отново изниква, и се повтаря същото. Това е, което става. Докато, ако всеки оправи себе си вътрешно, би спал като агне и не би търсил таблетки.”

2. Старецът каза: “Светът е изгубил смисъла на живота, и трябва да го намери. Неверието причинява огромна вреда. Всичко започва от него.”

3. Старецът каза: “Злото е скъсало веригите и навсякъде е черно, като на разорано поле. Но ако засеем полето, през пролетта то ще се раззелени и ще ни даде плодове. Така и светът сега живее в тъмнината на злото. Ще дойде и добро време, но за това е нужна сеитба.”

4. По-нататък старецът каза: “От друга страна, аз забелязвам добро безпокойствие и завръщане към манастирите. Бог да помогне за това завръщане. Във всеки случай, сега живеем в тъмен период. Хората ще се завърнат. Те ще видят, че това е безумие. Трудно ми е да разбера, как така дори и образовани хора вършат големи безумия.”

5. Старецът каза: “Ще дойде време, когато едни ще пеят и ще пият в центровете, а други ще отиват в църквите и манастирите на бдения!”

6. Старецът каза: “Сега лошият човек се представя за добър. Масонът например се представя за добър и богобоязлив, но държи чанта, в която е скрит дяволът. Той твърди, че води хората по правия път, и когато върви напред, дяволът показва единия си рог от чантата. “Но какво е това?” - питат любопитни хората, когато се убеждават, че това е дяволът. А той им казва: “Това е патладжан. Вървете след мене.” Тоест, когато ние знаем, че се вършат бесовски дела, те ни ги представят като добри и полезни.”

7. Старецът каза: “Нека всеки работи, колкото може, с безкористна любов и с благодарност към Бога. Да оставим светските хора. Горките, те със светското си възприемане на нещата са напълнили психиатриите. Те казват: еди-кой си е успял, защото е построил голяма къща, а на мене не ми провървя в живота и т. н. И започват да работят без прекъсване. Те не разбират, че не е успял именно този, който е построил къща, по-голяма, отколкото му е необходимо. Работят, насилват душата си и ги хваща стрес, притеснения и депресия. Но и тези, на които е “провървяло”, страдат от същото, защото и те възприемат нещата по светски. Понеже в сърцата им цари егоизъм, Божията благодат е далече от тях!”

8. Старецът каза: “Сега хората се радват на материалното. Ако имат нова кола - сърцето им бие. Ако имат хубава къща - сърцето им бие. Ако имат хубави дрехи, обувки или нещо друго - сърцето им бие. Ако си купят яхта - сърцето им бие. Тоест, те се радват на материалните неща. Но ако живеят ангелски живот, ще считат всичко това за нищожно.”

9. За поведението на съвременните хора старецът разказа на посетителите следния случай: “Имаше един старец овчар, който живееше в една колиба в гората. През войната превърнаха колибата в склад и я напълниха с различни неща, храни, напитки и т. н. Един ден войниците се нахраниха богато и се напиха. Също и старецът. Поради невнимание стана пожар и огънят обхвана колибата. Тогава един войник казва на стареца: “Чичо Атанасий, колибата гори!” А той му отговорил: “Абе, нека гори!” Виждате ли, старецът живееше по някакъв друг начин и му беше безразлично за колибата. Така постъпват и хората: живеят с материалното и са безразлични към духовното. Отдават сърцето си на материалното, и след това се отдалечават от Бога.”

10. Старецът каза: “Днешният народ е годин само за паради, а не за битки. Не му говори за битки. Но ще видите, че щом премине тази буря, нещата ще се променят. А сега е необходимо да се отдели медта от златото.”

ЗА РАЗГЛАСЯВАНЕТО НА НРАВСТВЕНИТЕ ГРЕХОВЕ

1. Старецът каза: “Не е православно да изваждаме на показ нечии нравствени прегрешения. Ще ви дам пример. Да предположим, че на пътя има нечистотия. Разумният човек, който минава оттам, ще вземе една плоча и ще я прикрие, за да не предизвиква погнуса и да не вони. Но друг вместо да ги прикрие, ще започне да ги разравя, и вонята ще се разнесе още повече. Какво е направил той? Нищо. Предизвикал е по-голямо зло. Не бива да се ровим в чужди грехове. Заповедта “кажи на Църквата” не означава, че всичко трябва да се разгласява. Днес не всичко е Църква. Църквата - това са тези, които живеят така, както иска Христос, а не другите, които се опълчват срещу Църквата, като атеисти, иеховисти и т. н.”

2. Когато преди няколко години в Църквата се надигнал скандал, в който главно действащо лице бил един епископ, много хора питали стареца за това. Той отговорил с голяма разсъдителност: “Аз не познавам този човек, и не мога да зная дали това, за което говорите, наистина е станало, или не. Ако всичко това е станало

- Бог е допуснал да падне в грях, защото иначе би могъл да се възгордее и да погуби душата си. А сега Господ му е дал удобен случай за покаяние.”

КАК ДА СЕ ОТНАСЯМЕ КЪМ БОГОХУЛНИЦИТЕ

Живеейки в обществото, християнинът често чува грозни хули от различни хора. Скърби дълбоко и чувства необходимост да реагира. В писмото, което получих по време на военната ми служба, виждаме духовния начин за приемане на хулите.

“Честният Кръст, 20 януари 1972.

Брате Дионисий, радвай се в Господа!

Получих писмото ти и се радвам, че служиш близо до Солун, защото ще бъдеш близо до познатите си и ще се укрепяваш. Разбирам колко тежко е човек да бъде с хора, които са събрани “от кол и въже”. Прославяй Бога за това, че служиш в мирно време и всички трудности ще преминават с малко търпение.

Относно твоята тема. Ти пишеш, че повечето около тебе богохулстват. Ето какво ще ти отговоря.

А. Мисля, че трябва да се стараем да не бъдем причина за тяхното богохулство. Ако те богохулстват по друга причина, също е необходимо разсъждение. Ако богохулникът е нахален, добре е да даваш вид, че не го слушаш и не му обръщаш внимание. Ако е добър по характер, но има лошия навик да ругае, направи му забележка. Ако има добър нрав, но е голям егоист, не му прави забележка строго, но смирено, доколкото можеш, и със скръб.

Б. “Изобличавай спорещите с тебе по силата на своите добродетели... и ги прекъсвай със смирение и спокойни уста. Изобличавай разпътните с достойното си поведение, безсрамните - със скромния поглед на очите си.” Така ни учи авва Исаак (глава 23), в това е и евангелското отношение.

Би трябвало да чувстваме радост, а не скръб, когато хората се отнасят зле към нас не по наша вина. Не бива да се стремим хората да ни оправдаят, когато сме прави. Бог е справедлив, и ние устремяваме поглед към другия живот, ето защо няма смисъл да търсим разбиране от хората и да искаме да се държат добре с нас, да признават достойнствата ни, да не ни обиждат и т. н. Този, който търси подобни неща тук, на земята, трябва да знае, че пътят, по който върви, няма да го отведе в рая.

Така е, брате Дионисий. Христос и Пречистата да те пазят.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

РАЗЛИЧНИ ТЕМИ

1. На въпроса чувстват ли душите на светиите, когато се обръщаме към тях, и дали отец Паисий има известие, че го чуват, старецът отговори: “Аз имам известие, че светецът ме чува, но и аз го чувам. Необходимо ли е да говорим повече за това?”

2. Старецът каза: “Понякога, когато кажеш някои неща на някого, се получава като при туристически поход. Всичко необходимо се разпределя по равно. Този, който има нещо духовно, го дава, за да помогне на друг да отиде в рая, и не мисли за себе си. Но ако хората го хвалят повече от необходимото, какво излиза? Едни получават полза, а други - не. Разбира се, Бог вижда намеренията на човека, но трябва и ние самите да бъдем внимателни. Лошо е, когато се получава така, че един вярващ казва нещо на друг, за да му помогне, и започнат да го хвалят, че е казал нещо духовно.”

3. Старецът каза: “Има много сънища, които произтичат от борбата. Да бъдем внимателни. И изобщо, трябва да бъдем бдителни по отношение на сънищата.”

4. Старецът каза: “Бог не предопределя, но предугава. Той, като Всезнаещ, съди за този, който не познава Христовата истина: тоест, ако той стане православен, как би живял? И отсъжда в зависимост от това.”
5. Старецът каза: “Когато умре някой немилостив човек, отслужете панихида за него и преди всичко раздавайте милостиня. Има много бедни. За предпочитане е да раздаваш милостиня на бедните, отколкото на институциите.”
6. Старецът каза: “Гробниците са били защитени от дъжд, но това не е спасявало телата на мъртвите от тление, въпреки че са били използвани и средства, които предпазват от това. Затова да бъдем внимателни в преценките си. Естествено, в много случаи причина за тлението се явява грехът.”
7. На въпроса дали монасите на Света Гора получават пенсия от Земеделското застрахователно дружество, старецът отговори: “Не зная. Някои може и да получават. Но няма нужда от пенсия. Ако има някаква необходимост, манастирите дават “благословение”. Във всеки случай, аз живея така, както живея, независимо дали получавам пенсия от ЗЗД, или не. Но ако ми дадат от някои други фондове, може и да стане нещо. Ще взема малко от касата на търпението, малко от фонда на молитвата, малко от съкровищницата на любовта и т. н. От тези фондове ни е необходима подкрепа.”
8. Старецът каза: “И ние научихме за радиоактивността. Какво да ви кажа? Ако заразата беше на едно място, ще кажем, че трябва да се махнем оттам. Но сега, когато е проникнала навсякъде, не става. Ние тук на Света Гора прекръстваме и ядем всичко. От какво да се страхуваме? Нали Христос е казал, че верните “дори и да изпият нещо смъртоносно, няма да им повреди.” Не се безпокойте.”
9. Старецът каза: “Има разлика между чудесата на нашата религия и на другите. И ходжата върши чудеса с различни магии. Той прави така, че да вижда светлина, а ние, когато дяволът ни показва светлина и ни изпраща сияние, обръщаме гръб. Други запушват носа си, напъват уши и трият очи, а след това получават халюцинации. Ние очакваме чудо от Бога и не сътрудничим на дявола, но воюваме с него денем и нощем.”
10. Веднъж попитах стареца добре ли е клирикът-преподавател да участва в профсъюзно движение, и той ми отговори: “Какво е това? Преди не е имало такива неща. Имайте търпение. И тези бури ще минат. С вяра в Бога всички проблеми ще се разрешат. А без вяра ще се появяват само трудности, и мнозина ще стигат до самоубийство.”
11. Старецът каза: “Сега дяволът е освирепял. Той придоби власт и получи място в специални карти с числото 666.”
12. На моя въпрос защо много млади хора в днешно време биват привлечени от монашеството, което е крайно отричане от всичко светско, а не предпочитат да станат свещеници в света, старецът отговори: “За това имат вина епископите, които по някакъв начин пречат на младите, създават проблеми и на тези, които вече са станали клирици, или ги занимават с канцеларска, или друга подобна работа. Те не позволяват да се развиват и манастирите, които се явяват духовни оазиси. В света, макар и бавно, навлиза добрата загриженост, и манастирите са необходими, за да помагат както на свещениците, така и на миряните.”
13. На въпроса трябва ли да се кръщават децата на хора, живеещи без църковен брак, старецът отговори: “Какво са виновни, горките? Да погледнем родителите и да си изясним по каква причина не са сключили църковен брак, но и защо искат да кръстят децата си. Оттук трябва да тръгнем. Има нещо и в тях. Трябва да видим къде са се препънали. Така е и с винта: ако не се хване добре, не се и завинтва. Те са преживели нещо и имат нужда от помощ.”
14. Когато едни младежи попитали отец Паисий могат ли да се къпят в морето заедно с девойките, старецът отговорил: “Не, не бива да се къпете така. Погледнете две малки братчета. Ако им кажат да се съблекат, те ще отидат далече едно от друго. Те се срамуват. А възрастните?... Дори и на пустинно място не бива да се къпем, защото да влезеш във водата и да се плискаш, е празно удоволствие.”
15. На въпроса защо Бог не устройва така, че да подбира такива съпружески двойки, които биха водили духовен живот, старецът отговори: “Още по-добре щеше да бъде, ако нямаше дявол. Тогава духовният живот

би бил лесен. Но дяволът съществува. Безусловно, Божията Любов покрива всичко. За да спаси един лош мъж, Бог му дава добра жена. И обратното. Търпение, братя, и всичко ще мине. Сега всичко е изменчиво, и няма нищо сигурно.”

16. Старецът каза: “Великите сили опропастиха севера, те трябва и сега да уредят въпроса. От нас се иска разсъдителност, за да не се стига до крайности и да не се създава суматоха в света.”

17. За гръцкия народ, който не върви по правия път, отец Паисий казал: “Ние, гърците, нищо не правим. За щастие, Бог ще направи нещо сега, защото иначе страната няма да се оправи. Но Бог ще устрои нещата. След време ще бъде трудно да се намери невярващ човек. Сега всеки трябва да се труди. Ние изживяваме най-лошите времена. Много светии биха искали да живеят в нашата епоха, за да имат удобен случай да се подвизават. И много благочестиви християни биха искали да живеят в наше време, също за да се подвизават. А ние, за нещастие, не правим нищо.”

18. В 1975 г. се занимавах със събиране на различни материали и сведения, които биха могли да ми помогнат да напиша житие на новомъченик Иоан от Коница, пострадал в Агриния в 1814 г. Плана на тази работа изпратих по пощата на отец Паисий, за да каже мнението си. Старецът ми отговори с писмо, в което изложи полезни сведения и съвети, от които се ръководах в работата. Така в 1979 г. отпечатах книгата “Свети новомъченик Иоан от Коница” (48 страници). Ето писмото:

“Честният Кръст, 20 март 1976.

Възлюбени отче Дионисие, благослови.

Преди месец получих животописанието на светия новомъченик Иоан от Коница, но не ти писах, тъй като не исках да бързам, но да проявя малко търпение и да се помоля.

Не зная дали поддържаш връзка с Ангелос Цонгас, у когото има много материали и канон, съставен от един свещеник от Коница. Ние с Ангелос положихме много усилия (Ангелос полагаше особено старание и се умори), но, за съжаление, не срещнахме никакво разбиране от страна на тогавашния Владика (упокой, Господи, душата му). През пролетта, преди девет-десет месеца, пристигна един свещеник от църквата “Свети Димитър” от Агриния: той се стараше и работеше като никой друг, и много би ти помогнал, ако влезеш във връзка с него. Ти би могъл да получиш материалите от отец Демостен, за да извършиш това добро дело.

Мисля, че не бива никого да караме да бърза в тези дела, от каквата и да е страна и по много причини. Твоят труд е добър, но е написан малко набързо.

Моля се да ти бъдат дарувани сили и Божествено просвещение, за да бъде всичко за добро. Желая ти здраве и през оставащите дни от Четиридесетницата.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

19. Старецът каза: “В рая преди грехопадението животните били обичани приятели на човека. Адам имал дара на прозорливостта - духовното зрение. Той виждал нуждите на животните и им помагал. Орелът бил научен да яде само мъртви животни. После той подивял и започнал да яде и живи. Всички животни били питомни, те подивели след грехопадението.”

20. Старецът казал на един свой познат: “Не мисли, че които са дошли на Света Гора, непременно ще се спасят. Ти можеш да живееш в света с жена си и децата си, и пак да се спасиш.”

21. Старецът каза: “Христос е кислород, а ние го превръщаме във въглероден двуокис.”

22. Старецът казал на студентите, които имали задължения по предметите: “Не бъдете длъжници, защото, ако така се учите, ще бъдете длъжници и в бакалницата, и в плод-зеленчука, и на други места.”

23. Старецът каза: “На тези, които са паднали в ерес поради незнание, Бог ще даде да се обърнат. А тези, които са я приели поради егоизъм, няма да се върнат.”

24. Старецът каза: “Европейците имат наследствени навици, те са се научили да бъдат възпитани. Така от възпитание те хвърлят хартиятата си в кошчето за боклук. Ние обаче не сме имали такова възпитание. Имали сме страх Божий, от който сега в нас не е останало нищо. Затова създаваме закони за абортите, за развода, за облагането на блуда с данък и т. н.”

25. Старецът каза: “Някога хората са живеели много просто, без удобствата, които ние имаме сега. Помня, че преди години онези, които искаха да дойдат на Света Гора, пристигаха в Трипити (малък залив близо до Уранополи), разстилаха черно парче плат (обикновено върхна дреха) и чакаха кога от отсрещното островче Амуляни ще се покаже корабчето с хората.”

26. Старецът каза: “Бог и Пресвятата Богородица проявяват любов към Гърция по много начини. Те никога не допускат дяволът да извърши някакво зло, освен ако то не стане причина за голямо добро.”

27. Старецът каза: “Европейците имат развита култура, ние имаме благочестие. За тях спирачка е културата, а за нас - страхът Божий. Но сега ние започнахме да губим благочестието, нямаме и възпитание, и станахме съвсем окаяни.”

28. Старецът каза: “Сега в нас има някакъв безпорядък, но другите са още по-зле, тъй като нямат никакви идеали. Наш дълг е в тези трудни времена да носим на всички други народи светлината на Православието. Тъй като всички сме деца на Адам и Ева, сме братя по плът. А с православните сме братя и по плът, и по дух.”

29. Относно въздействието на телевизията върху хората старецът каза: “Телевизията причинява голямо зло, затова не я гледайте. Научавайте новините от радиото. Повечето предавания по телевизията ласкаят депутатите.”

30. Старецът каза: “Тук дойде един християнин по име, който с радост разказа, че си е купил печатарски машини от някакъв разорил се човек. Той се радваше, че е намерил удобен случай да забогатее за сметка на бедността на ближния. Това не е християнска любов.”

БЕСЕДА НА ОТЕЦ ПАИСИЙ С МОНАХИНИ

Тази беседа се състояла в един от девическите манастири в Атика. Тя се разпространила в хиляди ксерокопия и била напечатана в "Атонски дневник".

Монахиня: Отче, как можем силно да обикнем Бога?

Старецът: Когато човек събере себе си и своето съзнание в едно, тогава умът му неизбежно се съсредоточава в Бога. Вие, жените, можете по-лесно да се отдадете на Бога, защото имате за помощник сърцето си. За мъжете е по-трудно, тъй като им пречи разсъдъкът. По време на Христовите страдания Неговите ученици, ръководейки се от разсъдъка, се разбягали и се скрили, докато жените, водени от сърцето си, тръгнали към Голгота и Гроба. Но за вас има друга опасност: когато сърцето ви влече към празни неща. Вие лесно отдавате сърцето си на низки и глупави неща, и в края на краищата у вас не остава нищо за Христа. Вие не се задоволявате с необходимите дрехи, съдове и вещи, но се стремите наред с необходимото да придобиете украсеното и изящното. На вас особено ви харесва чашката, ако на нея е нарисувано някакво цветче, и много ви се иска да имате красива покривка на гравирана масичка. Такова е вашето сърце, и така го разпилявате - не го разпилявайте безразсъдно! Сърцето, когато е обуздано, бяга като лудо, в добрия смисъл на думата. Никога не забравяйте, че светът, тоест дрънкулките¹ - това е суета, лъжа и територия на дявола. Жените се увличат от празните неща и стават послушници на дявола.

Монахиня: Отче, защо монахините изпадат в отчаяние дори и от най-незначителните грехове? Правилно ли е това?

Старецът: Те се отчайват, защото извършват духовния подвиг неправилно. Жените, както във всекидневния живот обичат изящните неща, така и в духовния живот обичат финия труд и се занимават с дреболии, оставяйки на дявола място да ги напада. Посвещавайте сърцето си не на суетното, а на Бога; не се заплитайте във финото, но започвайте с грубото, за да не се отчаеете. Ако решително отсичате грубото, лесно ще изчезне и финото. Не се вглеждайте в миналото или в детските си прегрешения, защото са се открили нови пътища и книги. Живейте в дух на непрестанно славословие и благодарение, защото най-големият грях се оказва неблагодарността, а най-големият грешник - неблагодарният човек.

Монахиня: Отче, случва ли се човек да е прекарал много години в духовен подвиг, и да няма никакъв напредък?

Старецът: Да, има хора, които се подвизават, но не виждат придвижване напред. Този, който се труди и не вижда преуспяване, или е горд, или е предразположен към гордост. Бог не действа там, където има превъзнасяне или предразположение към превъзнасяне. Когато някой се труди поради безкористна любов и благодарност към Бога, той може да вижда, че е станал по-лош, но да чувства увереност и радост. Тогава всичко върви добре. Духовен напредък има само там, където човек чувства, че всичко е в лошо състояние. Това показва, че съществува микроскоп и за най-дребните неща. Когато някой се подвизава от любов и благодарност, той чувства увереност и се надява. Тогава всичко при него върви добре и има духовен напредък. Но когато се отчайва, това е знак, че не върви добре, защото отчаянието е от дявола.

Някой може да извършва много подвизи, но без успех, защото няма смирение, а друг може да носи неголеми трудове и да постигне по-голям напредък, защото има смирение, което допълва недостигащото. Подвигът изисква безкористна любов към Бога, чувство на съкрушение, надежда, утешение, увереност и духовен кислород. Всичко това ни осигурява безопасен път, а не нещастията, принудителното послушание и молитвата пряко сили. Не сълзите и притесненията от дявола. Да оплаквам греховете си, надявайки се на Божията любов - да. Но да ги оплаквам, защото така иска дяволът - това не приемам. Дяволът много често хвърля човека в прекомерна скръб и излиза победител. Да не бъде така. Живейте просто, като дете в

¹Едно от значенията на думата "свят" в гръцкия език е украшение, дрънкулка.

ръцете на баща си. Доверието към Бога е една непрестанна молитва с положителни резултати. Отчаянието е от дявола.

Монахиня: Отче, лесно ли е да чувстваме дълбочината на греховете си?

Старецът: Бог по Своята любов не позволява да чувстваме греховете си, за да не се прекършим. Има боголюбиви и чувствителни души, които Той нарочно прави твърди, за да не се прекършат от съзнанието за греховете. Същото става и с осъзнаването на Божиите благодейния. Ако бяхме в състояние да ги разберем, то начаса бихме се разтопили. Колкото повече човек укрепва в духовния живот, толкова повече Бог му дава да види и едното, и другото.

Умен означава осветен. Дяволът не преследва незнаещите, той търси умните, тези, които са близо до Бога, и които могат да вършат чудеса. Той им отнема доверието към Бога и започва да ги терзае със самонадеяност, мъдрувания, съмнения и осъждане. Ето защо трябва да сложим разума си в хладилника дотогава, докато Бог не ни го върне осветен. Никой не се е излекувал сам и никой не може да се спаси без послушание.

Един прост, но свят човек, когато бил в нужда и искал да помогне на един беден болен, отишъл на морския бряг, където се намирал храмът на Възнесение, протегнал ръце и казал: "Светице моя Възнесения², дай ми една рибка за болния брат". И, - о, чудо! - в ръцете му се оказала риба и той отишъл и я приготвил за болния, благодарейки на Бога и на "Светата Възнесения". Умът е дар от Бога, както и телесните сили. Ето защо трябва да се ползваме от тях така, както иска Бог, - за спасение и осветение.

Монахът се облича в покаянието и целият гори от любов към Бога. Дръзнението му върши добрини, а многословието му е беседа с Бога. Когато душата говори с Бога, не се изморява. Молитвата дава отдиш. Който живее със сърцето, отпочива, който живее с ума, се изморява. В какво е хитростта на дявола в наше време? Дяволът знае, че следващото поколение - осакатено от греха, изпитващо отвращение от съвременния начин на живот и нямащо идеали - ще се устреми към монашеството, и поради това той се стреми да ни пречи в истинските духовни дела и да ни хвърля в неприятности, за да се изгуби духовния квас. Следващото поколение ще има нужда от нас, за да се хване за небето. Не забравяйте това.

Монахиня: Отче, сърцето ми е безчувствено и не обичам Христа.

Старецът: Това ти казва твоят помисъл. Старецът или старицата ти каза това? Не. Помисълът ти го казва. Любов има. Живейте просто и без особени разсъждения, като дете със своя баща. Вярата без много разсъждения върши чудеса. Умът пречи на Божията благодат и чудото. Изпълнявайте послушанието, без да съдите с логиката.

Монахиня: Отче, доколко четенето на някакъв текст подпомага на молитвата?

Старецът: Четенето услажда ума и сгрява сърцето. Причинявайки нещастие на някого, ние огорчаваме Христа. Страданието на другия човек трябва да стане и наше страдание. Молитвата е радост и благодарение. Ние започваме с четене на някакъв Светоотечески текст, защото това сгрява душата и я пренася в духовния свят. Целта на това е умът да услади сърцето, за да стане молитвата сърдечна. Само сърдечната молитва е молитва, защото в нея има болка, и тя дава резултат. Сърцето се очиства с въздишки и с безкористна любов. Нека поставим душата си на пътя на сълзите.

Монахиня: Отче, аз чувствам духовна болка и се боя дали не е от дявола?

Старецът: Колкото духовна болка понесем, толкова божествена сладост ще ни бъде изпратена за това. Когато чувстваме тежест и отчаяние, това е бесовско нападение. Задържането на дишането при молитва в някои случаи причинява вреда на организма, и трябва да го избягвате. Друга болка търси Бог, а не такава. Става дума за сърцето, а не за плътта, тоест за действието на сърцето. Бог се задължава да ни помогне, когато Му се отдадем изцяло. Човек най-напред изцяло се отдава на Бога, а след това Бог го очиства и

²В своята простота монахът смятал, че Възнесение е име на светица, но поради чистотата на сърцето и светостта на живота му Господ изпълнил молитвата му.

го отдава на хората. Когато човек вярва, че е по-лош от всички, тогава едно негово “Господи помилуй!”, произнесено за целия свят, струва много повече, отколкото хиляда “Господи помилуй!” на друг. Молитвата трябва да стане наша необходимост. Да говорим с Бога, защото нямаме нищо по-сладко за правене.”

Когато душата още не е достигнала духовно състояние, е по-добре да се молим изобщо за близките и за целия свят. Защото вместо да получаваме полза, понякога нас ни привлича светът. Нека се молим поотделно за тези, които имат нужда. Аз съм разделил молитвата си на три части: една - за себе си, друга - за живите и трета - за починалите. Най-добрият помен за починалите е нашият духовен напредък. Естествено, ще даваме имената им за споменаване на проскомидията. Монахът трябва да се моли с болка в душата Бог да помилва света.

Ще ви разкажа един случай. Някога ходех в едно село да се причастявам. Свещеникът обикновено ме причастяваше в олтара. Когато дойде време за Божественото Причастие, аз се замислих и казах: “Боже мой, удостой всички хора да влязат в рая, и мене, грешния, постави в някое ъгълче. Само за да не скърбиш, виждайки ме в ада!” В този момент свещеникът със силен глас ми каза да изляза от олтара и да се причастя върн. Малко се смутих в себе си и веднага си помислих за молитвата, която бях казал. След това свещеникът дойде и ме помоли за извинение, и ми каза, че почувствал, че някой в този момент сякаш му отнел ума. Това се случи, защото Бог искаше да ме изпита, и заради мене отне за малко разума на свещеника. Същото може да се случи и във вашия живот. Например, молите се за нещо, а Бог вдига за малко благодатта от игуменията или от някоя от сестрите, и тя се държи лошо с тебе или ти създава трудности.

Монахиня: Отче, има ли надежда за изцеление от дългогодишна душевна болест?

Старецът: Да. За една седмица ще си възвърнеш здравето, ако изпълняваш послушанието си и бодърстваш. Нека умът ти не се обръща към нищо, което го уморява. Когато тялом сме били в света, умът ни се е намирал в манастира. А сега при разсейване тялото ни стои в манастира като дърво, а умът ни отива в света. Да не осъждаме, защото другата сестра може би прави поклони в килията си, а ние грешим. Да прощаваме на сестрата, дори когато виждаме, че тя постоянно пада. Господ е казал на Петър, че трябва до седемдесет пъти по седем да прощаваме на ближния. Когато виждаме прегрешенията на другите и ги осъждаме, това означава, че душевното ни зрение не е очистено добре и ние виждаме хората като дървета. Спомни си притчата за слепия!

Трябва да си направим фабрика за добри помисли. Ако една фабрика произвежда куршуми, и ти слагаш желязо, ще излизат железни куршуми. Ако прави чаши и ти слагаш злато, ще излизат златни чаши. Ако слагаш желязо, ще бъдат железни. Какъвто помисъл слагаме в ума си, такъв ще получим. Заради нас помисълът пречи на сестрата. Когато се молим Бог да ни даде любов, тогава Той може да допусне някоя от сестрите да се разболее, и чрез това да ни даде начин да проявим любов, когато болната има нужда от помощ. Може би тя ще поиска от тебе чай или нещо друго, и тогава Бог ще види нашата любов и търпение. Той може за малко да отнеме Своята благодат от началниците, и те да разговарят с нас грубо. Така ще бъде изпитана нашата добродетел, и тогава Бог ще види осъждаме ли или не, - нали искаме Той да ни даде да не осъждаме ближния си. Ето така Бог ни изпраща добродетели. А не: колко кила любов искаш, взимай. Колкото смирение, взимай. Бог не ни поднася добродетелите в найлонова торбичка. Той само ни дава подходящи случаи. Ако не ги използваме и осъждаме ближния, ние сами получаваме двойно осъждане: за това, че сме осъдили, и затова, че не сме се покаjali.

Монахиня: Отче, разкажи ни нещо за молитвата и за аскезата.

Старецът: Молитвата, когато започне да се движи сама, доставя най-голяма сладост. Тогава човек забравя да яде и да спи и само се моли. Както детето, което сме довели в сладкарница, опитва от сладкишите и не мисли за нищо друго. Но идва старецът и прекъсва човека, за да го изпита дали се е смирил. Една монахиня в някакъв манастир беше достигнала такава мяра. Денем тя вършеше много тежка работа, а вечер се молеше. Когато настоятелката я прекъснала, тя каза: “Сигурно с нещо съм съгрешила.”, и започнала да се кае, макар че нямало никакъв грях. Аскезата трябва да бъде умерена, за да не вреди на здравето ни и да не пречи на изпълнението на делата ни. Крайностите погубват тялото и правят човека негоден за нищо, дори и по отношение на най-необходимото. Настоятелката трябва да знае приблизително колко поклона

правите. По-високо от поста стои бдението, тъй като то очисти ума, изтънчва го и услажда сърцето, докато сънят утежнява нашия ум. Доверявайте се на Бога и на началниците си. Когато ви казват да направите едно или друго, изпълнявайте послушанието и няма да се изморите. Като сте отглеждали толкова време вяра в собственото аз, какво сте получили? Самоувереността е голяма пречка пред Божествената благодат. Никога не вярвайте на собствения си разум. Мислете просто, и Бог заради смирението ви ще се приближи към вас, и вие ще изживеете Неговия мир и радост. Духовният напредък зависи от нас. Нито свети Антоний Велики, нито свети Варсануфий Велики ще могат да ни спасят, ако ние самите не застанем правилно. Бог ще се задължи да ни помогне, когато Му отдадем всичко. Който има добри помисли, има и духовно здраве. По време на окупацията малките деца, селските момчета, с апетит дъвчеха парче царевична питка, и имаха розови бузки, докато децата на богатите ядяха масло и мармалад, и въпреки това бяха бледи и болни. Така е и в духовното. Ако имаме прости и невинни помисли, без лукавство, тогава ще имаме душевно здраве. Истинното покаяние е естествено смирение, и не е необходимо изкуствено смиряване. Умът остава там, където се услажда, и затова трябва постоянно да му доставяме духовна работа.

Монахиня: Отче, Ангелът отдалечава ли се от нас, когато грешим?

Старецът: Благословена душо, ако Ангелът се отдалечаваше така лесно, светът отдавна да е загинал. Той не се отдалечава, остава, но страда и се връща при Бога с празни ръце.

Монахиня: Манастирът един Ангел ли има, или много?

Старецът: А защо да няма и земни ангели? Има и местни ангели.

Монахиня: Отче, в днешно време има ли светии, които са виждали света Богородица?

Старецът: Защо, това трудно ли е? Но нека с това да завършим. Божията любов да ви пази!

Монахините: Амин! Амин! Амин!

ЗА БРАКА

За християните, живеещи в брак, ще бъде интересно да се запознаят с възгледите на отец Паисий по различни проблеми на съпругеския живот. Темата за отношенията между съпрузите е много обширна и е достатъчно изследвана от различни хора, но това не значи, че разнообразните проблеми на брака вече са решени. В тази глава поместваме достойното за внимание писмо на стареца, което той ми написа по моя молба. По-нататък следва и моето писмо за брака, което публикувах в бр. 45 на списание "Синакси" (януари-март 1993), с надеждата, че то може да помогне на християните, смятащи своя брак за пречка в живота по Бога. Те твърде често изпадат в угнетено състояние, с много лоши последици за всички членове на семействата им.

ПИСМОТО НА ОТЕЦ ПАИСИЙ

"Честният Кръст, 1 януари 1974.

Благословието на Всесветия Витлеемски Младенец да бъде върху настъпващата година. Получих писмото ти.

За съпругеските отношения на женените свещеници, а също и на миряните, както ме питаш. Защо Светите Отци не дават напълно ясни определения? Това значи, че има нещо неопределимо, тъй като не е възможно всички хора да живеят по един шаблон. Отците предоставят това на нашата разсъдителност, старание, духовен усет и лични възможности.

За да стане по-ясно, ще дам примери от живота на женените свещеници и на миряните, които и сега са живи и познавам. Сред тях има такива, които, след като са сключили брачен съюз и са родили едно, две, три деца, живеят в чистота. Други влизат в съпругеска близост само в периода на раждане на деца, а през останалото време живеят като брат и сестра. Трети се въздържат само в периода на постите, а през другото време имат близки отношения. На някои не се удава да изпълнят и това. Има такива, които влизат в общуване в средата на седмицата, за да прекарат в чистота три дни преди Божественото Причастие и три дни след него. А някои и тук се препъват, затова и Христос, след като се явил на апостолите след Възкресението, им казал: "Както Отец Ме прати, тъй и аз ви пращам... На които простите греховете, тям ще се простят; на които задържите, ще се задържат".

Целта е всеки да се подвизава с разсъждение и любочестие¹, в съответствие със своите духовни сили.

В началото, разбира се, младостта пречи, но с течение на времето плътта отслабва, духът укрепва и дори и женените започват по малко да вкусват от божественото наслаждение. Тогава хората по естествен път се отклоняват от телесните удоволствия, които започват да изглеждат нищожни в очите им. Ето, така се подвизават женените и стигат до рая по пътека със завои, докато монасите възлизат там, катерейки се с труд по скалите и изкачвайки върхове.

Трябва да имаш пред вид, че проблемът за отношенията не е само твой, и ти нямаш право да регулираш всичко сам, но само по взаимно съгласие, както заповядва апостол Павел. Когато това става по взаимно съгласие, също е необходима молитва. И силният трябва да влиза в положението на немощния. Често става така, че едната половина се съгласява (да се въздържа), за да не огорчи другата, но вътрешно страда. Това най-често се случва с жените, които имат малко страх Божии и подвижна плът. Често някои благочестиви мъже, чувайки от жените си думи на съгласие, поради неразсъдителност удължават периода на въздържанието, и тогава жените страдат: те стават нервни и т. н. Мъжете предполагат, че жените им са се укрепили в добродетелите и искат да живеят по-чисто, влизайки в отношения през по-дълги периоди, и от това жените падат в изкушение и искат да се сблизат с приятели. И когато се случи падение, ги измъчват угризения на

¹Любочестие - безкористна любов към доброто и към Бога, заради самото добро, от признателност и благодарност към Бога. Саможертвена любов към Бога.

съвестта. Мъжете се стараят да живеят по-чисто, макар и да виждат, че жените им не са предразположени към това. Така мъжете предполагат, че жените им са достигнали духовен напредък и не желаят телесното. Но тук има и естествена причина, женският егоизъм и ревността, която изпитват по-слабите. Жената, виждайки, че мъжът се стреми да води духовен живот, полага усилия над себе си, желаейки да го надмине.

Прости ми, че отидох в чужда градина, защото работата на монаха са броениците, а не подобни теми. Но за да не те огорча, ще ти напиша нещо от това, което зная отдалече и от което страдат много наши братя в света, и което дава възможност на врага да действа.

Голямо значение има и това доколко двамата съпрузи си подхождат по телосложение. Когато единият е слаб и кротък, а другият - много жив, по-силният трябва да принася себе си в жертва на по-слабия. И постепенно той с негова помощ става здрав, а когато и двамата са здрави, могат да вървят напред.

Както казах в началото, и за освещаването на женения е необходим подвиг, любочестие и разсъдителност. Ето защо, ако разгледаме въпроса малко духовно, ще видим, че и от женения се изисква да се подвизава малко. Мисля, че е неправилно да се жениш само за това да ядеш, да спиш, и да имаш телесни удоволствия, защото всичко това е плътско, а човек не е само плът, но и дух. Плътта трябва да спомага за освещаването на душата, а не да я опропаства.

Бог знае подвига на всеки и силата, която му е дал, и ще изисква съответното на това. Аз обичам всички тях еднакво и се радвам на любочестните подвижници. Само да не извършват престъплението на аборта и т. н.

Прости ми за почерка, защото бързам. Имам още едно духовно задължение, а след това ме чакат множество писма. Пиша ти набързо, за да премина по-скоро към изпълнение на задълженията си. Христос и Пресвятата да те пазят.

С любов в Христа,

монах Паисий.”

ПИСМО ДО ЕДИН ЖЕНЕН БРАТ

“Искам, обични брате, да изложа пред тебе личното си мнение по въпроса, който те занимава, тоест, различните проблеми на семейния живот. Ние и двамата имаме опит, нали и аз се ощастливих да имам семейство, и то голямо. Затова вярвам, че няма да възприемеш думите ми като безпочвена и суха проповед, но като думи на любов и съчувствие, чиято цел е да посочат пътища за разрешаване на проблемите, възникващи в брака.

Известно е, че и сред вярващите хора се срещат нещастни бракове. Младите, които от деца са посещавали катехизаторски училища, имали са духовници и никога не са се отдалечавали от Църквата, встъпвайки в брак, се сблъскват с трудности, особено след две-три години съвместен живот. Важен е и проблемът за съпругеските отношения и раждането на деца. Този проблем е твърде остър поради различните гледни точки към него, понякога диаметрално противоположни, и поради сблъскването на двете категории твърдения на богословите.

Сред тях има сурови и непреклонни, които подчертават, че целта на брака е изключително раждането на деца, и забраняват съпругеската близост. Има и по-снизходителни, имащи личен семеен опит, или достигнали известна духовна зрелост в резултат на подвижнически живот в манастир, където приемат женените с любов и разбиране.

Повярвай ми, брате, че в днешно време няма недостиг на теории. Писано е много, твърде много. Тази тема е анализирана от талантиливи писатели, богослови - духовници и миряни, но съгласие между тях по отношение на практиката по този въпрос няма. Многото различни мнения не само, че не оказват съществена помощ, но напротив - още повече объркват нещата и отравят живота на живеещите в брак. Затова трябва най-вече да се вслушваме в утешаващия глас на Църквата, говореща най-вече чрез духовниците, както и да четем статии

и книги, предоставящи съответното решение във всеки отделен случай. Трябва да се отбележи, че един и същи проблем не допуска едно и също решение, или по-точно казано, има много начини за решаването му.

Следващите съображения, брате, няма да разрешат неразрешимото, но и няма да долеят масло в огъня. Те само засягат някои проблеми, които може би са възникнали у тебе, поради други необмислени и невнимателни възгледи. Ще ти напомня, че тези мисли са чисто лични, и ти можеш спокойно да ги отхвърлиш, ако намериш, че са безпочвени, или противоречат на твоето духовно устройство. Преди всичко, не искам да поставям нови проблеми. Прости ми, че ти пиша набързо. Не забравяй, че в дома на един многодетен баща никога няма тишина, поради множеството неща, които се вършат. Пиша ти с любов и се надявам, че твоята любов ще ми прости.

1. Избралите семейния живот са поели върху себе си множество задължения. Те сами затрудняват пътя си към рая с различни завои, докато неженените се изкачват по преките планински пътеки. Съпрузите са свързани с любов. Тук вероятно трябва да кажем, че християните обикновено се запознават чрез нечие посредничество. Затова преди брака взаимните им чувства не успяват да се развият. Това означава, че самият брак трябва да развива любовта, а не да я охлажда.

2. В брака от двамата съпрузи се изисква разсъдителност. За съжаление много често се случва така, че бракът прави живота на съпрузите мрачен, тъй като те са получили такова възпитание, което е извратило съзнанието и съвестта им. Такива двойки бързо се развеждат.

3. У много хора се създава впечатлението, че бракът означава само плътски удоволствия и нищо повече. Такива хора се отнасят към семейните с някакво презрение. Поведението им предизвиква страшни потресения в душата на семейния човек, който трябва да носи този кръст на духовно мъченичество. В брака не е позволено да говорим леекомислено за забранени плътски наслаждения. С това не искам да подсказва, че семейните хора са невъздържани и ненаситни, защото и при тях има духовни спирачки, и те се въздържат. Но не е лесно да говорим за принудително въздържание, което може да продължи с години. В такъв случай започваме да търсим нещо извън брака. Това разбират и под него могат да се подпишат повечето семейни хора, които често изпитват по-силни изкушения от монашествациите. Мисля, че благоразумният християнин ще положи добро начало, ако прекарва във въздържание времето на постите. Това много ще му помогне в духовния живот.

4. Наградата на брака е раждането на деца. Но има двойки, при които това е невъзможно. Кой може да разреши мъчителния въпрос, възникващ у тези хора: могат ли да имат съпружески отношения, или не? Не трябва ли в брака да следват безбрачието? Много ми е трудно да приема такива крайни възгледи. Виждам, че това е неизпълнимо, поне за преобладаващото множество женени.

5. Невъзможно е подробностите на семейния живот да се устройват от трети човек. Осведомеността на приятелите позволява да се избегнат трагичните и смешните ситуации. Но стремежът на някои да дават съвети, когато никой не иска това от тях, е напълно неприемлив и трябва да го възпираме. Тук се допуска обичайната грешка: на всички се дава един и същи съвет и се забравя, че в света няма двама еднакви хора с еднакви характери и нужди.

6. Бракът на християните трябва да бъде здрав. Боя се, че някои светски хора ни превъзхождат в любовта, тоест, те са свързани помежду си по-здраво от нас, християните, често, безразлични и равнодушни.

7. Съображението, че трябва да имаме деца заради разрешаването на демографския проблем на страната, няма никакво значение. Никой родител не мисли така, тоест, не създава деца заради увеличаването на броя на населението на страната, или за да служат в армията и да защитават сигурността на родината. Такива неща могат да говорят само старите ергени, но не и семейните хора, които знаят, че бракът има за цел и раждането на деца, защото такава е Божията воля и тяхната собствена, и те се молят децата им да станат добри християни, достойни клирици, благочестиви монаси, светци. И други причини за брака няма.

8. Много от нещата, написани за брака, са несполучливи, защото аргументацията им е колеблива и лесно се опровергава от критиката. Авторите им използват места от Свещеното Писание и Отците, които не

съответстват на темата. Техният опит е умозрителен, те просто се опитват да се опрат върху свещените текстове. Ще ви дам един пример: някой автор стига до извода, че всеки християнин, който по своя вина няма много деца, подлежи на вечно наказание, защото в ада отиват несправедните и грешните. Разбира се, според Писанието там ще отидат несправедните, и авторът многократно се позовава на известни текстове. Трудността е само в това да намери места, осъждащи многодетните, или забраняващи съпружеските отношения в брака. Знаем, че няма толкова много места, посветени на тази тема.

9. Заинтересоваността на Църквата от многодетността е чисто теоретична, и затова тя не призовава съпружеските двойки непременно да имат много деца. Мисля, че окръжните също не решават проблема. Те създават впечатление у самите им съставители, че са дълбоко загрижени за семейните двойки. Резултатът е нулев. Ние имаме нужда от дела, а не от теории.

10. Когато канят духовника в семейството, за да обсъдят проблема за раждането на деца, той трябва да бъде изключително разсъдителен. Той не може да изисква от съпрузите да имат едно-две деца, и след това да спрат. Също така ще бъде безумно, ако ги посъветва да имат десет деца, твърдейки, че такава е Божията воля. Изобщо, проблемът се решава от самосебе си. В мене се създаде мнението, че съпрузите първо трябва заедно да решат въпроса за раждането на деца. И обратното, когато децата се раждат в мир по топлите молитви и желанието на родителите, всичко се променя. Това е идеалният случай.

11. Що се отнася до случаите, когато вярващите родители се страхуват да имат много деца, опасявайки се от увеличаването на икономическите трудности, мисля, че тези трудности се решават според мярата на духовния ръст на съпрузите, и доверието им в Бога се умножава с второто, третото и всяко следващо дете.

12. Има много вярващи двойки, които попадат в неописуемо страшни ситуации, само защото още не са намерили човек, който да ги разбере и да им помогне. Те буквално изнемогват и нерядко стигат до пълно отчаяние.

Завършвайки това писмо, в което са изложени само отделни възгледи за брака и раждането на деца, аз си помислих, че някои могат да ги изтълкуват неправилно. Тези, които разглеждат проблемите на съпружеския живот от пастирска гледна точка, предполагам, че ще се съгласят с мене. Мисля, че казаното в частен случай трябва в свое време да стане по-широко известно. Лесно е да “разрешаваме” разнообразните проблеми на брака по една и съща рецепта. В действителност така ги усложняваме още повече. Както не можем да лекуваме всички телесни болести с аспирин, така и проблемите на брака не можем да решаваме по едно и също предписание.

Сега, когато завършвам писмото, от съседната стая се чува пеенето на единия ми син, кихането на другия, който лежи в леглото с грип, в другата стая пеят в хор три дъщери, в кабинета трака шевната машина. Може би тази картинка ще ти хареса, а може би ще те смуги. Всичко това са перипетии на семейния живот. Бъди здрав!

С любов в Христа,

презвитер Дионисий Тацис.

Коница, октомври 1992.”

РАЗКАЗИ И СЛУЧКИ

В последните двадесет години от живота си отец Паисий станал част от “програмата за поклоннически посещения” и всекидневно приемал множество хора. Сега, след смъртта му, всички негови посетители могат да разкажат по нещо. Един разказва как се е запознал със стареца, друг точно си спомня казаните му думи, трети с голямо внимание описва движенията му, начина му на говорене и изобщо външния му вид. И всички, естествено, смятат за голямо Божие благословение, това че са познавали стареца и че той се е молил за тях.

Отец Паисий беше Божи човек и духовно помагаше на хиляди хора: клирици, монаси и миряни. Невъзможно е да се опишат чувствата и впечатленията на хората, които са познавали отец Паисий, както не могат да се изброят песъчинките на морския пясък. Но всеки опит да се съхранят тези духовни съкровища заслужава похвала, защото времето тече, и от паметта ни се изтрива живият спомен на общуването и се забравят житейските проблеми. За съжаление, малко са хората, които са сметнали за свой дълг да водят бележки за посещенията си и след това да ги публикуват. Повечето са се задоволили с разкази, които са се предавали от уста на уста и с времето са придобили такъв преувеличен вид, че са станали неверни във всяко отношение. В тази глава привеждам интересни разкази и забележителни случки, имащи непосредствено отношение към отец Паисий.

Дългът на добрия търговец

Старецът раговарял с посетители в архондарика под открито небе, и в същото време прехвърлял броеницата. В един момент той попитал двама почтени граждани:

- С какво се занимавате?

- Отче, ние нямаме добра професия. Търговци сме, - отговорили те стеснително.

- Братя мои, сега действително имаме голяма нужда от добри търговци. Кажете ми, какво правите, когато стоките поскъпват? Продавате ли и предишните стоки, които са ви останали, на новите цени?

- Да, отче. А как иначе? Нали трябва да подновяваме стоките в магазина.

- Добре, но от старите стоки вие получавате двойно повече. Естествено, вие не можете да ги продавате по старите цени, защото другите търговци ще се надигнат срещу вас. Но втората половина от печалбата, която получавате от тези стоки, раздавайте на бедните.

Чудо вече не е необходимо

Старецът разказа следното: “Тук идват много студенти. Веднъж дойдоха десетина с молба да направя чудо. Те много настояваха. Мислех по какъв начин да влея малко разум на тези момчета. Казах им: “Взлизайте при мен един по един, и аз ще ви отсичам главите, а след това ще направя чудо, за да ви ги залепя. Но се подредете добре, защото има опасност да ви ги разменя. Готови ли сте? Искате ли да видите чудо?”

Студентите веднага се възпротивиха: “Не, не на нас, отче!” - извикаха те в един глас.”

Неверието се разколеба

Един самоуверен младеж казал на стареца:

- Няма Бог! Аз не вярвам.

- Тогава ела по-близо до мен, - казал му старецът ласкаво. - Знаеш ли, че когато щурчето свири, говори с Бога? А виждаш ли какво кожухче има моето коте? Дори и царица Фредерика не е имала такава.

Студентът бил трогнат от думите на стареца и неверието му се разколебало.

Желание за друг живот

Някой попитал стареца:

- Как си с очите? Носиш очила.

- Да, и какво? - отговорил старецът. - Всичко ще остане тук: и очите, и очилата, и черния дроб, и белите дробове.

Добър замисъл

Старецът превозвал пръст с един послушник, за да натори градината си, когато го посетили познати и попитали:

- Отче, за какво ти е тази земя?

Той отговорил:

- Мисля да направя разсадник. Ще ни изпращат семена от Европейския съюз.

Полюс на привличане

Старецът каза: “Включен съм в програмата за посетители. Оттук минават много хора. Някои от тях идват, без да знаят защо. Те ме изморяват.”

Удивителен пример

Старецът разказваше: “Веднъж получих писмо от една вдовица, която ми пишеше да се помоля за няколко души. Тя самата нямаше време, тъй като осем часа работеше, осем часа се грижеше за домашните си, и осем часа се молеше! Какво обяснение ще дам аз, монахът, който трябва да се моли непрестанно?”

Истинска любов

Веднъж при стареца дошъл един човек, който имал психически проблеми и мислел, че никой в света не го обича. Той седнал и говорил много часове без прекъсване. Старецът седял неподвижно на дъската и го слушал, за да не си помисли братът, че не му обръща внимание. Така той проявил на дело истинска любов към него.

За лицемерието

Старецът каза: “Лицемерието е голям грях. Когато “възпитаните” англичани били в Австралия, те подарявали нещо и благодаряли, когато то бивало прието. Изглеждало, че са надминали и самия авва Исаак. А когато си тръгвали, с усмивка убивали по двама-трима аборигени.”

Желание

Като видял едно магаренце, старецът казал: “Как бих искал да бъда ослето на Христа, а после, ако ще да издъхна!”

Зависи от покаянието

Веднъж попитали стареца какво мисли за озоновата дупка в атмосферата, и той отговорил: “Ако хората имат покаяние, няма да се случи нищо: Бог с един замах ще затвори тази дупка.”

Внимание към всичко

Старецът разказа: “Веднъж някой донесе в килията кутия с шоколадови сладки. Тогава ме нямаше и той беше сложил кутията настрана и беше написал бележка. Когато ги намерих, целите се бяха разтопили от слънцето. Човекът не се беше сетил да ги остави под дървото. Разбира се, беше си тръгнал доволен; останалото не го интересуваше. А аз какъв дар ще изпратя на Бога? Нима ще бъде за изхвърляне? В духовния живот се изисква внимание до края.”

“Власт да настъпвате на змии”

Отец Паисий разказал на един свой познат следния поразителен случай:

“Имаше един старец, който се занимаваше с ръкоделие в килията си, и в определено време му носеха храна. Там, където работеше, имаше змии. Те му пречеха, и старецът беше принуден да ги хваща и да ги изхвърля навън. Веднъж една голяма змия така му досади, че той я хвана, обви я около кръста си като пояс, завърза я на възел и продължи ръкоделието си. В това време в килията влезе монахът, който му носеше храна. Щом видя стареца, препасан със змия, много се изплаши и молеше стареца да я изхвърли, за да не му причини зло. А старецът му напомни, че Христос е казал: “ето, давам ви власт да настъпвате на змии и скорпии, и на всяка вражеска сила; и нищо няма да ви повреди.” (Лук. 10:19).

Светостта придава сладост на твоето слово

В поетичния сборник на П. В. Пасхос “Малък Псалтир” има едно стихотворение, посветено на стареца Паисий. Помествам го тук и моля любезния читател да изкаже своето мнение и впечатления. Своите коментари смятам за излишни.

Денят е изпълнен със светогорска сладост

и чести докосвания до черните броеници.

Целият склон безмълвстваше под слънцето.

Ти би могъл да чуеш със затворени очи,

падането на лист от ореха,

преминаването на змия по горещия камък,

или сред пожълтялата трева.

Старецът ни видя, още преди да сме дошли,

и ни назова по име, без да ни познава.

Ние седнахме под сянката на дървото

и с удивление го гледахме.

Той говореше тихо и просто.

Светостта изпълваше със сладост всяка негова дума,

преди да дойде

и да заживее в нас.

И когато започнаха да идват при нозете и ръцете му

един орел, една котка и една змия,

той кротко им каза: “Идете си, Авесалом и Марта,

и ти, Армагедон, сега имаме гости.

След малко, като свършим, ще ви извикам.”

Когато послушникът ни донесе почерпка

и каза, че скоро ще започне вечернята,

старецът започна да пее: “Всички те

от Тебе чакат,

да им дадеш храната овреме:

даваш им - приемат”¹.

И веднага дойдоха

Авесалом и Марта, и Армагедон

да искат своята храна от святата ръка.

А ние се готвехме да пеем

“Анександариите”² и “Господи въззвах...”

Борбата със сърцето

Старецът, гледайки състезанието на колоездачите, каза: “Ние също трябва да се състезаваме. Виждате ли как колоездачите се борят със сърцето си и никога не се обръщат назад? Последният вижда първия. И целият този труд е да получат една празна купа!”

Духовният компютър

От един човек, когото срещнах по пътя, получих следния разказ за отец Паисий.

“Вървейки сред райската природа по пътеката, която ту се стесняваше, ту се разширяваше, и едва поемайки си дъх, за да се приспособим към темпото на вървящите пред нас, ние все пак стигнахме до килията на стареца Паисий. Той беше отвън на двора, в своя особен архондарик под открито небе с пънове за сядане.

Видяхме го сред петдесет посетители, на които раздаваше орехи. Даде и на нас. След това започна да раздава и други неща, които му бяха донесли. Сред тях имаше и бутилка вода за пиене. Той я видя и попита

¹Псал. 103:27, 28.

²Стихове от 103-ти псалом, които се пеят на бдение.

какво е това. И когато този, който му я беше дал, му обясни, старецът каза, че той има вода за пиене, и го посъветва да излее бутилката в Маратонския залив, за да имат вода и атиняните.

По този повод някой от нас повдигна въпроса за сушата в Атина. И старецът, притежавайки пророчески дар, отговори: “Бог, въпреки че Го огорчаваме, ни облагодетелства. Възможно е Той да се смили над нас и да ни прати дъжд.” И след това ни каза: “Светът е пълен със застраховки. Където и да отидеш, - навсякъде искат застраховка. Но колкото повече застраховки има, толкова по-незастрахован се чувства светът. Затова сега хората се стремят към Църквата, а дяволът им поставя спънки и им пречи.” Старецът наистина се беше изморил през този ден. Както ни съобщи, беше се срещнал с четиристотин посетители. А на други беше казал: “Всички вас ви вкарах в своя компютър”, с което искаше да каже, че няма да ги забрави в молитвите си.”

Свидетелство

Известният старец Порфирий (= 1991 г.) познаваше отец Паисий и го смяташе за светец. Когато веднъж видял няколко туристи атеисти, дошли да разледат археологическите старини и паметници, той казал на своето духовно чедо, което го придружавало: “Ако сега беше тук отец Паисий с неговите благодатни дарове, той би могъл да направи всички тях добри християни. При това знаеш ли, ако те бяха дошли при Христа, биха станали по-добри от нас. Ако отец Паисий беше седнал там на брега и бе поговорил с тях, той би ги спечелил всичките.”

Двама благодатни старци

Един от духовните чедата на стареца Порфирий записал следното: “В 1979 г., когато посетих Света Гора, Бог ме удостои да получа благословение от отец Паисий. Той ме попита за моя духовен отец, и аз отговорих, че той е отец Порфирий. Тогава отец Паисий ми каза: “Такива като стареца Порфирий, дете мое, Бог праща в света веднъж на двеста години.” Като се върнах от Света Гора, аз разказах за това на своя духовник, и той на свой ред ми каза: “Е! Какво ще кажеш? Хора с такива духовни дарове като отец Паисий наистина са малко.” Какво смирение имаха и двамата!”

За заклинателните молитви срещу бесовете

Както разказа отец Порфирий, отец Паисий казал на един свещеник, който често четял молитви за прогонване на нечисти духове, следните думи, които направили силно впечатление на свещеника: “Казваш, че някои четат тези молитви на висок глас, а бесовете не слушат. Отче мой, споменавай ги сърдечно на проскомидията и моли Бога да помогне на немощните.”

Боговдъхновено описание

Книгата на отец Паисий “Светогорски отци”³ (1993) въодушевила християните, които познавали стареца. Сам той с нетърпение очаквал излизането на книгата, тъй като, по неговите думи, тя разказвала за светогорските отци, подвизавали се подобно на древните, които разсъждавали за подвижничеството и били изразители на светогорското предание. Добър критически обзор на тази книга, който включва в себе си и материали за личността на самия отец Паисий, бил публикуван в кипърското списание “Ортодокси мартуриа”. Мисля, че си струва да го поместим тук без изменения, тъй като той е написан обективно и с разбиране за нещата.

“Това е третата книга (след животописанието на свети Арсений Кападокийски и на Хаджи Георги), написана за народа от боговдъхновената ръка на съвременен светец на нашата Църква. Както и двете предишни книги, тя диша с аромата на светостта на отец Паисий и дава отдых на грешните ни очи и ум с благодатта на Светия Дух, от която е вдъхновена. Тази книга описва живота и нравите на съвременни светии, които честният старец

³Българското издание е “Светогорски отци и светогорски живот”.

е познавал. Но това описание никак не прилича на текстовете на някои биографи или случайни съставители на синаксари, привеждащи отделни факти и събития. Напротив, пред нас стои боговдъхновен труд, плод на богооткровените прозрения на светия старец. Той очиства, освещава и възстановява истинското величие на светите подвижници, на които съвременниците приписвали различни заблуждения. Старецът дава точна оценка и на онези монаси, които мнозина смятат за светии.

Но това още не е всичко. Новата книга на отец Паисий дава възможност на този благодатен монах, "като такъв, който има власт", да влезе в борба със светския дух, проникнал в живота не само на подвизаващите се в света християни, но дори и на светогорските монаси. И ако отец Паисий е толкова категоричен, то е защото няма навик да отстъпва на греха и не е настроен да говори лекомислено на темата на спасението. Затова и той е станал съсъд на Светия Дух и източник на благодат за цялата Църква. Той, за щастие на всички ни, не принадлежи към школата на "богословието на любовта", чиито представители в своята екзалтация получават лъжливото усещане, че са станали едно със светиите. Отец Паисий е разтворен в подвига, в молитвата, в смирението, в любовта, и вижда Божиите заповеди и закон като единствен път, водещ ни към спасението.

Тъй като той помагал на себе си и се освещавал, и другите около него получавали помощ и покой, и се вдъхновявали да вървят по пътя на светостта. И неговата благословена душа е толкова чувствителна към делото на човешкото спасение, че дори и подвижите на атонските отци изглеждат недостатъчни и далече от този връх, от тази цел, които трябва да достигнат. И той казва това не за да обвини младите монаси или да ги лиши от надежда, а за тяхно назидание, за да събуди у тях желание в още по-голяма степен да се посветят на Бога и подвижническите традиции на Православието; както и за да постави високи цели за нас, малодушните и лениви в духовните неща, за да покаже, че монашеският начин на живот е светлина за миряните - това е онзи живот, който са живеели светиите. С това той помага и на нас, и на монасите, които знаят, че тези забележки се правят от любов. И той ги води към това, в което сам се е утвърдил и е направил избор - към нравите и начина на живот на светиите.

На това основание действа благодатният старец и към това иска да приведе всички нас, тъй като той истински ни обича и неговото милващо сърце страда, когато вижда нашето лекомислие и устременост към низки цели. И така, всички ние сме му благодарни за това, че той толкова е обикнал Христа, че с цялото си поведение, думи, дела, подвизи, молитва, смирение и любов е придобил чистото злато на праведността и със своя живот сред нас ни е отворил светъл прозорец към безкрайния Божий свят."

“Аз съм лентяй...”

През пролетта на 1974 г. дошли двама жители на Крит, които старецът приел с радост. Той им поднесъл вода за пиене, след което им предложил да наплискат на лицата си и да облеят главите си. След това всички седнали на пъновете.

- Отче, разбрах, че си от Кесария, родината на Василий Велики, - казал му един от посетителите.

- Да, - отговорил старецът, - само че дините се различават от тиквите. Едно са дините, а друго - тиквите.

- Отче, а не може ли, с Божия помощ, и тиквата да стане диня?

- Всичко става.

- Нали свети Иоан Златоуст казва, че не бива да казваме, че не можем да се променим?

- Но аз, благословени, не искам да се променям. Аз съм ленив. Ако исках, Бог би ми помогнал. Но аз, съм си лентяй..."

За молитвата

Някой попита стареца как трябва да се молим за починалите и той каза:

- А ти как се молиш?

- Казвам: “Господи, упокой душата на Твоя раб Димитрий”.

- Правилно казваш. Но можеш още да добавиш: “Господи, упокой душата на Твоя раб Димитрий, и на всички, които носят това име. Нека автобусът отива, където отива, само да не върви празен.

Неизказано благоухание

Двама студенти посетили стареца в неговата килия на Честния Кръст и много часове беседвали на различни духовни теми. Когато си тръгвали, старецът ги изпратил на няколко десетки метра навътре в гората. Изведнъж цялото място се изпълнило с благоухание. Старецът разбрал какво става, и вълнувайки се, казал на студентите бързо да си вървят, отказвайки да обясни причината. Студентите побегнали по пътеката, усещайки неизразима радост, която не могли да си обяснят. Нито могли да обяснят защо бягат. Всичко благоухаело: хълмовете, камъните, дърветата, и цялата околност.

“Аз съм консервена кутия”

Един иеромонах посетил стареца в килията на Честния Кръст и между другото казал:

- Отче, вие сте много известен в света и хората имат добро мнение за Вас.

Старецът поклатил глава и му казал:

- Като слизаше надолу, мина ли покрай кофите за боклук в Карея?

- Да, отче.

- Е, там има консервени кутии от калмари, и когато слънцето ги осветява, те блестят толкова силно, че чак оттук ги виждам. Нещо подобно се случва и с хората. Те виждат слънцето, което блести в консервените кутии - а аз съм една такава кутия - и мислят, че те са златни. Но като се приближат, виждат, че това са стари консервени кутии.

Воден от молитвата

Един иеромонах, който познавал стареца отблизо, разказва следното: “Понякога той не отваряше. Веднъж бях в неговата килия и казвам на стареца, че звънят отвън. Той ми отговори: “Слушай, нека се помолим, и ако Бог ни извести, ще отворим.” За него най-високото дело беше молитвата, след нея следваха всички останали занимания. По-късно той се посвети на служене на хората, и въпреки несгодите и страданията си, винаги бе готов да приеме болката на всеки човек.

Духовен опит

Старецът казал на свой познат иеромонах: “Преди няколко години Христовата любов така силно се разгоря в мене, че всичките ми кости се разтопиха като восък. Веднъж ме осени такава благодат, че докато се разхождах, паднах на колене и не можех да помръдна. Боях се да не ме види някой човек, защото би се смутил, незнаейки какво съм преживял.”

Съществува ли Бог?

Веднъж един университетски преподавател посетил стареца и му казал:

- Отче, трудно ми е да повярвам, че има Бог. Знаеш, че аз съм образован човек, живея на Запад и всичко, което казваш и правиш, мога да обясня логически. Разбира се, може би съществува някаква сила, но това, което ти казваш за Христос и за Тайнствата, не мога да приема.

Старецът го изслушал и накратко му казал:

- Ти си по-глупав от гущер.

Той се обидил от думите на стареца и започнал да възразява. Но старецът настоявал:

- Казвам ти истината. Ти си по-глупав от гущер, и ще ти го докажа.

Близо до килията на стареца живеел един гущер, и той го извикал. Животинчето се затичало към него и старецът го попитал да каже има ли Бог. Гущерът се повдигнал на предните си крачета и навел глава, давайки с това движение утвърдителен отговор. Ученият се объркал и започнал да плаче. А старецът му казал:

- Сега видя ли, че си по-глупав от гущер? Гущерът знае, че има Бог, а ти, който имаш мозък, не разбираш, че Бог съществува.

Преподавателят си тръгнал от килията на стареца потресен.

Старецът и змиите

Широко се разпространил слухът, че отец Паисий държи в килията си змии, които се подчиняват на всяка негова дума. Един познат иеромонах го попитал къде са змиите. И старецът отговорил: "Ето тук, в сърцето ми. Когато станеш духовник, да дойдеш да ти ги покажа."

Същият иеромонах свидетелства, че друг път видял как старецът хванал една голяма змия, изхвърлил я навън и е казал: "Сега имам гости, не трябва да идваш и да ни смущаваш."

Напоил змията

Старецът каза: "Дивите животни усещат, когато ги обичаш, и се приближават без страх. Но аз мислех, че това не се случва със змиите. По-късно се убедих, че и с тях е същото. Веднъж една усойница припълзля към мен, изплези език и започна да съска. Тя се беше прегряла от силната жега и поиска да пие вода. Налях е в едно бурканче и тя я изпи. По отношение на другите змии усойницата е като козата в сравнение с овцата."

Старецът "върху ветрени криле"

В 1982 г. при отец Паисий дошъл един съвременен младеж, изпълнен с тревога, преживяващ големи трудности, разочарован от живота, с мръсни дрехи и дълга коса. Целият му външен вид и поведение изразявали тревога и неустроеност. Той дълго беседвал със стареца и си тръгнал. Три месеца по-късно той отново дошъл на Света Гора и разказал на един иеромонах, познат на отец Паисий, следното: "В Атина имах неприятности и ме беше обзело отчаяние и депресия. Измъчваше ме натрапчивата мисъл за самоубийство. Още повече, че не вярвах, че в света има любов и че някой ме обича. Бях убеден, че в живота няма нищо интересно, и бях решил да свърша със себе си. Излязох от Атина и отидох на мястото, където бях намислил да извърша това ужасно дело. Внезапно побягнах, изпитвайки голямо душевно смущение. Изведнъж се заковах на място и видях пред себе си отец Паисий, който ми каза: "Спри се и не прави това..." Още щом видях лицето на стареца, аз си казах: този човек наистина ме обича."

Иеромонахът, който чул този разказ от самия младеж, след това попитал отец Паисий истина ли е това. Старецът му отговорил: "Не зная. Зная само едно: често, когато се моля в килията си, Божият Дух ме пренася

в болници, в домове на страдащи, при хора, изложени на опасност или близо до самоубийство и т. н. Аз, разбира се, не правя нищо, само се моля и паля свещи”.

Оскъдната храна

Отец Паисий беше голям аскет. Храната му беше крайно оскъдна. Веднъж един негов познат го посъветва да яде повече, за да изпълнява делото си по-добре. Старецът му каза: “Не се безпокой. Сега съм свикнал и ни най-малко не страдам. В началото беше трудно. Сега стомахът ми е станал колкото на пиле, и дори и да искам да ям повече, няма да мога. Такъв е моят живот.”

Закрилник на децата

Едно малко момче карало колело невнимателно и се оказало близо до един камион, който го блъснал и щял да го сгази, но по чуден начин един монах, го издърпал изпод колелата на камиона. Детето видяло монаха, но не знаело кой е той. Когато се прибрало къщи, разказало на баща си какво се случило, и те решили да отидат на Света Гора, за да намерят този монах и да му благодарят. Обходили манастири и килии, и пристигнали при отец Паисий. Малкото момче веднага го познало и изпросило неговите молитви.

Изцеление на болна жена

При стареца дошъл един страдащ мъж, търсейки решение на проблема си. При него имало много народ; той така се изморил, че изглеждало, че вече няма да може да говори с поклонниците.

- Отче, жена ми е много болна, и аз искам да поговоря с тебе.

- Върви, върви, благословени, и се моли на Господа.

Но той настоявал, и тогава старецът повторил:

- Върви си, върви си, на жена ти е няма нищо.

Когато разговаряли, било три без четвърт. И в този час жена му наистина оздравяла. Тя лежала в леглото, и изведнъж се покрила с хладна пот и болестта е минала.

Предвиждане

При стареца дошъл един измъчен човек, разказал му за сериозната болест на жена си и го помолил за съвет. Старецът, преди човекът да му каже какво го безпокои, му предсказал следното: “Дете мое, успокой се. И жена ти скоро ще се успокои, и застъпници ще е бъдат всички светии. Не се огорчавай. Бог е с тебе.” И наистина, няколко дни след това жената починала и била погребана на гробището на всички светии.

Той знаеше имената на непознати

Двама богослови за първи път посетили Света Гора и отец Паисий. С особено чувство те се приближили към Панагуда и стояли зад оградата, както обикновено ставало. Когато старецът излязъл навън, той им казал: “Чудесно, Михаил и Фотий”. Двамата богослови били поразени: откъде старецът знае имената им?

“Аз те чета като книга”

Старецът казал на един човек: “Жалко, че ти никак не приличаш на баща си, който е добър човек, нито на брат си. Но не се отчайвай. И ти ще си отидеш оттук с полза.”

Човекът се удивил на думите на стареца и се оглеждал ту наляво, ту надясно: няма ли да се появи някой познат, който преди това би могъл да разкаже на стареца за него.

“Не си прави труда напразно, - казал му старецът, - никого няма да намериш. Аз те чета като книга.”

Бремето на любовта

Един посетител, отивайки си от Панагуда, казал на стареца: “Отец Паисий, аз оставям тук, в твоя двор, бремето на греховете си. Погрижи се, както знаеш, а аз, с твое благословение, си тръгвам с чувство на лекота.”

Старецът се простил с него и го изпратил до завоя. Там отец Паисий се върнал обратно, а посетителят тръгнал по пътеката за Кутлумуш със сълзи на умиление.

Картина в архондарика под открито небе

Един младеж, който следвал право, посетил стареца. Целта на отиването му на Атон била “духовен туризъм”. Ето неговите собствени впечатления:

“Там, пред задната врата на килията, аз заставах на колене, за първи път след дванадесет години упорит атеизъм. Помолих се на нашия Господ, Който едва беше започнал да се открива на душата ми, и казах: “Боже мой, ако Ти наистина съществуващ и искаш да повярвам, нека старецът дойде и поговори с мен за Тебе”.

Не минаха и пет минути, и старецът се приближи към нас, бавно, със спокоен поглед и много приятна усмивка. Той се върна от гората, където бе ходил да се моли. Когато се приближи към мен, аз му казах, че искам да направя малък подарък и да взема благословение. “Наведи се да те благословя” - каза старецът. За първи път след моето кръщение аз наведох глава и взех благословение в името на Пресвета Троица. След това той ни въведе в двора на килията и говори с нас не само за Бога, но и за това, което става в света, като че преди малко бе чул последните новини.”

Той четеше мислите

На един посетител, който искал да узнае какво трябва да прави, за да попадне в рая, но не се решавал да заговори за това, старецът дал отговор: “Имай любов и вяра в Христа, и нищо повече.”

Увещание

Един жител на Лариса попитал стареца за известните събития в неговия град, и той му казал: “Вгледай се по-добре в собсвената си Лариса.”

Очевидно старецът имал пред вид неговите вътрешни конфликти и различните проблеми, които се появяват при духовната борба.

Той знаеше какво те безпокои

Веднъж един глава на семейство отишъл при стареца да попита необходимо ли е да сменя духовника си. Той заварил множество народ и започнал да се безпокои, че старецът няма да има време. Но в един момент без всякакъв предварителен разговор старецът му казал:

- Не бързай да сменяш духовника си!

Този човек бил дълбоко поразен.

Очакване край оградата

Един посетител на стареца разказва: “Ние чукахме с желязото по вратата много време, но старецът не излизаше. Изпратих брат си да чука без прекъсване и след час старецът излезе и попита: “Кой е този Георги, който чука без прекъсване?”

Той знаеше името му, въпреки че брат ми за първи път идваше на Света Гора. След това старецът го извика до вратата на килията, и по обичая си каза: “Вземи тези бонбони карамел и ги яж по един сутрин, обед и вечер.”

Нестяжателност

Един иеромонах разказва за нестяжателността на стареца: “Той беше съвсем беден, нямаше нищо. Много хора тайно му оставяха пари. Когато ги намираще, размисляше къде да ги даде. Често ги слагаше в книги и списания, които раздаваше на хората. Понякога нямаше и петстотин драхми, за да си купи необходимата храна.”

Посещение на Пресвятата

Един познат иеромонах разказва:

“В 1977 г. дойдох в килията на стареца и останах при него няколко дни. Това съвпадна с празника Въздвижение на Честния Кръст. В навечерието на празника старецът ми каза, че ще отслужим бдение. В четири часа следобед започнахме вечернята, казвайки молитви по броеницата. В шест той ме извика да пием чай и веднага след чая отново се молихме по броениците, всеки в своята килия. Вечерта, когато се молах, чух как старецът също се моли и ходи насам-натам стенойки. На всеки два часа той чукаше по стената. В дванадесет прочетохме полунощницата и последованието за свето Причастие. След това дойдохме в малката църква да четем каноните.

Четейки канона за свето Причастие, старецът с голяма болка произнасяше: “Пресвета Богородице, спаси нас”. Още щом казах: “Марийо, Майко Божия”, всичко в малката църква се промени. Не можах да разбера какво точно стана. Всичко светеше и аз почувствах, че сякаш подухна лек ветреца. Кандилото пред иконата на Пречистата започна да се люлее от самосебе си. В храма имаше пет кандила, но само това се люлееше. Аз се обърнах към стареца, но той ми даде знак да мълча. Сам той наведе глава ниско, а аз взех свещта. За половин час спряхме да четем последованието. След това продължих сам, а старецът не ми казваше нищо. Скоро кандилото спря да се люлее и отново стана тъмно. На сутринта попитах стареца да ми обясни станалото, и той каза: “Знаеш ли, Пречистата тук, на Света Гора, Пресвятата обхожда всички манастири и килии. Минала е и оттук, видяла е двама луди и е разлюляла Своето кандило, за да ни даде знак, че е минала” - така ми отговори старецът, смеейки се.

Общуването с еретиците

Старецът разказваше: “Веднъж при мен бяха дошли двама католици. Единият беше възрастен и образован, може би секретар от Ватикана или журналист, не зная точно, а и не ми се искаше да проявявам особен интерес. И така, единият ми каза: “Нека да прочетем “Отче наш”. Аз казах: “За да го прочетем заедно, трябва да се съгласим помежду си в догматите. Между нас и вас има голяма пропаст.” След това той каза: “Нима само православните са близо до Бога и само те се спасяват? Бог е за целия свят.” “Да, - казвам аз, - но между нас има различия. Ние по природа сме чеда на един Отец, но някои се намират в дома, а други - извън него.”

Да събуждаме добро безпокойство в еретиците

Старецът каза: “Не можем да казваме, че другите християни, които не са православни, ще отидат с дявола, ще отидат в ада. Нямаме право да говорим такива неща. Но сме задължени да събуждаме в тях добро безпокойство. Дали е католик или протестант, или някакъв друг, трябва да му кажем, че се намира в заблуда, и така да събудим в него добро безпокойство. Не бива да ги успокояваме, уж от любов, и да им казваме, че и те имат право, защото тогава у тях няма да има помисъл за безпокойство. Трябва да внимаваме, защото Бог ще изисква отговор от нас.”

Въздействието на телевизията

За това как въздейства телевизията върху християните старецът разказа следното:

“Телевизията причинява голямо зло. Ще ви разкажа един случай, за да разберете ясно какво става. Имаше един старец на 84 години, който до смъртта на жена си живеел много добре, имаше си изповедник. Но след като почина жена му, той започна много да страда, и за да забрави болката си, се пристрасти към телевизията. Не минаха и два-три месеца от смъртта на жена му, и старецът реши да се жени. Духовникът му не можеше да му обясни, че това, което е намислил, е безумно и смешно. Този старец дойде на Света Гора в моята килия. От Карея до тук стигна за четири часа! Той ми сподели помисъла си, и аз му казах да живее в мир с децата си и да не мисли за женитба. Но той се беше увредил душевно и не слушаше думите ми. След като размисли добре, той ми каза: “Знаеш ли, отче, аз имам право да взема още две жени.”

Тогава аз не издържах. Казах му да си върви и повече да не го виждат очите ми. Един монах го взе и го отведе в Кутлумуш. Виждате ли каква вреда причинява телевизията.”

Облят със светлина

От записките на един иеромонах, описващи срещите му с отец Паисий, взех следния интересен откъс:

“Старецът ми предложи на следващия ден, деня на свети Харалампий, да дойда и да служа в неговата килия. Радостта ми бе неопишуема. Уговорихме се за часа и аз си тръгнах окрилен. На сутринта, идвайки в килията на стареца, бях развълнуван. Старецът пееше отривисто, със своето тънко, напомнящо детско, гласче. Той буквално бе прикован към това, което четеше и пееше, и аз почувствах атмосферата на благочестие, в която живееше старецът. Когато пристъпихме към Литургията, сърцето ми трептеше от умиление. Спомням си как поглеждах крадешком към стареца и се молах времето да спре. По време на причастния старецът се приближи към светата Чаша. Когато произнесох “Всегда, ныне и присно...” и се обърнах с лице към главния олтар, видях стареца, който стоеше на пода и се полюшваше. Вдигнах очи, за да видя изражението на лицето му, и веднага ги наведох, защото лицето на стареца беше цялото в светлина, и не беше възможно да се различи нито изражението му, нито самото лице.”

ЕПИЛОГ

Отец Паисий беше човек на деятелния подвижнически живот. Той казваше: “Богословието - това е словото на Бога, което могат да разбират чистите, смирените и духовно родените за новия живот души; това не са красивите думи на разума, които се ръководят от ораторското изкуство и се изразяват в законически или светски дух.” И допълвал тази мисъл с думите: “Светите Отци извеждали Божественото слово от дълбочината на сърцето си, а опита си придобивали от духовната борба със злото, в огъня на изкушенията, които смирено изповядвали или записвали, за да ни помогнат, на нас, далечните потомци, със своята любов.”

Колкото и хора да са получили полза от отец Паисий, колкото и хора да биха могли да се похвалят с познанството си с него, колкото и хора да са чели неговите лични записки и да са се занимавали с неговата личност - а сред тях е и пишещият тези редове - нека не забравят, че най-великото поучение, което ни е оставил старецът, може да се изрази в едно-единствено изречение:

“Християнинът се спасява само

с изпълнението на Божиите заповеди на дело,

а не чрез умозрителни занимания

с божественото.”